

Nokian kaupunki

Tilinpäätös

2016

Kansikuva: osa keskustan arkkitehtikilpailun 2015 voittaneesta esityksestä "Ropeli"

Sisällys

KAUPUNGINJOHTAJAN KATSAUS	4
TOIMINTAKERTOMUS	6
Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	8
Ympäristötekijät	17
Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä	18
Tilikauden tuloksen muodostuminen	20
Toiminnan rahoitus	23
Tase	25
Kokonaistulot ja -menot	27
Kaupunkikonsernin talous ja toiminta	28
Tilikauden tuloksen käsittely	34
TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	36
Tuloslaskelman toteutuminen	38
Investointien toteutuminen	40
Rahoitusosan toteutuminen	44
Kaupungin strategisten tavoitteiden toteutuminen	46
Toteutumat palvelualueittain	47
Demokratia	47
Konsernipalvelut	49
Kaupunkikehityspalvelut	56
Perusturvapalvelut	68
Sivistyspalvelut	83
Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	95
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	96
Tuloslaskelma	98
Tase	99
Rahoituslaskelma	101
Konsernilaskelmat	102
Liitetiedot	106
ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT	122

KAUPUNGINJOHTAJAN KATSAUS

Suomen talous on palaamassa kasvu-uralle. Talousluvut ovat vahvistuneet, ja ennakoivat indikaattorit tukevat näkemystä kasvun jatkumisesta. Kasvu on kuitenkin pelkästään kotimaisen kysynnän varassa, ja nettovienti on jäämässä heikoksi. Lisäksi Suomen talous jää edelleen jälkeen muun euroalueen kehityksestä. Eri ennustelaitosten mukaan bruttokansantuote kasvoi 1 - 1,5 % vuonna 2016.

Nokian kaupungin taloudellinen tulos on kaksijakoinen. Tilinpäätös painui kolmannen kerran peräkkäin alijäämäiseksi ollen - 1,3 milj. euroa. Tilikauden tulos sisältää satunnaisia kuluja ja rakennusten tasearvon alaskirjauksia yhteensä 5,8 milj. euroa. Tilikauden tuloksessa on satunnaisia tuottoja 2,15 milj. euroa jäähallin yhtiöittämisestä. Satunnaisilla tai kertaluontoisilla erillä eliminoitu tulos olisi siten ollut 2,3 milj. euroa ylijäämäinen.

Taloudellisesti raskas entisen kaatopaikan, Häpe-suon puhdistaminen saatiin kuitenkin päätökseen. Puhdistamisen kustannukset ovat 24,6 milj. euroa. Kustannus on yli kaksinkertainen verrattuna hankkeesta päättämishetkellä arvioituun tietoon. Kustannusten ylitys johtuu puhdistettavien massojen arvioitua huomattavasti suuremmasta määrästä. Puhdistettava alue laajeni sekä pinta-alaltaan että myös syvyysuunnassa.

Kaupungin rakennuskannasta kolme rakennusta, Koskenmäen päiväkotia, Myllyhaan koulu ja terveyskeskus todettiin kuntotutkimuksissa niin huonokuntoiseksi, että rakennuksia ei kannata korjata. Käytöstään poistettaville Myllyhaan koululle ja terveyskeskukselle jää taseen alaskirjausta vuosille 2017 - 2019 jäljelle vielä 4,4 milj. euroa.

Vaikka kaupungin asukasmäärän kasvu kertomusvuonna oli poikkeuksellisen alhainen (ennakkotiedon mukaan 44 ihmistä), on pitkäaikaisesta kasvusta ja tulevasta kasvusta johtuva investointipaine merkittävä. Kun lisäksi huomioidaan huonokuntoisista rakennuksista ja korjausvelasta johtuvat akuutit investointitarpeet, on kaupungin ja sen tytäryhtiöiden investoinneista johtuvat vastuut nousemassa jopa yli 150 milj. euroon seuraavan

neljän vuoden aikana. Sote -uudistuksen myötä em. vastuista noin 1/3 siirtynee uuden maakunnan vastattavaksi.

Kaupungin toimintakate kuvaa toimintatuotoilla vähennettynä toimintakulujen määrää. Kun vv. 2011 - 2014 toimintakate heikkeni 4 - 7 % vuodessa, oli heikennys vuonna 2015 enää 2,2 %. Kertomusvuonna toimintakate parani 1,1 %. Toimintakatteen aiempaa positiivisempi kehitys on tapahtunut siitä huolimatta, että esim. vuonna 2016 maanmyyntitulot olivat 3,4 milj. euroa alle 2010 -luvun huippuvuoden, 2013 tulojen.

Varsinainen toiminta on onnistuttu toteuttamaan taloudellisemmin ja tehokkaammin. Vuosikatteen parannus edelliseen vuoteen on 3,8 milj. euroa. Henkilöstö ansaitsee tästä suuren kiitoksen. Vuoden 2016 alusta uudistettu organisaatorakenne on onnistunut. Seuraavan valtuustokauden alusta poliittinen rakenne harmonisoituu operatiivisen rakenteen kanssa.

Olemme ylpeitä Nokialla meidän yrityksistä ja yrittäjistä. Yritystoiminnan edellytyksiä olemme pyrkineet vahvistamaan erityisesti Kolmenkulman alueella kaavoituksella, infran rakentamisella sekä konseptioimalla uutta liiketoimintamallia. Merkittävän ekosysteemin rakentuminen bio-, kierto- ja cleantech yritystoimintaan on vahvistunut.

Kiitän kaupungin luottamushenkilöitä ja henkilöstöä vuoden 2016 palvelusta ja sitoutumisesta nokialaisten hyvinvoinnin edistämiseen. Kiitän myös kaupungin asukkaita ja kaikkia sidosryhmiä yhteisömmekä rakentamisesta. Toivon kaikille voimia jatkaa yhteisestä kehittämistyötä kaupunkilaisten palvelemiseksi.

Eero Väätäinen
kaupunginjohtaja

TOIMINTAKERTOMUS

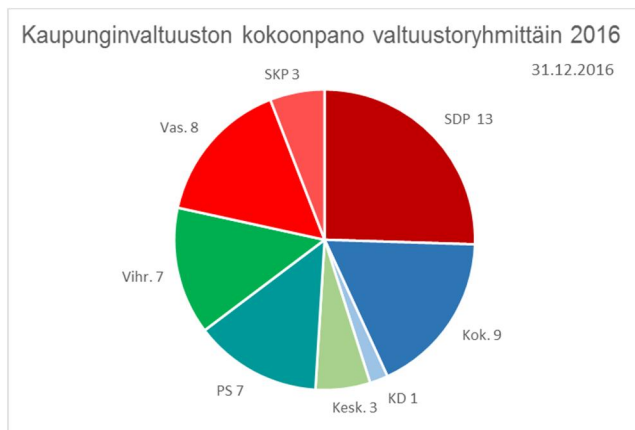

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kaupunginvaltuusto

Kuntalain mukaisesti kaupunginvaltuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää kunnan päätösvaltaa. Kaupunginvaltuustoon kuuluu 51 jäsentä. Kaupunginvaltuuston puheenjohtajana toimi Jari Haapaniemi (Kok.), ensimmäisenä varapuheenjohtajana Marko Asell (SDP) ja toisena varapuheenjohtajana Leo Lähde (Vihr.). SDP ja Kokoomus olivat kaupunginvaltuuston suurimmat puolueet. Vuoden aikana siirtyi Kokoomuksen valtuustoryhmästä kaksi henkilöä Vihreiden valtuustoryhmään.

Kaupunginhallitus

Kaupunginhallitus vastaa kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kaupunginhallitukseen kuului 9 jäsentä ja sen puheenjohtajana toimi Arja Laitinen (SDP). Ensimmäisenä varapuheenjohtajana toimi Johanna Matikka (KOK) ja toisena varapuheenjohtajana Mika Laakso (PS).

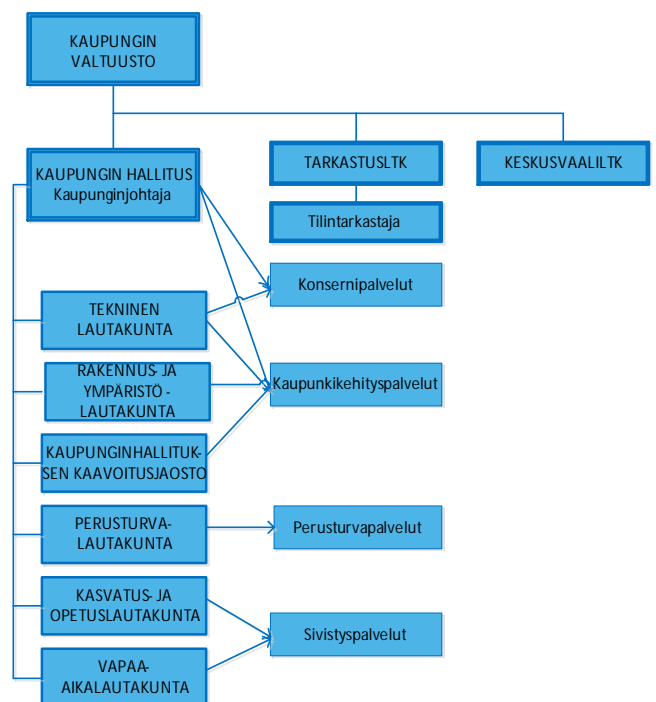
Kaupunginvaltuusto päätti 8.12.2014, että maankäyttöä ja kaavoituksen valmistelua koskevia asioita varten perustetaan kaupunginhallituksen jaosto. Kaupunginhallitus asetti 2.2.2015 toimikaudeseen kaavoitusjaoston. Kaupunginhallitus koontui 34 kertaa.

Kaupunginhallituksen muut jäsenet olivat

- Alanne Esa (SDP)
- Kork Jarmo (Kok.)
- Laakso Mika (PS)
- Laitinen Arja (SDP)
- Lehtonen Anneli (Vas.)
- Matikka Johanna (Kok.)
- Nurminen Raija (SDP)
- Paalanen Piila (Vihr.)
- Salonen Eero (SKP)

Lautakunnat

Nokian kaupungissa toimi viisi lautakuntaa, kasvat- ja opetuslautakunta, perusturvalautakunta, rakennus- ja ympäristölautakunta, tekninen lautakunta ja vapaa-aikalautakunta. Niiden tehtävänä on huolehtia oman toimialansa toiminnan ja talouden johtamisesta ja valtuuston asettamien tavoitteiden toteuttamisesta. Lisäksi kaupungissa toimii lakisääteiset lautakunnat: tarkastuslautakunta ja keskusvaalilautakunta.

Kaupunginvaltuutetut vuonna 2016

Alanne Esa	suunnittelija	SDP	Lähde Leo	lehtori, eläkeläinen	Vihr.
Arpiainen Auli	terveydenhoitaja, osastonhoitaja	Kok.	Makkonen Janne Marjamaa Pia	päälouottamusmies insinööri	SDP PS
Asell Marko	liikuntapaikan hoitaja	SDP	Martikkala Esa	ins., toimitusjohtaja	Kok.
Flink Kai	paperikoneen hoitaja	Vas.	Matikka Johanna	KTM, toimitusjohtaja	Kok.
Forssén Anita	perushoitaja	Vihr.	Nenonen Tuomo	sosiaalineuvos	SDP
Haapala Matti	eläkeläinen	Vas.	Nevala Sisko	varhaiskasvatuksen aluejohtaja	SDP
Haapaniemi Jari	lukkoseppä, yrittäjä	Kok.	Nurminen Raija	terveydenhoitaja	SDP
Harju Hannu	supervisor	Vihr.	Ojala Reino	työnjohtaja, eläkeläinen	SDP
Heinonen Kalevi	moottoriasentaja	SDP	Paalanen Piila	FM, opettaja	Vihr.
Hiltunen Raisa	työterveyshoitaja	SDP	Palomäki Tuula	sairauskassan johtaja	SKP
Hyyti Kristiina	eläkeläinen	Vas.	Pulakka Esko	maanviljelijä, insinööri	Kesk.
Hänninen Jouni	suunnittelupäällikkö	SDP	Pulakka Jukka	ent. yrittäjä	PS
Isokangas Tuomo	sairaanhoitaja, artesaani puuseppä	PS	Pulakka Miika	tuotantovastaava	Vihr.
Jaakkola Jouko	FL, tutkija	SDP	Rautalin Tommi	yrittäjä	Kok.
Jokinen Tuula	emäntä	Kesk.	Salonen Eero	maalari, eläkeläinen	SKP
Kallio Leena	opettaja	PS	Schadrin Pauli	asentaja	SKP
Kallio Seppo	kunnallisneuvos	Vas.	Sissala Maija	taksinkuljettaja, refleksologi	PS
Keränen Taina	oikeus-tradenomi	Vas.	Siuvo Janne	agrologi, insinööri	Kesk.
Keränen Toivo	työsuojelusihteeri, eläkeläinen	Vas.	Toivainen Juha	autonkuljettaja, opiskelija	PS
Kilpikari Päivi	varatuomari	Vihr.	Tomminen Antti	opettaja	Vihr.
Kork Jarmo	Master of Technology	Kok.	Väre Mikko	HM	Kok.
Laakso Mika	rakennusmies	PS			
Laitinen Arja	sairaanhoitaja, palvelujohtaja	SDP			
Laminsivu Kimmo	renkaantestiasentaja	Vas.			
Lappalainen Pirkka	asianajaja/varatuomari	Kok.			
Lehmussaari Nea	opiskelija	Kok.			
Lehto Roope	yhteispäällikkö	SDP			
Lehtonen Anneli	lehtori, eläkeläinen	Vas.			
Luukko Tarja	FM, opettaja	KD			

Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Taloudellinen kehitys

Tilastokeskuksen maaliskuussa 2017 julkaiseman ennakkotiedon perusteella BKT:n kasvu vuonna 2016 asettuu 1,4 % tasolle. Tämä tarkoittaa, että toisin kuin viimeisenä neljänä vuonna kansantalouden arvonlisäys on kasvanut. Valtionvarainministeriön joulukuussa 2016 julkaiseman taloudellisen katsauksen mukaan vuoden aikana tapahtunut kasvu on perustunut kotimaiseen kysyntään, erityisesti yksityiseen kulutukseen. Kulutuksen kasvua tukevat kotitalouksien reaalityulojen kasvu, kuluttajien odotusten vahvistuminen sekä säästämisasteen aleneminen.

Kansantalouden kokonaiskysyntä on kasvanut 1,7 % ja kotimainen kysyntä 1,9 %. Lisäksi rakennusinvestoinnit ovat lisääntyneet nopeasti. Julkiset investoinnit ovat kasvaneet jopa 6,6 % investointien kokonaiskasvun ollessa 4,1 %. Tavaroiden ja palvelujen vienti jää vain 1,0 %:n kasvuun, mikä on edelleen maailmankaupan kasvua hitaampaa. Kilpailukykysopeutus luo mahdollisuuksia hyödyntää avautuvia vientimahdollisuuksia, mutta sen vaikutukset talouskehityksessä tulevat näkymään viiveellä.

Huolimatta talouden hienoisesta piristymisestä Suomen talouden heikko kehitys jatkuu seuraavien parin vuoden aikana. Julkisen talouden sektoreista valtio ja kunnat ovat selvästi alijäämäisiä. Julkinen velka suhteessa kokonaistuotantoon jatkaa kasvuaan lähivuodet.

Euroopan taloudellisen kehityksen elpymiseen liittyy edelleen epävarmuutta. Ison-Britannian tuleva EU-ero synnyttää epävarmuutta myös euroalueella, mikä voi hieman heikentää investointeja ja kasvua.

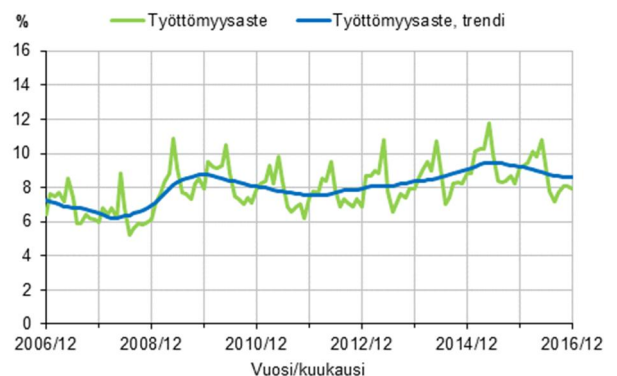
Kansainvälisen talouden näkymät ovat aiempaa vaisummat. Kasvu on hidastunut selvästi monissa kehittyvissä talouksissa. Teollisuusmaissa elpyminen on edelleen vaatimatonta vähäisten investointien sekä hitaan palkkakehityksen ja siksi heikon kulutuskysynnän vuoksi. Yhdysvalloissa laajapohjainen mutta suhteellisen hidas elpyminen jatkuu. Yhdysvaltojen keskuspankki on

nostanut ohjaukorkoaan, mikä indikoi talouden kasvua.

Työllisyystilanne parantui vuoden 2016 aikana talouskasvun käynnistymisen myötä. Varsinkin rakennusinvestointien piristyminen on vaikuttanut työllisyyteen. Työvoiman kysynnän elpyminen käänsi työllisyyttä kasvuun. Työttömien määrä on laskenut, ennuste koko vuoden työttömyysasteeksi on 8,9 %. Virallinen työttömyysaste antaa kuitenkin liiankin positiivisen kuvan työttömyystilanteesta. Ns. piilotyöttömien joukko on kasvanut.

Parantuneista työllisyysnäköistä huolimatta ns. laaja työttömyys, eli työttömien työnhakijoiden ja aktivointipalveluissa olevien henkilöiden kokonaismäärä, ei ole laskenut korkealta n. 450 000 henkilön tasoltaan. Pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrä on myös kasvanut kuluneen vuoden aikana. Vaikka avointen työpaikkojen määrä on kasvanut vuonna 2016 jo yli 40 000 paikkaan vuoden 2007 suhdannehuipun kanssa, työmarkkinoilla on edelleen kohtaamisongelmia työvoiman tarjonnan ja kysynnän välillä.

Työttömyysaste ja työttömyysasteen trendi 2006/12–2016/12, 15–74-vuotiaat

Lähde: Tilastokeskus

Tilastokeskuksen mukaan Vuoden 2016 keskimääräinen ansiotason nousu edelliseen vuoteen verrattuna oli ensimmäisten ennakkotietojen mukaan 1,2 % ja reaaliansioid nousivat 0,8 %. Valtionvarainministeriön mukaan ansioiden nousun ennustetaan edelleen hidastuvan ansiotason kasvaessa 0,8 % v. 2017 ja 1,2 % v. 2018.

Inflaatio

Euroopan keskuspankin viimeisimmän ennustekes-
selyn perusteella euroalueen inflaatioksi odote-
taan 0,2 % vuonna 2016, 1,2 % v. 2017 ja 1,4 % v.
2018.

Lähde: Kuluttajahintaindeksi, Tilastokeskus

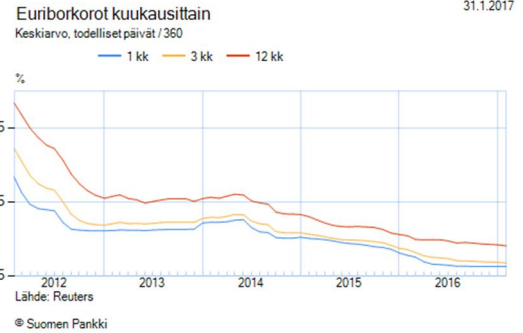
Euroopan keskuspankki on vielä laajentanut raha-
poliittisia operatioita ja valtionvarainministeriön
ennusteen mukaan korkotaso säilyy edelleen al-
haisella tasolla. Lyhyet korot pysyvät negatiivi-
sina ja myös kymmenen vuoden korkotason en-
nustetaan pysyvän poikkeuksellisen alhaisena.

Oman alueen kehitys

Väestö

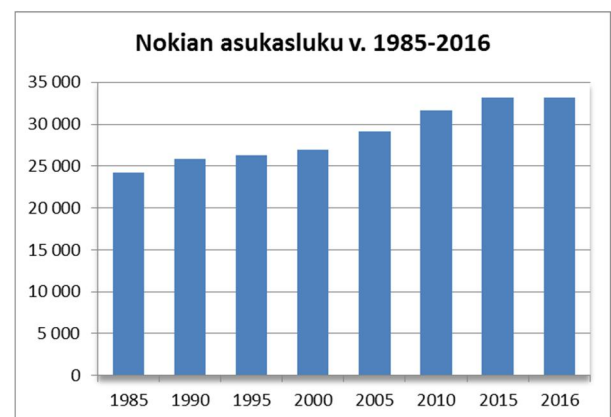
Nokian kaupungissa oli 33 206 asukasta vuoden
2016 lopussa. Kasvua edellisestä vuodesta oli 44
asukasta, 0,13 %.

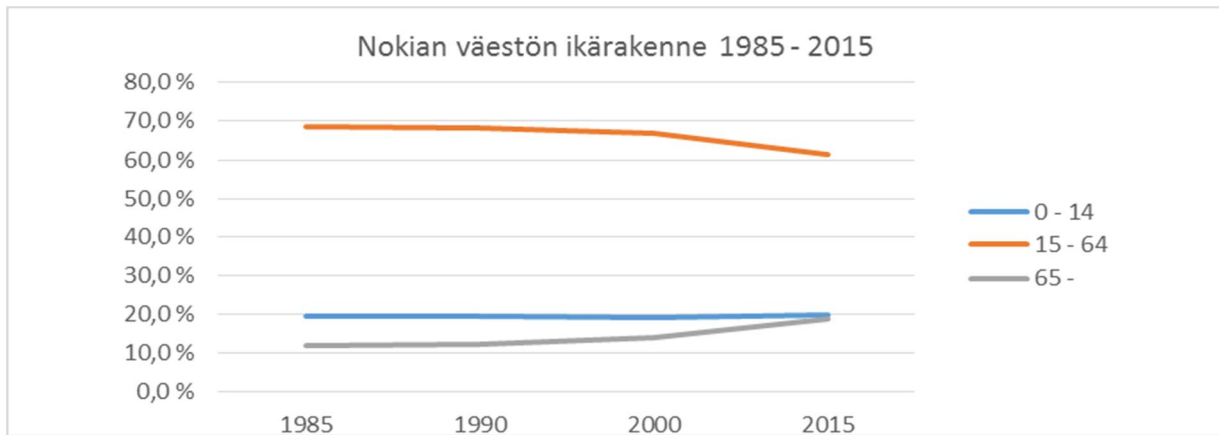
Asukkaista 0-14 vuotiaiden osuus on pysynyt lähes
ennallaan noin 20 %:issa. 30 vuoden aikana yli 65-
vuotiaiden määrä on kasvanut 12 %:sta 20 %:iin ja
vastaavasti 15 - 64-vuotiaiden osuus laskenut 61
%:iin.

Kuntaliiton mukaan kuntien ja kuntayhtymien
vuoden 2016 tilinpäätösarvioihin perustuen kun-
tasektorin menot kasvoivat maltillisesti koko
maassa, keskimäärin 1,3 prosenttiyksikköä. Vu-
oden 2016 tilikauden tulos parani ennakoarvion
mukaan lähes puoli miljardia euroa. Tilikauden tu-
los oli kuitenkin negatiivinen 111 kunnassa, yh-
teensä 0,2 miljardia euroa.

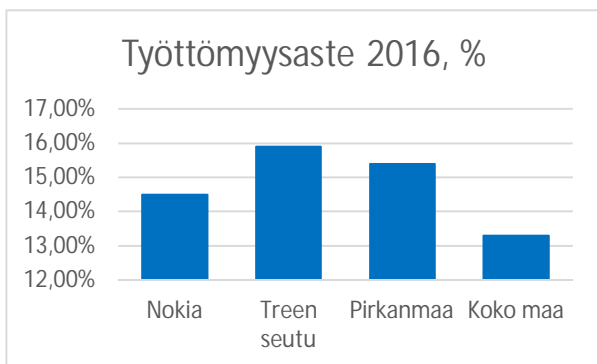
Manner-Suomen kuntien lainakanta nousi 15,2
miljardista eurosta 16 miljardiin euroon. Kuntien
verotulot 2016 kasvoivat maltillisesti koko maan
tasolla yhteensä 1,4 prosenttia, eli 300 miljoonaa
euroa. Vaimeaa verotulojen kehitystä selittää
muun muassa kuntien korotetun yhteisöveron
jako-osuuden poistuminen.

Työ

Vuonna 2016 Nokialla oli keskimäärin 2 292 työntöntä työnhakijaa. Joulukuussa 2016 työttömiä työnhakijoita oli 2 305, mikä oli 218 henkilöä vähemmän kuin joulukuussa 2015. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli vuonna 2016 keskimäärin 14,5 %.

Asuminen

Asuntojen yhteismäärä vuoden 2015 lopussa Nokialla oli 16 688 kappaletta. Vuoden 2016 aikana uusia asuntoja valmistui 148 kappaletta, joista pientaloihin 59, rivi- ja ketjutaloihin 11 kappaletta ja asuinkerrostaloihin 78.

Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi vuonna 2016 ollen vuoden 2016 lopussa 902 henkilöä, mikä on 224 henkilöä enemmän kuin vastaavan ajankohdana vuonna 2015. Vuoden 2016 aikana rakennetyöttömien määrässä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Joulukuussa 2016 rakennetyöttömiä oli 1374 henkilöä (1360/2015).

Vuoden 2016 lopussa Nokialla oli 140 avointa työpaikkaa, mikä on hieman enemmän (+28) kuin vastaavana ajankohtana vuonna 2015. Eniten avoimia työpaikkoja oli huhtikuussa (206) ja vähiten lokakuussa (95).

Lisärakentamisen myötä asuntoja pientaloihin valmistui 2 kappaletta ja kaksi asuntoa poistettiin.

Rakennuslupia vuoden aikana myönnettiin 122 asunnolle seuraavasti: uusiin rakennuksiin 120 asuntoa ja lisärakentamisella pientaloihin 2 asuntoa.

Olennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa

Tuloperusteiden muutokset

Toimintatuottoja kertyi vuonna 2016 yhteensä 29,8 miljoonaa euroa, mikä on 4,6 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2015. Kasvusta 2,3 miljoonaa euroa tulee Kiinteistö Oy Cityprismalta saaduista sopimuksen mukaisista korvauksista kunnallistekniikan rakentamisesta Yrittäjäkadulla. Yhteistyö Nokian Vesi Oy:n kanssa tuotti 0,8 miljoonaa euroa enemmän kuin v. 2015. Tontinmyyntitulot ja maankäyttökorvaukset kasvoivat 1,1 miljoonalla eurolla. Perusturvan palvelualueella toimintatuotot kasvoivat 0,7 miljoonaa euroa kun taas sivistyspalveluiden palvelualueella tulot pienivät 0,4 miljoonaa euroa.

Verotuloja kertyi 126,6 miljoonaa euroa, mikä on 2 miljoonaa euroa ja 1,6 % edellistä vuotta enemmän. Vuonna 2016 ei tehty muutoksia tuloveroprosenttiin, mutta kiinteistöveroissa korotettiin muiden asuinrakennusten, rakentamattoman tontin ja voimalaitoksen veroprosentteja 0,2 - 1 %. Kunnallisveroa kertyi 3,2 miljoonaa enemmän kuin vuonna 2015 ja kiinteistöveroa kertyi noin 88 000 euroa vähemmän. Osuus yhteisöveron tuotosta laski noin 1,1 miljoonaa euroa.

Valtionosuuksien määrä kasvoi edellisestä vuodesta noin 0,7 miljoonaa euroa ollen 40,8 miljoonaa euroa. Kaupungin peruspalveluiden valtionosuus kasvoi 0,3 miljoonaa euroa vaikka samaan aikaan Nokian kaupungin verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus pieneni 0,3 miljoonaa euroa ja opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusvähenys pieneni 0,4.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Alkuperäisen talousarvion mukainen tilikauden tulostavoite oli 1,6 miljoonan ylijäämä. Vuoden aikana valtuusto myönsi lisämäärärahaa työmarkkinatuen kuntaosuuksiin 0,35 miljoonaa euroa ja rakennusten kunnossapitoon 0,42 miljoonaa euroa. Yhteensä lisämäärärahat olivat 0,77 miljoonaa euroa. Lisäksi valtuusto teki 2,4 miljoonan eu-

ron lisävarauksen Häpesuon puhdistamiseen. Näiden jälkeen tilikaudelle ennakoitiin alijäämää 1,6 miljoonan euroa.

Toimintatuotot ylittyivät 3,4 miljoonaa euroa tavoitteesta johtuen pääasiassa Infrapalveluiden kertaluonteisesta korvaustuotosta Kiinteistö Oy Cityprismalta. Tontinmyyntitulot jäivät 0,6 miljoonaa euroa alle talousarvion, mutta samanaikaisesti muut maksu- ja myyntitulot ylittivät talousarvion.

Toimintakulut ylittivät 1,5 miljoonaa euroa alkuperäisen talousarvion ja 0,7 miljoonaa euroa lisämäärärahalla korotetun talousarvion. Palveluiden ostot ylittivät talousarvion 2,9 miljoonalla eurolla. Siitä 2,3 miljoonaa euro selittyy Kiinteistö Oy Cityprisman budjetoimattomilla kuluilla (vrt. tulot). Aineissa ja tarvikkeissa ylitystä oli 0,4 miljoonaa euroa ja muissa kuluissa alitusta 1,0 miljoonaa euroa.

Toteutunut tulos oli - 1,3 miljoonaa euroa, josta 3,0 miljoonaa euroa selittyy Häpesuon puhdistamisen laajenemisella. Puhdistettava alue oli laajentunut ja syventynyt alkuperäisestä arviosta ja sitä varten tehtiin vielä vuonna 2016 uusi pakollinen varaus. Sen lisäksi arvioidut kustannukset ylittivät vielä 0,6 miljoonaa euroa. Kaikkiaan Häpesuon puhdistaminen on heikentänyt kaupungin tuloista vuosina 2012 - 2016 24,6 miljoonaa euroa. Ilman Häpesuon lisäkuluja tulos olisi ollut 1,7 miljoonaa euroa ylijäämäinen vuonna 2016.

Konserni- ja kaupunkikehityspalvelut pysyivät kokonaisuudessaan sitovissa taloudellisissa tavoitteissaan. Perusturvapalvelut alittivat 1,8 miljoonalla eurolla ja sivistyspalvelut 1,1 miljoonalla eurolla sitovat taloudelliset tavoitteensa.

Muutokset kaupungin toiminnassa

Nokian kaupunginvaltuusto teki 14.9.2015 päätöksen uudesta organisaatorakenteesta 1.1.2016 alkaen. Viiden palvelukeskuksen mallista siirryttiin neljän palvelualueen rakenteeseen. Uudistuksen yhteydessä vahvistettiin yhteistyötä, kehittämistä ja keskitetään organisaation eri osille yhteisiä toimintoja.

Palveluorganisaatio 1.1.2016

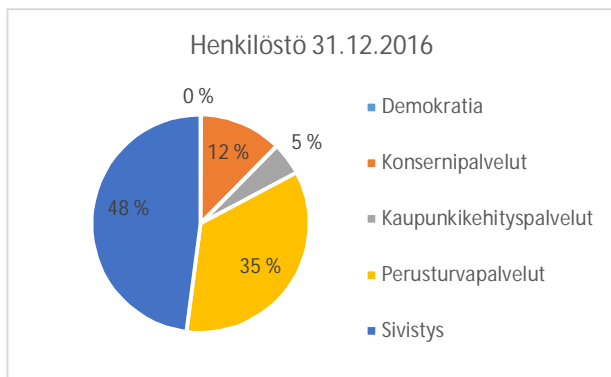
Nokian kaupunki liittyi 1.3.2016 vuonna 2015 neljä nokiaalaista jääurheiluseuraa perustamaan Nokian Jäähalli Oy:n enemmistöosakkaaksi. Samasta ajankohdasta lukien jäähalli siirtyi yhtiön omaisuudeksi apporttiluovutuksella ja sen toimintaan liitynyt henkilöstö yhtiön palvelukseen. Kaupungin omistusosuudeksi tuli 97,59 %. Apportti luovutettiin käypään arvoon ja käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus kirjattiin satunnaisiin tuottoihin. Tuotto oli 2,1 miljoonaa euroa.

Henkilöstö

Kaupungin henkilöstömäärä 31.12.2016 oli 2 016 henkilöä (vertailuna 31.12.2015 2 057 henkilöä). Vakinaisen henkilöstön osuus oli 82,7 % ja määräaikaisen 17,3 %. Osa-aikaisia henkilöstöstä oli 8,0 %.

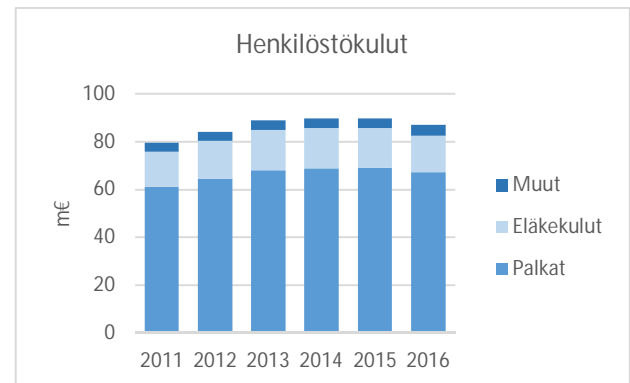
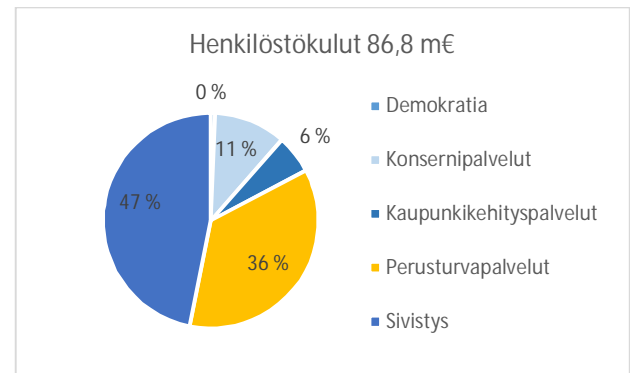
Edelliseen vuoteen verrattuna henkilöstömäärä laski 41 henkilöllä. Kesällä 2015 aloitetun tehostamisohjelman tavoitteena on vähentää henkilötyövuosien määrää 75:llä vuoden 2017 loppuun mennessä. Henkilöstömäärän lasku toteutetaan pääosin siten, että esimerkiksi eläköitymisen vuoksi vapaaksi jääneitä tehtäviä ei täytetä. Pääosa vähennyksistä kohdistuu hallinnon tehtäviin.

Henkilötyövuosien määrä väheni 66:llä.

Henkilöstölle maksettiin palkkoja 67 miljoonaa euroa, mikä on noin 2 miljoonaa euroa edellisvuotta vähemmän. Henkilösivukuluja maksettiin 19,8 miljoonaa euroa, mikä on noin 700 000 euroa edellisvuotta vähemmän. Henkilöstökulut kaikkiaan lasivat siis samalla tasolla kuin vuonna 2015.

Erillinen Henkilöstöraportti 2015 esittelee tarkemmat tiedot henkilöstöstä.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista

Kaupungin tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja palvelujen järjestäminen heille. Nokian kaupungin strategia 'Hyvinvoiva Nokia' tulee päivitettäväksi viimeistään valtuustokauden vaihtuessa. On keskeistä onnistua valinnoissa ja suunnitelmissa ja pystyä toteuttamaan palvelutuotantoa laadukkaasti ja taloudellisesti.

Taloudellisen tilanteen kannalta on keskeistä miten koko Suomen tilanne ja työllisyystilanne Nokialla kehittyvät. On myös kiinnitettävä huomiota siihen, miten SOTE-uudistus vaikuttaa taloudellisiin toimintaedellytyksiin koskien toimintoja, jotka jäävät Nokian kaupungin järjestettäväksi.

Jo vuonna 2015 tehty riskikartoitus nosti esiin kiinteistöjen korjausvelan. Vuoden 2016 aikana on jatkuvasti noussut esiin kaupungin rakennusten huono kunto ja niistä aiheutuvat lisäkulut. Terveyskeskuksen / hyvinvointikeskuksen uudisrakentaminen on ajankohtaista vanhan rakennuksen huonon kunnan vuoksi. Riskinä on saadaanko siihen STM:ltä poikkeuslupaa ja siirtykö rakennus maakunnan vastuulle.

Korkotason mahdollisella nousulla on rajoitettu vaikutus kaupungin tämän hetkiseen lainakantaan, sillä noin 90 % niistä on pitkäaikaisilla kiinteillä korkosopimuksilla. Tulevat investoinnit kuitenkin lisäävät velkamäärää vielä usean vuoden ajan.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kaupungin velkamäärä kääntyi kasvuun vuonna 2015 ja jatkoi kasvuaan myös vuonna 2016. Investointitarpeiden suuri määrä kaupunkikonsernissa seuraavan neljän vuoden aikana on n. 150 miljoonaa euroa. Investointien suuruus johtuu pääosin huonokuntoisista rakennuksista. Näinollen lisävelkaantumisen jatkuu edelleen voimakkaana ja vaikka taloussuunnitelmassa 2017 -2019 tavoitteena on velkaantumisen taittuminen vuonna 2019, jäänee se toteutumatta.

Korkomarkkinoilla korkojen pysyminen alhaisella tasolla on kuitenkin johtanut siihen, että korkokulut euromääräisesti ovat hiukan alentuneet kasvaneesta lainamäärästä huolimatta.

Vuoden 2017 talousarvio on laadittu siten, että tavoitteena on päästä positiiviseen tulokseen. Tulos tulee kuitenkin painumaan edellisten vuosien lailla alijäämäiseksi johtuen Myllyhaan koulun ja terveyskeskuksen muuttuneista taloudellisista pitoajoista. Vuosien 2018 - 2019 taloussuunnitelman tavoitteena on parantaa vuosikatetta, jotta investoinneista kasvava osa kyettäisiin rahoittamaan tulorahoituksella.

Ympäristötekijät

Tampereen kaupunkiseudun kunnissa vuonna 2010 hyväksytyt seudullinen ilmastostrategia määrittelee kuntien yhteisen ilmastopolitiikan vision. Vuonna 2016 kunnat teettivät arvion ilmastostrategian vaikuttavuudesta. Arvioinnin perusteella Tampereen seutu on yltämässä asetettuihin kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteisiin. Asukaskohtaisten kasvihuonekaasupäästöjen enustetaan pienenevän vuosien 2005 ja 2030 välillä 58 prosenttia. Kokonaispäästöt puolestaan vähenvät 44 prosentilla. Seudullisen ilmastostrategian toimenpiteiden aiheuttamista päästövähennyksistä 75 prosenttia johtuu energiantuotantoon liittyvistä ratkaisuista. Päästövähennykset Nokialla noudattavat pääsääntöisesti seutukunnan yleistä kehitystä.

Nokian kaupunki on aktiivisesti edistänyt Kolmenkulman yritysalueen kehittymistä huomattavaksi bio- ja kiertotalouden yritys ympäristöksi. ECO3 -yritysalue kokoaa bio- ja kiertotalouden yrityksiä tavoitteena uusien liiketoimintojen ja innovaatioiden kehittäminen sekä uusien tuotteiden ja palveluiden luominen sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Erilaisten perinteisten ja uusien liiketoimintojen muodostama monipuolinen kokonaisuus liittyy hankkeeseen myös Tampereen teknillisen yliopiston, VTT:n ja Luke:n (Luonnonvarakeskus) sekä muita julkisen sektorin toimijoita.

Alueen kehittämisessä kansainvälisellä yhteistyöllä on myös merkittävä osa. Erityisenä tavoit-

teenä on luoda alueesta vientiin tähtäävien teknologiayritysten demonstraatioalue sekä saada ulkomaisia cleantech ja bio- ja kiertotalouden yritysinvestointeja Eco3-alueelle.

ECO3-alueen rakentuminen toteutuu vaiheittain. 2016 päätetyt bio- ja kiertotalouden ankkuriyritysinvestoinnit (2016 - 2019) alueelle ovat n. 55 M€.

Alueelle sijoittuvien yritysten työllistävän vaikutuksen lisäksi toiminnalla on myös merkittävä välillinen työllistävä vaikutus Pirkanmaalla. Pirkanmaan liitto on asettanut ECO3-alueen Pirkanmaan bio- ja kiertotalouden kärkihankkeeksi.

Suomen valtio myönsi 2016 ECO3 alueen kehittämisen erillisrahoituksen. Samoin alueen yrityksille on myönnetty valtion kärkihankerahoitusta.

Myös Nokian Vesi Oy on aktiivisesti mukana Kolmenkulman yritysalueen kehittämisessä. Uusi jätevedenpuhdistamo merkitsee noin 30 miljoonan euron investointia ympäristöystävälliseen teknologiaan.

Häpesuon entisen kaatopaikan puhdistaminen jatkui vuonna 2016. Vuoden aikana puhdistustyöhön käytettiin aiemmin tehtyjä varauksia 6,4 miljoonaa euroa ja työn laajentumisesta aiheutui vielä lisäkulua 3 miljoonaa euroa. Kokonaisuudessaan kaatopaikan puhdistaminen maksoi 24,6 miljoonaa euroa.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskienhallinta vuonna 2016

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta Nokian kaupunkikonsernissa - ohje vahvistettiin kaupunginvaltuustossa 07.12.2015.

Ohjeessa määritellään sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteet, tehtävät ja vastuut sekä kaupunkiorganisaatiossa että tytäryhtiöissä.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminta- ja menettelytapoja, joilla tilivelvolliset ja muut esimiehet pyrkivät varmistamaan, että kaupungin toiminta on taloudellista, tuloksellista ja tarkoituksenmukaista päätösten perusteena oleva tieto ja talousraportointi ovat riittäviä ja luotettavia lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan omaisuus ja resurssit turvataan

Sisäinen valvonta on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista.

Tehtävät ja vastuut

Kaupunginvaltuusto päättää kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista (Kuntalaki 13§) ja edellyttää, että kaupunkikonsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Kaupunginhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta.

Kaupunginjohtajalla on kokonaisvastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toteuttamisesta ja toimivuuden varmistamisesta.

Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä raportoinnista hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Kaupungin tytäryhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Tytäryhteisöt raportoivat konsernijohdolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti.

Esimies vastaa siitä, että yksikössä on riittävä ja toimiva sisäinen valvontajärjestelmä ja toteuttaa käytännön valvontaa ja riskienhallintaa.

Henkilöstön tehtävänä on suorittaa sovitut tehtävät ja noudattaa toimintaa koskevaa ohjeistusta. Henkilöstön tulee tunnistaa työn ja toimintaympäristön riskit ja niiden vaikutukset ja saattaa esimiehen tietoisuuteen mahdolliset uudet riskitekijät ja kehittämismahdollisuudet. Operatiivisten ja turvallisuusriskien hallinta kuuluu jokaisen organisaatiossa työskentelevän vastuulle.

Sisäinen valvonta

Sisäisen valvonnan osalta heti alkuvuodesta 2016 käsiteltiin ajoneuvojen käytön valvontaa ja siinä ilmenneitä puutteita. Kaupunginhallitus edellytti esimiehiltä, että uuden ohjeistuksen noudattamista valvotaan ja havainnoista raportoidaan hallitukselle.

Muilta osin totutusti tulosalue-esimiehet ovat täyttäneet vuoden 2016 osalta valvontapäiväkirjaa ja palauttaneet sen prosessiasiantuntijalle tilinpäätösyhteenvetoa varten.

Tulosalueittain seurataan mm. seuraavia asioita

- Hankinnat on tehty hankintalain ja hankintaohjeiden mukaisesti ja toimivaltasäännöksiä noudattaen
- Päätöksenteko ja asioiden valmistelu on tapahtunut kuntalain sekä johto-, hallinto-

- ja toimintasääntöjen mukaisesti ja toimivallan puitteissa
- Henkilöstön työhönotto ja palkkaus on tapahtunut toimivallan puitteissa, ja palkanmaksu on tapahtunut virheettömästi ja oikeille henkilöille
  - Raha- ja maksuliikenne sekä kirjanpito tapahtuvat ohjeistuksen ja muiden säännösten mukaisesti
  - Virka- ja työtehtäviin liittyvä matkustaminen, puhelimenkäyttö ja edustaminen noudattavat sopimuksia, normeja ja ohjeita
  - Sopimukset ja avustukset on tehty ohjeistuksien mukaan
  - Projektitoimintaa toteutetaan ohjeistuksen mukaisesti ja projektien tuloksellisuutta valvotaan

Todetaan, että tilinpäätöksen allekirjoitushetkellä 27.3.2017 on vielä käsittelemättömiä vesikriisin korvaushakemuksia.

Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus päätettiin ulkoistaa valtuuston talousarviokokouksen yhteydessä vuodelle 2016. Palvelun hankinta kilpailutettiin vuoden 2016 alussa, minkä perusteella ostopalveluna toteutettiin 20 tarkastustyöpäivää suunnitelman mukaisiin kohteisiin.

Sisäisen tarkastuksen toimikunta kokoontui vuonna 2016 neljä kertaa, joista 2 kokousta valmisteli sisäisen tarkastuksen hankintaa, yksi käsiteli vuosisuunnitelman ja vuoden viimeisessä kokouksessa käytiin läpi sisäisen tarkastuksen havainnot vuodesta 2016.

Vuoden 2016 aikana tarkastettiin seuraavat kokonaisuudet:

- Hankintaprosessi kaupunkikehityksen ja konsernipalveluiden osalta
- Perusturvapalveluiden myyntilaskutusprosessi
- Häpesuon puhdistusprojektin kulku

Tehdyissä tarkastuksissa ei havaittu oleellisia puutteellisuuksia. Yksittäisinä havaintoina sisäisen tarkastuksen perusteella suositellaan hankintoihin liittyvän ohjeistuksen yksinkertaistamista ja huomion jatkuvaa kiinnittämistä hankintojen kokonaistaloudellisuuteen. Myyntilaskutuksen osalta suositellaan manuaalivaiheiden vähentämisen mahdollisuuksien selvittämistä. Häpesuon puhdistusprojektin jälkikäteisen taloudellisen seurannan läpikäynnin perusteella suositellaan isojen projektien ennustamisen ja kustannuseurannan tarkentamista.

Riskienhallinta

Vuoden 2016 riskienhallinnan keskeisinä tehtävinä ja raportoitavina kohteina olivat seuraavat riskit:

(talousarviokirja 2016 s.10)

- työttömyyden lisääntyminen
- digitalisaatio ja tietojärjestelmien hyödyntäminen
- korjausvelka
- julkisen talouden tila
- erityisosajien saatavuus
- velkaantuminen
- yritysten menestys ja määrä
- tietoturvallisuus
- lainsäädännön muutokset
- tietojärjestelmät ja tietoliikenneyhteydet

Vuoden 2016 riskiraportoinnin perusteella sisäilmaongelmat ja niistä aiheutuvat kustannukset nousivat vuoden aikana mittavaksi taloudelliseksi riskiksi ja haasteeksi. Operatiivisessa toiminnassa vuoden aikana konkretisoituivat tieto- ja teleliikenteen häiriöt, mitkä aiheuttivat puolestaan erilaisia toiminnan keskeytyksiä ja asiakaspalvelun heikentymistä laajalti organisaatiossa.

Osana riskienhallintaa kilpailutettiin 2016 vuoden aikana kaupunkiorganisaation vakuutukset siten, että uudet vakuutukset tulivat voimaan vuoden 2017 alussa. Vuoden 2016 aikana tehtiin myös pohjatyötä riskienhallinnan prosessin uudistamiselle. Vuoden 2017 aikana riskienhallintaprosessi digitalisoidaan ja raportointi tapahtuu kaupunginhallitukselle neljännesvuosittain osavuosisiksaus-ten yhteydessä.

Tilikauden tuloksen muodostuminen

TULOSLASKELMA

	2016	2015
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	29 797	25 189
Valmistus omaan käyttöön	2 114	2 390
Toimintakulut	-187 439	-184 658
TOIMINTAKATE	-155 528	-157 079
Verotulot	126 598	124 582
Valtionosuudet	40 752	40 090
Korkotuotot	248	491
Muut rahoitustulot	795	1 115
Korkokulut	-1 045	-1 098
Muut rahoituskulut	-49	-112
VUOSIKATE	11 773	7 989
Poistot ja arvonalentumiset	-12 273	-10 603
Satunnaiset kulut	-867	-5 200
TILIKAUDEN TULOS	-1 367	-7 814
Tilinpäätössiirrot	67	67
TILIKAUDEN ALIJÄÄMÄ	-1 300	-7 747

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	16,1	13,8
Vuosikate/Poistot, %	96	75
Vuosikate euroa/asukas	355	241
Asukasmäärä	33 206	33 162

Nokian kaupungin vuoden 2016 tilinpäätös osoittaa alijäämää 1,3 miljoonaa euroa. Tulosta heikentää satunnainen kulu 3,0 miljoonaa euroa, joka aiheutuu Håpesuon puhdistamisesta aiheutuneista

lisäkustannuksista. Lisäksi tehtiin lähivuosina käytöstä poistuvista ja purettavista kiinteistöistä ylimääräisiä poistoja 2,7 miljoonalla euroalla.

Lisäksi tulosta paransi 2,1 miljoonan euron satunnainen kulu, joka tuli jäähallintoiminnan yhtiöittämisen seurauksena apporttina luovutetun kiinteistön myyntivoitto. Ilman näitä eriä tulos vuonna 2016 olisi ollut 3 miljoonaa euroa ylijäämäinen.

Vuosikate/Poistot suhdeluku oli 75 %. Kunnan tulo-rahoituksen oletetaan olevan riittävä, jos tunnusluvun arvo on 100 %. Tämä toteutuu vain, jos poistot vastaavat kunnan keskimääräistä investointitasoa. Nokian kaupungin investoinnit ovat ylittäneet poistot vuositasolla keskimäärin 30-50 %:lla. Tulorahoitus ei riitä kattamaan vuosittaisia poistoja eikä siten investointeja.

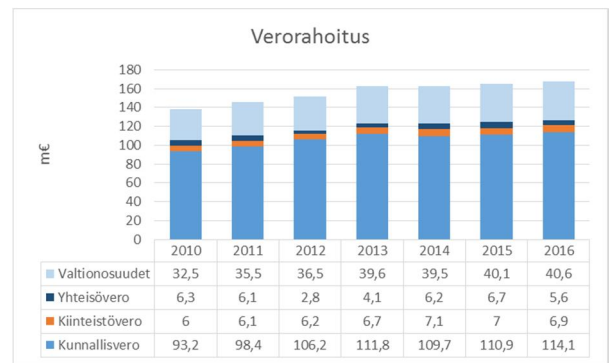
Tuotot

Kaikki tuotot vuonna 2016 olivat 198,0 miljoonaa euroa ja ne kasvoivat edellisestä vuodesta 2,9 %.

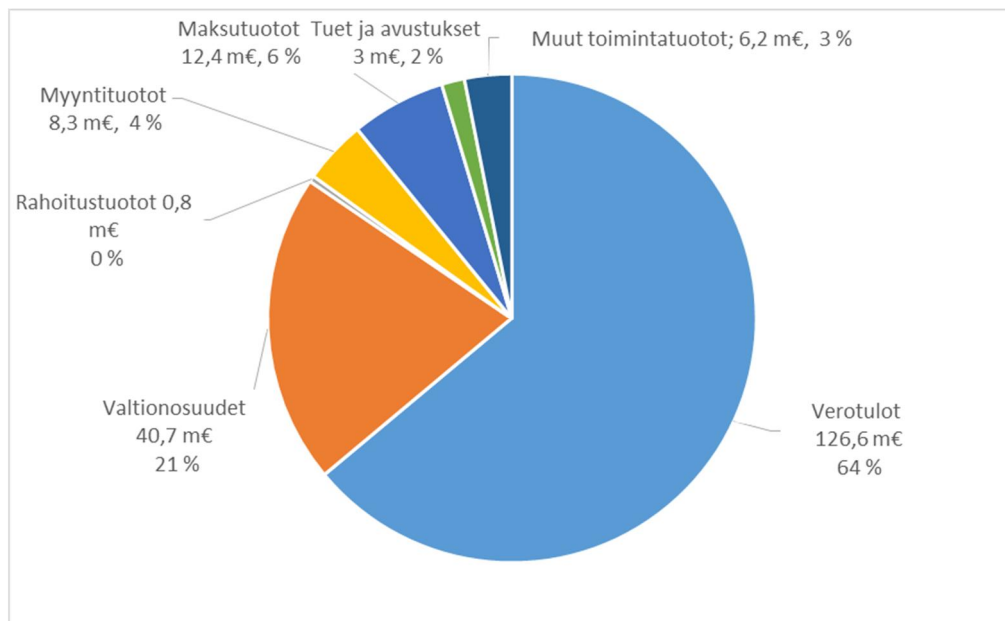
Toimintatuotot kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 18,3 %. Kasvu muodostui Infrapalveluiden kertaluonteisesta 2,3 miljoonan euron korvaus-tuotosta Kiinteistö Oy Cityprismalta. Lisäksi Maanmyyntitulot ja maankäyttömaksut kasvoivat 0,6 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Rakennus-lupamaksut kasvoivat 0,2 miljoonaa euroa. Myös

perusturvapalveluissa terveystalvelujen tulot kasvoivat 0,7 miljoonaa euroa vuodesta 2015. Samaa aikaa varhaiskasvatuksen tulot vähenivät 0,4 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta.

Verotulot nousivat 1,6 % ja valtionosuudet 1,7 %. Rahoitustuotot laskivat 53,9 % vähentyneiden korkotuottojen (antolainaus) ja osinkotuottojen vähenemisen vuoksi.

Tuotot 198,0 m€

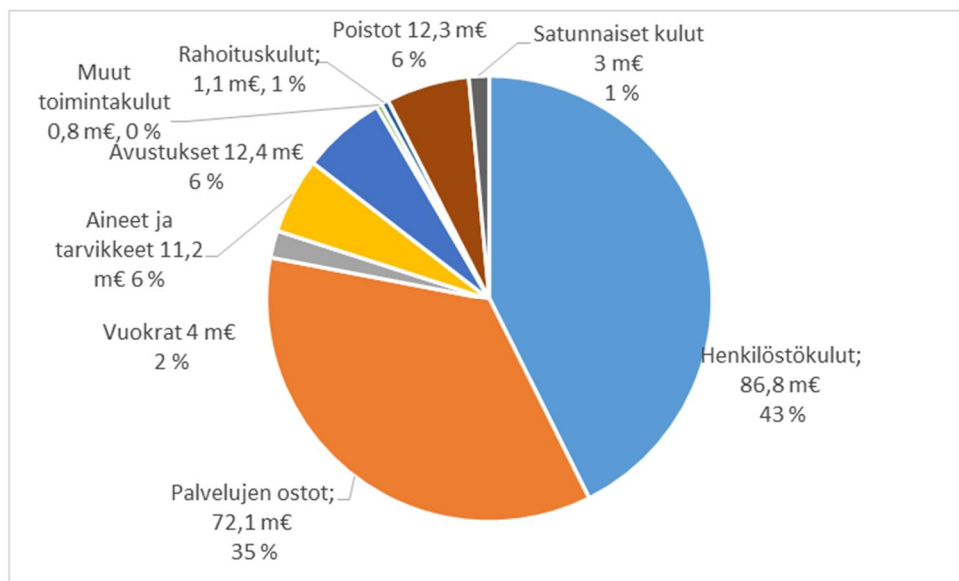
Kulut

Kaikki kulut vuonna 2016 olivat 203,7 miljoonaa euroa, 1,0 % edellisvuotta korkeammat. Henkilöstökulut laskivat ja vastaavasti palvelujen ostot, avustukset ja vuokrat nousivat edellisen vuoden tasosta.

Syksyllä 2016 tehty valtakunnallinen KIKY-sopimus toi säästöjä toimintamenoihin jo vuonna 2016. Henkilöstökulut olivat 2,7 miljoonaa euroa alemmat kuin vuonna 2015. Siitä KIKY:n vaikutus lomarahaleikkausten johdosta oli 0,9 miljoonaa euroa. Kun henkilöstökuluihin huomioidaan mukaan työvoimanvuokraus ja jätetään KIKY-sopimuksen vaikutus pois, toteutuivat henkilöstökulut talousarvion mukaisesti ja samalla henkilöstökulut laskivat vuodesta 2015 1,1 miljoonalla eurolla.

Palveluostoista merkittävin erä oli erikoissairaanhoidon ostot Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä 29,4 miljoonaa euroa. Siinä tapahtui laskua vuodesta 2015 2,3 miljoonaa euroa. Kaiken kaikkiaan palvelujen ostot kasvoivat 3,7 miljoonaa euroa. Siitä 2,3 miljoonaa euro selittyy Kiinteistö Oy Cityprismaan kohdistuneista töistä (vrt. tulot). Lisäksi työvoimanvuokrauksen kustannukset nousivat 0,7 miljoonalla eurolla.

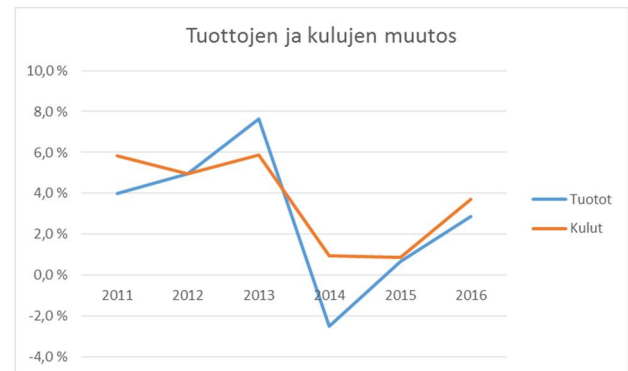
Kokonaiskulut 203,7 m€

Aineita ja tarvikkeita, avustuksia ja muita toimintakuluja maksettiin vuotta 2015 enemmän. Työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin 2,1 miljoonaa euroa (1,7 miljoonaa euroa vuonna 2015).

Rahoituskulut laskivat 0,1 miljoonaa euroa ennätysalhaisen korkotason ansiosta, vaikka lainamäärä kasvoi. Korkokulut laskivat hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Lainasalkun keskiporkko oli 1,47 % (vuona 2015 1,7 %).

Satunnaisissa kuluissa on Häpesuon puhdistamisen kustannuksia 3,0 miljoonaa euroa. Edellisenä vuonna tehtiin 5,2 miljoonan varaus samaan kohteeseen. Rahaa Häpesuon puhdistamiseen on kulunut vuosina 2014 - 2016 yhteensä 24,6 miljoonaa euroa.

Toiminnan rahoitus

RAHOITUSLASKELMA

	2016	2015
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	11 773	7 989
Satunnaiset erät	-867	-5 200
Tulorahoituksen korjauserät	-10 197	-10 860
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-13 717	-14 852
Rahoitusosuudet investointeihin	272	701
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	4 082	1 529
Toiminnan ja investointien rahavirta	-8 654	-20 694
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-17	0
Antolainasaamisten vähennykset	765	767
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	27 000	32 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-10 905	-11 804
Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 517	3 456
Rahoituksen rahavirta	15 326	24 418
Rahavarojen muutos	6 673	3 724
Rahavarojen muutos	6 673	3 724
Rahavarat 31.12	23 931	17 259
Rahavarat 1.1.	17 259	13 534
Rahoituslaskelman tunnusluvut:		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta t€	-18059	-8449
Investointien tulorahoitus, %	87,57	56,45
Lainanhoitokate	1,07	0,70
Kassan riittävyys, pv	41,4	30,2

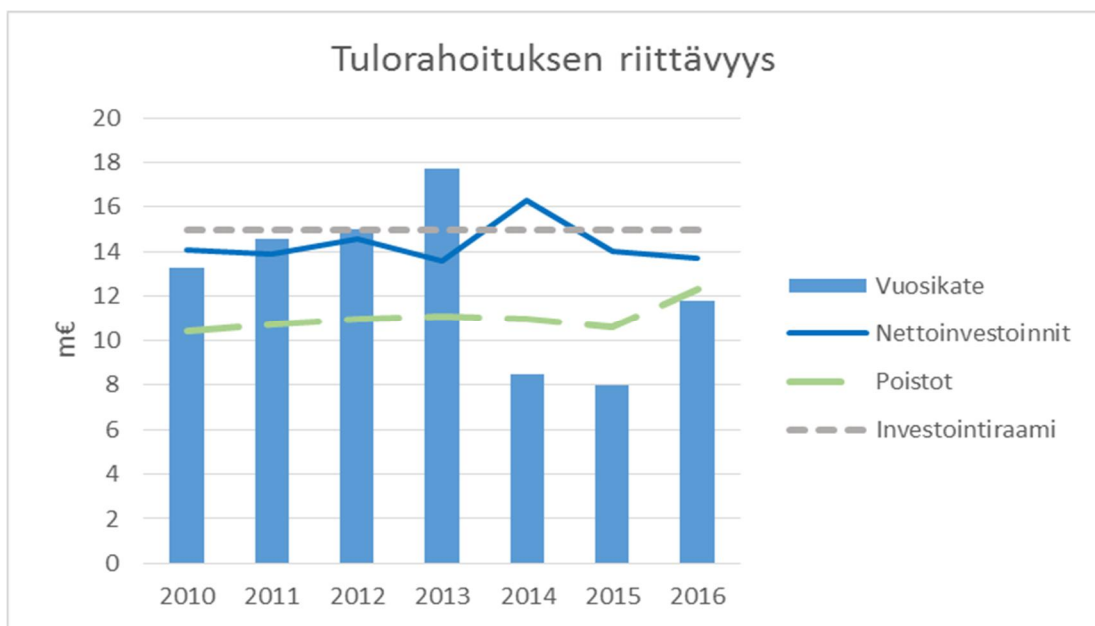

Vuonna 2015 alkanut pitkäaikaisten lainojen määrän voimakas lisääntyminen jatkui vuonna 2016. Vuosikate oli 11,8 miljoonaa euroa ja nettoinvestoinnit 13,7 miljoonaa euroa. Tunnusluku investointien tulo-rahoitus 87,57 % kertoo, että investointien omahankintamenoista reilu puolet on rahoitettu tulo-rahoituksella.

Rahoitusta rasitti myös Häpesuon puhdistaminen, johon käytettiin vuoden aikana 9,4 miljoonaa euroa.

Vuoden aikana lainoja otettiin lisää 27 miljoonaa euroa ja niitä lyhennettiin 10,9 miljoonaa euroa. Lainanhoitokate 1,07 kertoo, että tulo-rahoitus riittää juuri ja juuri lainojen hoitoon. Kun tunnusluku on välillä 1 - 2, on lainanhoitokyky tyydyttävä. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on pitkällä aikavälillä tarkastellen yli 2.

Tunnusluku kassan riittävyys kuvaa kunnan maksuvalmiutta. Tunnusluvun arvo 41,4 kertoo, että vuoden viimeisen päivän rahavaroilla voidaan kattaa 41,4 päivän kassasta maksut.

Tase

VASTAAVAA

	2016	2015
	1 000 €	1 000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	105	267
Aineettomat oikeudet	0	30
Muut pitkävaikuttiset menot	105	237
Aineelliset hyödykkeet	126 918	128 213
Maa- ja vesialueet	21 602	21 560
Rakennukset	72 731	79 217
Kiinteät rakenteet ja laitteet	26 353	23 138
Koneet ja kalusto	2 021	2 516
Muut aineelliset hyödykkeet	51	51
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	4 160	1 731
Sijoitukset	51 722	50 594
Osakkeet ja Osuudet	37 213	35 338
Muut lainasaamiset	14 272	15 037
Muut saamiset	237	220
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	178 745	178 497
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	4	43
Lahjoitusrahastot	7	6
Muut toimeksiantojen pääomat	228	212
TOIMEKSIANTOJEN VARAT YHTEENSÄ	239	260
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	1 159	1 640
Aineet ja tarvikkeet	1 159	1 640
Saamiset	7 255	6 448
Pitkävaikuttiset saamiset	387	423
Lainasaamiset	387	423
Lyhytaikaiset saamiset	6 868	6 024
Myyntisaamiset	4 750	2 715
Lainasaamiset	0	0
Muut saamiset	995	2 169
Siirtosaamiset	1 123	1 140
Rahoitusarvopaperit	7 240	6 982
Osakkeet ja Osuudet	29	29
Muut arvopaperit	7 211	6 952
Rahat ja pankkisaamiset	16 691	10 277
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	32 345	25 347
VASTAAVAA YHTEENSÄ	211 330	204 104

VASTATTAVAA

	2016	2015
	1 000 €	1 000 €
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	83 854	83 854
Edellisten tilikausien ylijäämä	12 846	20 476
Tilikauden alijäämä	-1 300	-7 747
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	95 400	96 583
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 071	1 139
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET YHTEENSÄ	1 071	1 139
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	0	6 407
PAKOLLISET VARAUKSET YHTEENSÄ	0	6 407
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	23	30
Lahjoitusrahastojen pääomat	7	6
Muut toimeksiantojen pääomat	436	370
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT YHTEENSÄ	466	407
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen	71 641	55 721
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	70 450	53 425
Lainat julkisyhteisöiltä	1 191	2 296
Lyhytaikainen	42 752	43 848
Lainat rahoitus- ja	9 475	9 300
Lainat julkisyhteisöiltä	1 105	1 105
Saadut ennakot	342	622
Ostovelat	7 284	6 472
Muut velat	10 462	7 025
Siirtovelat	14 084	19 325
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	114 393	99 568
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	211 330	204 104

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	45,7	48,0
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	57,9	52,1
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 euroa	11 546	12 729
Kertynyt yli-/alijäämä, euroa/asukas	348	384
Lainakanta 31.12., 1000 euroa	82 221	66 125
Lainakanta 31.12., euroa/asukas	2 476	1 994
Lainasaamiset, 1000 euroa	14 272	15 037
Asukasmäärä	33 206	33 162

Nokian kaupungin taseen loppusumma 31.12.2016 oli 211,3 miljoonaa euroa, mikä on 7,2 miljoonaa euroa korkeampi kuin vuotta aiemmin.

Vastaavaa

Pysyvien vastaavien määrä lisääntyi tilikaudella 0,2 miljoonaa euroa. Nettoinvestoinnit olivat 11,5 miljoonaa euroa ja poistot 12,3 miljoonaa euroa.

Vaihto-omaisuuden määrä väheni 1,6 miljoonasta eurosta 1,2 miljoonaan euroon. Varaston arvon suuri määrä johtuu vuonna 2015 aloitettu ja vuonna 2016 jatkettu Juhansuon alueella tehty murskeen louhinta.

Rahoitusarvopapereiden hankinta-arvo kasvoi vuoden aikana 0,2 miljoonaa euroa 7,2 miljoonaan euroon. Muutos johtuu arvopapereiden myynneistä ja ostoista, lisärahaa kahteen varainhoitosalkkuun ei laitettu.

Markkina-arvoltaan rahoitusarvopaperit olivat vuoden lopussa 7,6 miljoonaa euroa.

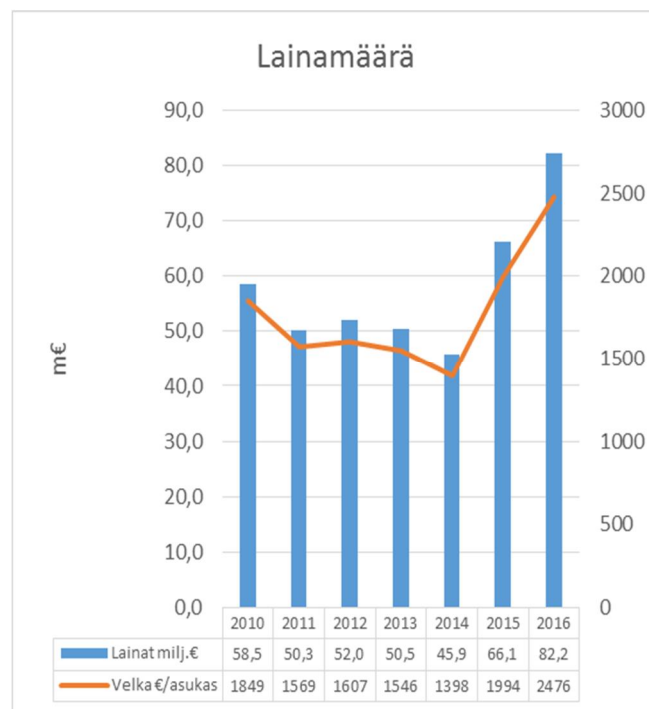
Vastattavaa

Omavaraisuusaste heikentyi edelleen ollen 45,7 % vuoden lopussa. Omavaraisuusaste kertoo oman pääoman osuuden koko taseesta. Ylijäämien määrä omassa pääomassa pieneni kolmatta vuotta peräkkäin tilikauden tappion vuoksi.

31.12.2016 ylijäämiä on jäljellä 11,5 miljoonaa euroa. Muita muutoksia ei omassa pääomassa tapahtunut.

Pakollisten varauksia ei ollut enää vuoden lopussa. Tilikauden aikana Häpesuon puhdistamiseen käytettiin edellisen vuoden tilinpäätöksessä ollut varaus 6,4 miljoonaa euroa. Varauksen lisäksi Häpesuon puhdistamiseen käytettiin 3,0 miljoonaa euroa lisää vuonna 2016.

Vieras pääoma kasvoi tilikauden aikana 14,8 miljoonaa euroa 114,4 miljoonaan euroon. Pitkäaikaisia lainoja otettiin lisää 27,0 miljoonaa euroa, lyhennettiin 10,9 miljoonaa euroa ja niiden kokonaismäärä vuoden lopussa oli 68,2 miljoonaa euroa. Lainojen määrä asukasta kohden kasvoi edellisen vuoden lopun 1 994 eurosta 2 476 euroon.

Taseen ulkopuoliset vastuut

Nokian kaupungin taseen ulkopuoliset vastuusitoumukset kasvoivat 4,0 miljoonaa euroa ja olivat 31.12.2016 seuraavat: tytäryhteisöjen puolesta annetut takaukset 30,6 miljoonaa euroa, muiden puolesta annetut takaukset 2,5 miljoonaa euroa ja leasingvastuut 2,7 miljoonaa euroa. Osuus Kuntien takauskeskuksen takausvastuusta on 159,9 miljoonaa euroa.

Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitusta-

pahtumat. Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

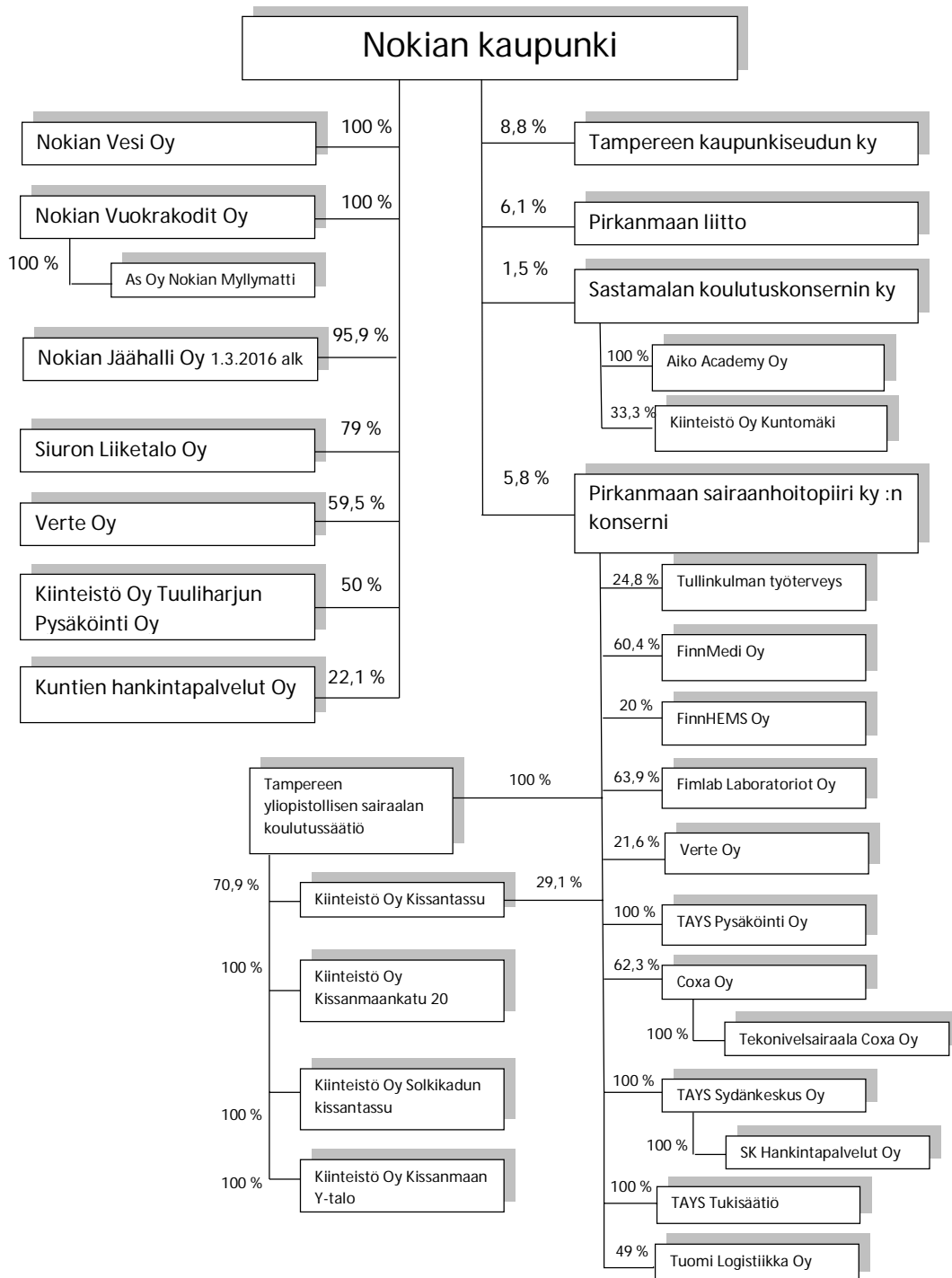
KOKONAISTULOT JA -MENOT 2016

TULOT		MENOT	
	1 000 €		1 000 €
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	29 797	Toimintakulut	187 439
Verotulot	126 598	- Valmistus omaan käyttöön	-2 114
Valtionosuudet	40 752	Korkokulut	1 045
Korkotuotot	248	Muut rahoituskulut	49
Muut rahoitustuotot	795	Satunnaiset kulut	3 015
Satunnaiset tuotot	2 148	Tulorahoituksen korjauserät	
Tulorahoituksen korjauserät		-Pakollisten varausten muutos	6 407
-Pysyvien vast.hyödykkeiden luovutusvoitot	-1 663	-Pysyvien vast.hyödykkeiden luovutustappiot	-20
Investoinnit		Investoinnit	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	272	Investoinnit	13 717
Pysyvien vast.hyödykkeiden luovutustulot	1 934	Pysyvien vast.hyödykkeiden luovutustappiot	0
Rahoitustoiminta		Rahoitustoiminta	
Antolainasaamisten vähennykset	765	Antolainasaamisten lisäykset	17
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	27 000	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	10 905
Kokonaistulot yhteensä	228 646	Kokonaismenot yhteensä	220 460

Kaupunkikonsernin talous ja toiminta

Nokian kaupunkikonserniin kuuluu viisi tytäryhtiötä (yli 50 % määräysvalta): Nokian Vesi Oy, Nokian Vuokrakodit Oy, AsOy Nokian Myllymatti, Verte Oy ja Siuron Liiketalo Oy. Muut konserniin yhdisteltävät yksiköt ovat Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä, Pirkanmaan liitto, Sastamalan koulutuskonsernin ky ja Pirkanmaan sairaanhoitopiiri ky:n konserni.

Nokian kaupungin konsernikaavio

Talous

Konsernin tilinpäätös laaditaan siten, että konserniyhteisöjen tuloslaskelmat, taseet ja rahoituslaskelmat lasketaan yhteen. Tuloksesta vähennetään sisäiset erät ja katteet ja vähemmistöosakkaiden osuudet.

Konsernitulos

Nokian kaupunkikonsernin toimintatuotot kasvoivat 7,5 % vuonna 2016 edelliseen vuoteen verrattuna. Toimintakulut puolestaan kasvoivat 1,7 %.

Konsernin vuosikate parani noin 4,6 miljoonaa euroa 20,2 miljoonaan euroon. Poistojen määrä kasvoi 1,9 miljoonaa euroa. Kaupunkikonsernin tulos vuodelta 2016 oli 2,5 miljoonaa euroa tappiollinen. Edelliseen vuoteen verrattuna alijäämä pieneni 3,3 miljoonaa euroa.

Konsernin rahoituslaskelma

Konsernin nettoinvestoinnit olivat 23,5 miljoonaa euroa. Suurimmat investoinnit olivat 3-kulman kunnallistekniikan rakentaminen 2,1 miljoonaa euroa, Harjuniityn kaava-alueen rakentaminen 1,1 miljoonaa euroa, Harjuniityn liikuntahalli-hanke

2,4 miljoonaa euroa, uuden pääkirjaston aloittaminen 1,0 miljoonaa euroa, Nokian Jäähalli Oy:n osakkeiden hankinta apporttiluovutuksella 2,3 miljoonaa euroa, Nokian Veden investoinnit 3,0 miljoonaa euroa, Pirkanmaan sairaanhoitopiirin investoinnit 5,0 miljoonaa euroa ja muut 6,6 miljoonaa euroa.

Uutta lainaa konsernissa otettiin 35,8 miljoonaa euroa ja lainoja lyhennettiin 12,2 miljoonaa euroa.

Konsernitase

Konsernitaseen loppusumma 31.12.2016 on 273,4 miljoonaa euroa, jossa on kasvua 17,9 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvu näkyy investointeina erityisesti rakennuksiin ja lainamäärän kasvuna.

Konsernin omavaraisuusaste vuoden 2016 lopussa on 36,3 %, kun se vuotta aikaisemmin oli 39,8 %. Lainakanta kasvoi noin 23,6 miljoonaa euroa.

Konsernin lainat asukasta kohti olivat 3 854 euroa. Edellisenä vuonna vastaava luku oli 3 158 euroa.

Toiminta

Nokian Vuokrakodit Oy rakennuttaa, ylläpitää ja vuokraa asuntoja Nokialla. Kiinteistöyhtiön tavoitteena on tarjota monipuolisia vuokra-asuntomahdollisuuksia nokialaisille sekä huolehtia omistamansa kiinteistömässän kunnosta ja arvosta.

Yhtiön omistuksessa on noin 1 060 asuntoa. Tytäryhtiö Asunto Oy Nokian Myllymatti valmistui ja siellä on 36 asuntoa. Asukkaat ovat muuttaneet 1.9.2016.

Asuntojen käyttöaste oli 96,48 % ja vuokralaisten vaihtuvuus keskimäärin 19,7 % vuoden aikana. Yhtiön liikevaihto oli 7,0 miljoonaa euroa ja tilikauden voitto 1,1 miljoonaa euroa, josta tehtiin asuintalovaraus 1,1 miljoonaa euroa. Tilikauden voitto oli varuksen jälkeen 2,6 tuhatta euroa.

Verte Oy:n toiminta keskittyi Kolmenkulman alueen kokonaisvaltaiseen kehittämiseen, Pitkänieimen sairaalan uudistamisohjelman toteutukseen sekä Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kiinteistökehittämistehtäviin. Yhtiön liikevaihto vuonna 2016 oli 0,22 miljoonaa euroa ja tilikauden tappio 17 tuhatta euroa.

Nokian Vesi Oy huolehtii Nokian kunnan alueella lakisääteisten vesihuoltopalveluiden tuottamisesta sekä huleveden viemäröinnistä. Yhtiöllä on oma pohjavedenottamo Maatianharjulla, jonka lisäksi talousvettä hankitaan Hämeenkyrön Miharin vedenottamosta sekä Tampereelta. Nokian Vesi Oy:n toiminta-alueella on noin 30 000 asukasta.

Yhtiöllä on myös jätevedenpuhdistamot Kullaan-vuoressa ja Siurossa. Nämä puhdistamot tullaan korvaamaan Koukkujärvelle valmistuvalla uudella puhdistamolla, jonka rakennushankkeeseen liittyvä ympäristövaikutusten arviointi (YVA) aloitettiin syksyllä 2016. YVA saatetaan loppuun vuoden 2017 aikana ja se tehdään yhdessä Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n kanssa. Etäluettavien vesimittareiden asennusta jatkettiin ja niitä oli vuoden lopussa 1407 kpl.

Konsernivalvonta

Konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kaupunkikonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa sekä lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan sekä omaisuus ja voimavarat turvataan.

Konserniyhteisöjä ohjataan sekä erillispäätöksin että ohjeiden kautta. Valtuusto hyväksyi uudet konserniohjeet 13.6.2016. Talousarviossa 2016 on määritelty tytäryhtiöiden tehtävä ja toiminnalliset tavoitteet. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan edellisessä kappaleessa. Kaupunginhallitus- ja valtuusto esittävät edustajansa valittaviksi niiden toimielimiin.

Suurimmat yhtiön kunnallistekniset hankkeet vuonna 2016 olivat Harjuniityn ja Kolmenkulman kaava-alueet, Testiradantie, Yrittäjäkatu sekä Lहतatien saneeraus. Näistä Harjuniitty ja Kolmenkulma jatkuvat myös vuonna 2017.

Yhtiön liikevaihto vuonna 2016 oli 7 620 939,40 € ja nettotulos 635 407,94 €.

Toiminta	2016	Talous	2016
Toiminta-alue	30000 as	Liikevaihto	7,62 M€
Talousveden pumppaus	1,94 Mm ³	Nettotulos	0,63 M€
Vuotovesien osuus	13 %	Investointimenot	2,98 M€
Jätevesien käsittely	3,91 m ³	Sijoitetun pääoman tuott	2,99 %
Vuotovesien osuus	47 %	Pitkäaikaisia lainoja	15,04M€
vesijohto rak.	4454 m	Quick ratio	1,23
jätevesiviemäri rak.	3632 m	Current ratio	1,37
hulevesiviemäri rak.	4197 m		

Nokian Jäähalli Oy:n toiminta alkoi 1.3.2016. Jäävuorojen käyttö jatkui toiminnan siirtyessä kaupungilta yhtiölle tehtyjen varausten mukaisena.

Toukokuussa 2016 yhtiö sai OKM:ltä myönteisen rahoituspäätöksen harjoitushallin rakentamiseen. Hankkeen kustannusarvio on n. 2,9 m€. Harjoitushallin valmistuttua elokuussa 2017 yhtiön vuokraaman jääajan määrä lähes kaksinkertaistuu.

Yhtiön tilikauden liikevaihto vuonna 2016 oli 0,42 miljoonaa euroa ja tilikauden tappio 37 tuhatta euroa.

Talousarvion sitovuudessa määritetään tytäryhtiöiden raportoinnista. Kaupungin määräysvallassa olevat palveluyhtiöt raportoivat osavuositarkastuksen neljännesvuosittain. Raportointi sisältää toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden seurannan.

Kaupunki hallinnoin konsernitiliä, johon sisältyvät kaikkien tytäryhteisöjen maksuliikenteen päätilit. Kaupunki lainoittaa tytäryhteisöjensä ja takaa niiden lainoja. Konsernipalveluja ei ole käytössä vähäistä ICT-palvelua lukuun ottamatta.

Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernituloslaskelma

KONSERNIN TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2016	2015
	1000 €	1000 €
Toimintatuotot	88 473	82 333
Toimintakulut	-234 781	-230 859
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	44	22
Toimintakate	-146 264	-148 504
Verotulot	126 432	124 420
Valtionosuudet	41 284	40 634
Rahoitustuotot ja -kulut:		
Korkotuotot	83	126
Muut rahoitustuotot	546	929
Korkokulut	-1 633	-1 726
Muut rahoituskulut	-272	-347
Vuosikate	20 176	15 532
Poistot ja arvonalentumiset:		
Poistot	-18 604	-16 638
Omimstuksen eliminointierot		93
Arvonalentumiset	-15	
Satunnaiset erät	-2 878	-5 200
Tilikauden tulos	-1 321	-6 213
Tilinpäätössiirrot	13	47
Tilikauden verot	-148	-139
Laskennalliset verot	-212	-179
Vähemmistöosuudet	-141	-68
TILIKAUDEN ALIJÄÄMÄ	-1 809	-6 552

Konsernituloslaskelman tunnusluvut:		
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	38	36
Vuosikate / Poistot, %	108	93
Vuosikate, euroa / as	608	468
Asukasmäärä	33 206	33 162

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2016	2015
	1000 €	1000 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	20 175	15 532
Satunnaiset erät	-2 878	-5 200
Tilikauden verot	-148	-139
Tulorahoituksen korjauserä	-7 955	-11 101
Toiminnan rahavirta yhteensä	-9 195	-908
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-24 020	-24 065
Rahoitusosuudet investointi menoihin	499	701
Pysyvien vastaavien luovutusvoitot	2 121	1 860
Investointien rahavirta yhteensä	-21 401	-21 504
Toiminnan ja investointien rahavirta	-12 206	-22 412
Rahoituksen rahavirta		
Antolainojen muutokset		
Antolainojen lisäykset	-105	
Antolainojen vähennykset	10	767
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35 799	36 198
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-12 257	-14 372
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-294	-25
Oman pääoman muutokset (korjaukset)	2 397	73
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen po. ja varojen muutokse	99	37
Vaihtomaisuuden muutos	502	-1 594
Saamisten muutos	-4 391	-236
Korottomien velkojen muutos	2 904	3 870
Rahoituksen rahavirta yhteensä	24 663	24 718
RAHAVAROJEN MUUTOS	12 457	2 306
Rahavarat 31.12	38 763	26 306
Rahavarat 1.1.	26 306	24 000
RAHAVAROJEN MUUTOS	12 457	2 306
Konsernirahoituslaskelman tunnusluvut:		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta €	-43 692	-30 477
Investointien tulorahoitus, %	85,8	66,5
Lainahoitokate	1,57	1,07
Kassan riittävyys (pv)	52	35

Konsernitase

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT

VASTAAVAA	2016	2015
	1000 €	1000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet:		
Aineettomat oikeudet	1 001	860
Muut pitkävaikutteiset menot	553	725
Ennakkomaksut	0	7
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	1 554	1 592
Aineelliset hyödykkeet:		
Maa- ja vesialueet	24 348	23 838
Rakennukset	115 212	118 404
Kiinteät rakenteet ja laitteet	51 518	48 920
Koneet ja kalusto	4 413	5 003
Muut aineelliset hyödykkeet	83	84
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankir	10 565	8 080
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	206 139	204 329
Sijoitukset:		
Osakusyhtiöosuudet	660	314
Muut osakkeet ja osuudet	7 800	7 846
Muut lainasaamiset	80	10
Muut saamiset	332	307
Sijoitukset yhteensä	8 872	8 477
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	385	318
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	8	7
Muut toimeksiantojen varat	228	212
Toimeksiantojen varat yhteensä	621	537
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus:		
Aineet ja tarvikkeet	2 038	2 543
Keskeneräiset tuotteet	15	13
Muu vaihto-omaisuus	1	1
Ennakkomaksut		
Vaihto-omaisuus yhteensä	2 054	2 557
SAAMISET		
Pitkäaikaiset saamiset:		
Lainasaamiset	387	423
Laskennalliset verosaamiset	15	7
Muut saamiset	11	
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	7 718	6 261
Lainasaamiset	4 045	4
Muut saamiset	1 612	2 617
Siirtosaamiset	1 659	1 734
Saamiset yhteensä	15 446	11 046
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	29	29
Joukkovelkakirjalainasaamiset	199	198
Muut arvopaperit	7 257	6 998
Rahoitusarvopaperit yhteensä	7 485	7 225
Rahat ja pankkisaamiset	31 278	19 081
VASTAAVAA YHTEENSÄ	273 449	254 844

VASTATTAVAA	2016	2015
	1000 €	1000 €
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	83 854	83 854
Yhdistysten ja säätiöiden pääomat	13	10
Arvonkorotusrahasto	19	19
Muut omat rahastot	81	95
Ed.tilikausien yli-/alijäämä	15 909	22 487
Tilikauden yli-/alijäämä	-1 808	-6 552
Oma pääoma yhteensä	98 068	99 913
VÄHEMMISTÖOSUUDET	895	682
PÄKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	0	0
Muut pakolliset varaukset	2 159	8 476
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	23	30
Lahjoitusrahastojen pääomat	232	213
Muut toimeksiantojen pääomat	818	647
Toimeksiantojen pääomat yhteensä	1 073	890
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen:		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	108 523	87 722
Lainat julkisyhteisöiltä	1 220	2 328
Lainat muilta luotonantajilta	5 881	2 617
Ostovelat	0	1
Liittymismaksut ja muut velat	826	432
Siirtovelat		
Laskennalliset verovelat	25	
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	116 475	93 100
Lyhytaikainen:		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	11 227	10 933
Lainat julkisyhteisöiltä	1 109	1 108
Lainat muilta luotonantajilta	23	27
Saadut ennakot	555	782
Ostovelat	10 228	9 115
Liittymismaksut ja muut velat	10 116	3 319
Siirtovelat	19 983	25 180
Laskennalliset verovelat	1 538	1 319
Lyhyt aikainen vieras pääoma yhteensä	54 779	51 783
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	273 449	254 844
Konsernitaseen tunnusluvut:		
Omavaraisuusaste, %	36,3	39,6
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	66,6	58,2
Kertynyt ylijäämä, 1000 €	14 101	15 935
Kertynyt ylijäämä, € / asukas	425	481
Konsernilainat, € / asukas	3 854	3 158
Konsernilainakanta 31.12., 1000 €	127 983	104 735
Konsernilainasaamiset 31.12., 1000 €	80	10
Kunnan asukasmäärä	33 206	33 162

Tilikauden tuloksen käsittely

Kaupunginhallitus esittää, että tilikauden tulokseen - 1 366 727,21 euroa kirjataan poistoeron muutosta 67 207,96 euroa. Tämän jälkeen kertynyt alijäämä 1 299 519,25 euroa siirretään taseen omaan pääomaan edellisten vuosien ylijäämien vähennykseksi.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Tuloslaskelman toteutuminen

Tulos

Vuonna 2016 kaupunki ylitti alkuperäisen talousarvion tavoitteen vuosikatteen osalta kolmella miljoonalla eurolla. Kokonaisuutenaan tappiota kertyi 1,3 miljoonaa euroa ja se oli 0,3 miljoonaa euroa vähemmän kuin talousarvio.

Vuoden aikana lisämäärärahoja myönnettiin työmarkkinatuen kuntaosuuteen 0,35 ja kiinteistöjen kunnossapitoon 0,42 miljoonaa euroa. Lisämäärärahojen jälkeen talousarvio antoi varsinaisen toiminnan tavoitteeksi 1,4 miljoonan euron alijäämän. Varsinaisen toiminnan toteutunut alijäämä 0,5 miljoonaa euroa oli siis 0,9 miljoonaa lisämäärärahoilla korjattua tavoitetta parempi.

Kun tähän lisätään vielä vuoden 2016 aikana syntyneet Häpesuon puhdistamisen kustannukset kolme miljoonaa euroa, muodostui alijäämäksi 1,3 miljoonaa euroa.

Tuotot

Toimintatuotot ylittivät tavoitteet 3,3 miljoonaa euroa eli noin 5,9 %. Siitä 2,3 miljoonaa euroa on budjetoimatonta Kiinteistö Oy Cityprismalta perityjä korvauksia kunnallisteknisistä töistä. Maan myyntitulot ja maankäyttömaksut jäivät budjetoidusta tavoitteesta kun taas terveystoimessa varsinkin asiakkailta perityt käyntimaksut ylittivät budjetoidut tulot.

Verotulojen kertymä ylitti 0,3 miljoonaa euroa talousarvion tavoitteen ja valtionosuuksia kertyi lähes budjetoidun mukaisesti vain 60 000 euroa vähemmän.

Rahoitustuotot toteutuivat 0,3 miljoonaa budjetoitua vähemmän. Rahoitusarvopapereista kertyi myynti- ja korkotuottoja 0,2 miljoonaa euroa vähemmän kuin budjetoitiin. Nokian Vesi Oy:lle annettu 16 miljoonan euron laina tuotti korkotuottoja ja uutena instrumenttina tytäryhtiöiltä perittävät takausprovisiot tuottivat 61.000 euroa vuonna 2016.

Kulut

Vuonna 2015 aloitettu tehostamisohjelma näkyi toimintamenojen kehityksessä. Henkilöstökuuluissa saavutettiin 1,6 miljoonan euron alitus budjetoituun verrattuna. Siitä 0,9 miljoonaa euroa tuli KIKY-sopimuksen vaikutuksista lomarahaleikkauksien muodossa. Vaikka palvelujen ostot ylittivät alkuperäisen talousarvion 2,7 miljoonalla eurolla, ylittivät toimintamenot vain 0,5 miljoonaa euroa. Muissa toimintakuluissa säästö oli 0,6 miljoonaa euroa talousarvioon verrattuna.

Korkotason alhaisuus vaikutti lainasalkun korkokustannuksiin, jotka jäivät 0,1 miljoonaa euroa budjettia alhaisemmiksi.

Poistot toteutuivat 12,3 miljoonan euron suuruisina, mikä on 2,1 miljoonaa tavoitetta enemmän. Pääsyyinä tähän olivat purkupoistot.

Talousarvion tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatuotot	55 541 271	0	55 541 271	58 815 022,50	-3 273 752
Myyntituotot	18 848 600	0	18 848 600	22 205 276,93	-3 356 677
Maksutuotot	11 912 441	0	11 912 441	12 417 498	-505 056
Tuet ja avustukset	3 059 338	0	3 059 338	2 967 662	91 676
Muut toimintatuotot	21 720 892	0	21 720 892	21 224 587	496 305
Valmistus omaan käyttöön	1 853 085	0	1 853 085	2 113 636,76	-260 552
Toimintakulut	-215 126 847	-770 000	-215 896 847	-216 456 969,28	560 122
Henkilöstökulut	-88 431 742	0	-88 431 742	-86 845 707,56	-1 586 035
Palkat ja palkkiot	-68 611 522	0	-68 611 522	-67 055 220,95	-1 556 301
Henkilösivukulut	-19 820 221	0	-19 820 221	-19 790 486,61	-29 734
Eläkekulut	-15 855 442	0	-15 855 442	-15 511 075,21	-344 366
Muut henkilösivukulut	-3 964 779	0	-3 964 779	-4 279 411,40	314 632
Palvelujen ostot	-82 349 631	-420 000	-82 769 631	-85 505 441,12	2 735 810
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-11 420 084	0	-11 420 084	-11 744 614,46	324 530
Avustukset	-12 741 962	-350 000	-13 091 962	-12 441 902,27	-650 060
Muut toimintakulut	-20 183 428	0	-20 183 428	-19 919 303,87	-264 124
Toimintakate	-157 732 491	-770 000	-158 502 491	-155 528 310,02	-2 974 181
Verotulot	126 329 000	0	126 329 000	126 598 485,84	-269 486
Valtionosuudet	40 810 217	0	40 810 217	40 752 032,00	58 185
Rahoitustuotot ja -kulut	128 300	0	128 300	-49 211,53	177 512
Korkotuotot	450 000	0	450 000	248 331,57	201 668
Muut rahoitustuotot	924 800	0	924 800	794 710,17	130 090
Korkokulut	-1 192 500	0	-1 192 500	-1 044 566,30	-147 934
Muut rahoituskulut	-54 000	0	-54 000	-47 686,97	-6 313
Vuosikate	9 535 026	-770 000	8 765 026	11 772 996,29	-3 007 970
Poistot ja arvonalentumiset	-10 145 127	0	-10 145 127	-12 272 711,71	2 127 585
Suunnitelman muk. poistot	-10 145 127	0	-10 145 127	-12 272 711,71	2 127 585
Arvonalentumiset	0	0	0	0	0
Satunnaiset erät	2 100 000	-2 400 000	-300 000	-867 011,79	567 012
Satunnaiset tuotot	2 100 000	0	2 100 000	2 147 613,90	-47 614
Satunnaiset kulut	0	-2 400 000	-2 400 000	-3 014 625,69	614 626
Tilikauden tulos	1 489 899	-3 170 000	-1 680 101	-1 366 727,21	-313 374
Poistoeron muutos	67 208	0	67 208	67 207,96	0
Tilikauden ylijäämä (alij.)	1 557 107	-3 170 000	-1 612 893	-1 299 519,25	-313 374

Investointien toteutuminen

Talousarvion 2016 mukaan nettoinvestoinneille varattiin 17,78 miljoonaa euroa. Lisätalousarvioilla määrää nostettiin 0,02 miljoonaa euroa 17,8 miljoonaan euroon.

Vuoden aikana nettoinvestointeja toteutui 11,5 miljoonaa euroa.

Tilapalvelun alkaneista investointihankkeista 2016 merkittävin oli Harjuniityn liikuntahallin rakentaminen, jonka rakentaminen aloitettiin syksyllä.

Uuden pääkirjaston rakennussuunnitelmat valmistuivat syksyllä 2016. Uudisrakentamisen valmistelu keskeytettiin, koska uudet kustannuslaskelmat osoittivat 2,4 M€ ylitystä budjetoituun määrärahaan nähden. Kaupunginhallitus edellytti myös, että kirjaston muutkin sijoittamisvaihtoehdot tutkitaan ennen lopullista päätöksentekoa.

Terveyskeskuksessa saatiin loppuun keväällä aloitetut kosteustekniset kuntotutkimukset. Tutkimuksissa todettiin, että rakennuksessa on merkittäviä kosteus- ja homevaurioita. Tehdyn elinkaarilaskelman perusteella rakennuksen korjaamista ei todettu kannattavaksi, koska korjausaste nousisi yli 80 %:n.

Päiväkotien ja koulujen piha-alueiden peruskorjauksista oli tällä kertaa vuorossa Alhoniityn päiväkodin piha-alueen peruskorjaus, joka toteutettiin päiväkotien kesäsulun aikana.

Kaupungintalon ja Virastotalon ns. Front Office investointia ei toteutettu, koska Sote-ratkaisu muuttaa olennaisesti tilojen käyttöä.

Emäkosken koulun ilmanvaihdon parantamistyö toteutettiin niin ikään koulujen kesätauolla.

Loppuvuodesta toteutettiin vuosia investointiohjelmassa ollut Kerholan juhlasalin lattian ja äänentoistojärjestelmän peruskorjaus ja uudistaminen.

Niin ikään toteutettiin varikon hiekoitushiekan ja asfalttikorjausmassan varastokatoksen investointi. Urheilukentän huoltorakennuksen rakentamistyö jäi kesken, rakennusluvan viivästyttyä.

Sisäilmainvestointeina toteutettiin Linnavuoren koulun luokkien ilmanvaihdon parantaminen, Lähdekorven päiväkodin pienten puolen ilmanvaihdon parantaminen ja Koskenmäen kirjaston ilmanvaihdon parantaminen, kun tila muutettiin nuorisotilaksi.

Energiatohokkuusinvestointeina toteutettiin Kerholan juhlasalin valaistusmuutos, Lukion auditorion valaistusmuutos, Emäkosken koulun automaattiosaneeraus ja Paloaseman ilmanvaihdon ja lämmöntalteenoton muutokset.

Infrainvestointien osalta vuoden 2016 aikana menot olivat 5 953 838 €. Investointi taso jäi selvästi vuodelle varatusta investointi määrärahasta. Kuitenkin joidenkin investointi kohteiden osalta määräraha ylittyi jonkin verran. Investointien osalta vuoden 2016 aikana maanrakennuksen kustannukset olivat arvioitua alemmat johtuen kilpailusta urakoitsijoiden kesken. Tämä sääti huomattavasti investointimäärärahoja.

Harjuniityn kaava-alueen investointi ylitti määräraha varauksen. Ylitys johtui siitä että alueella tehtiin enemmän töitä kuin investointimäärärahaa varattaessa oli arvioitu. Lisääntyneellä rakentamisella saatiin kuitenkin tontteja myyntiin enemmän.

Merkittävä säästö määrärahoissa oli tuli 3Kulman alueen rakentamisessa. Tähän vaikutti arvioitua alemmat urakkahinnat. Merkittävää on myös murskauksen tekeminen varastokasalle joita pystyttiin hyödyntämään muissa kaupungin hankkeissa erityisesti Häpesuon vanhan kaatopaikan täytöissä.

Huomioitavaa on myös, että joitain hankkeita ei päästy aloittamaan täysi painoisesti vuoden 2016 aikana. Tällaisia hankkeita ovat mm. Välikatu ja Emäkosken silta. Näiden aloituksen viivästymiseen on vaikuttanut muiden alueilla toimivien hankkeiden viivästymiset ja aloitus lykkäytymiset.

Merkittävä määrärahojen säästö tuli myös Yrittäjäkadun alueen rakentamisesta vuoden 2016 osalta. Tähän vaikutti osaltaan Häpesuon vanhan kaatopaikan puhdistushankkeen laajentuminen ja

sitä kautta ei katua ei päästy rakentamaan suunnitellusti. Määrärahojen säätöön vaikutti myös arvioitua halvemmat urakkahinnat.

Urheilukentän katsomon tarjoukset ylittivät annetun määrärahan ja sitä kautta hanke ei lähtenyt liikkeelle arvioidun mukaisesti. Hankkeen eteen

tehtiin kuitenkin suunnittelu ja selvitys töitä. Vuoden 2016 aikana varauduttiin määrärahoissa myös Koskenmäen alueen valaistuksen uusimiseen yhteistyössä muiden kaapelioperaattorien kanssa. Tämä työ oli tarkoitus tehdä kaapeliyhtiöiden urakoinnin yhteydessä. Hanke ei edennyt siinä laajuudessa johon määrärahoissa oli varauduttu.

Talousarvion investointiosan toteutumisvertailu

INVESTOINNIT Maa- ja vesialueet	TA2016	Talousarvio muutokset	Toteuma	Poikeama
Pienet kiinteistöjärjestelyt	35 000		5 344,85	29 657
Maa-alueiden hankinta	500 000		50 271,26	449 729
- rahoitusosuus	-80 000		-1 564 644,26	1 484 644
YHTEENSÄ	535 000		55 616,11	479 386
Netto	455 000		-1 509 028,15	1 964 030

INVESTOINNIT Koneet ja kalusto	TA2016	Talousarvio muutokset	Toteuma	Poikeama
Harjuniityn koulu 2-vaihe, ensikertainen kalustaminen	500 000		497 641,87	2 358
- rahoitusosuus	-150 000		0,00	-150 000
Harjuniityn nuoriso- sekä järjestö- ja bänditilojen Eka-kalustaminen	15 000		0,00	15 000
Kirjaston Eka-kalustaminen				
Kuljetusvälineiden myynti			-63 541,80	63542
YHTEENSÄ	515 000		497 641,87	17 358
Netto	365 000		434 100,07	-69 100

INVESTOINNIT Sijoitukset	TA2016	Talousarvio muutokset	Toteuma	Poikeama
TYTÄRYHTIÖOSAKKEET				
Jäähallin osakepääoma, apportti	2 300 000		2 316 341,00	-16 341
- kirjanpitoarvo	-180 000		-168 727,10	-11 273
OSAKKEET JA OSUUDET		21 000	20 138,00	862
YHTEENSÄ	2 300 000	21 000	2 336 479,00	-15 479
Netto	2 120 000	21 000	2 167 751,90	-26 752

INVESTOINNIT Infrapalvelut	TA2016	Talousarvio muutokset	Toteuma	Poikeama
KUNNALLISTEKNIIKAN UUDISRAKENTAMINEN KAAVA-ALUEILLA	1 750 000		1 712 918,17	37 082
Harjuniityn kaava-alue	800 000		1 117 140,23	-317 140
Hallitien alueen katu	350 000		92 135,81	257 864
Kyynijärven kaava-alue	600 000		503 642,13	96 358
3KULMAN ALUE				
Kunnallistekniikan rakentaminen	3 000 000		2 066 675,51	933 324
KUNNALLISTEKNIIKAN SANEERAUS JA KATUJEN PÄÄLLYSTÄMINEN	1 785 000		902 079,88	882 921
Katujen päällystäminen (erillisen työohjelman mukaisesti)	500 000		399 275,44	100 725
Nokianvaltatie-Souranderintie-Rautatienkadun liittymä				
Viimeistelytyöt	75 000		76 096,12	-1 096
Katujen saneeraukset (työohjelma määritellään myöhemmin)	700 000		326 366,85	373 633
Nokianvaltatien saneeraus				
Välikatu, kirjaston kohta	350 000		30 330,49	319 670
Siuronvaltatien ja Urpolankadun liittymäjärjestelyt	160 000		70 010,98	89 989
KEVYENLIIKENTEEN VÄYLIEN KUNNOSTAMINEN	124 000		125 437,67	-1 438
Kevyenliikenteen väylien kunnostaminen (erillisen työohjelman mukaisesti)	124 000		125 437,67	-1 438
KATUVALAISTUS	150 000		127 060,99	22 939
Katuvalojen saneeraukset (erillisen työohjelman mukaisesti)	150 000		127 060,99	22 939
RAKENTAMISKOHTEET / ERILLISHANKKEET	2 440 000		680 094,44	1 759 907
Tehdassaaren pato	60 000		34 436,31	25 564
Emäkosken silta	900 000		0,00	900 000
Liikenneturvallisuusjärjestelyt	80 000		19 327,21	60 673
Siltainvestoinnit (erillisen työohjelman mukaisesti)	400 000		272 986,34	127 014
Yrittäjäkadun alue	800 000		251 643,90	548 356
Lautamiehenkatu ja parkkialue	150 000		63 887,33	86 113
Joukkoliikenne-edellytysten parantaminen	50 000		37 813,35	12 187
Kahtalammin eritasoliittymä				
Sarpatintie				
PUISTORAKENTAMINEN	160 000		194 457,73	-34 458
Keskusleikkipaikkojen, lähileikkipaikkojen ja monitoimipuistojen rakentaminen	110 000		120 829,65	-10 830
Puistojen ja viheralueiden korjaaminen/rakentaminen	50 000		73 628,08	-23 628
ULKOLIIKUNTAPAIKAT	760 000		145 114,93	614 885
Ulkoliikunta-alueiden parantaminen / rakentaminen	70 000		64 381,51	5618
Lähiliikunta-alueiden rakentaminen				
Keskusurheilukentän saneeraustyöt (katsomo)	690 000		80 733,42	609267
- rahoitusosuus	-172 500		0,00	-172 500
YHTEENSÄ	10 169 000		5 953 839,32	4 215 162
Netto	9 996 500		5 953 839,32	4 042 662

INVESTOINNIT Tilatekniikka (kiinteistöt, kiinteistöjen laitteet)	TA2016	Talousarvio muutokset	Toteuma	Poikeama
UUDISRAKENTAMINEN	4 068 000		3 395 920,34	-77 920
Harjuniityn liikuntahalli	3 368 000		2 601 101,12	766 899
- rahoitusosuus	-750 000		-220 000,00	-530 000
Kirjasto	700 000		1 049 819,22	-349 819
- rahoitusosuus			-35000,00	35000
PERUSKORJAUKSET	860 000		677 506,46	182 494
Kiinteistöjen kuntokartoituksen pohjalta peruskorjaukset				
Terveyskeskuksen kunnostus (sis. lähipalvelujen toimitilojen kunnostuksen) *	700 000		495 857,99	204 142
Yhden koulun piha-alueen peruskorjaus (erillisen työohjelman mukaan)	0			
Yhden päiväkodin piha-alueen peruskorjaus (erill. työohjelman mukaan)	160 000		181 648,47	-21 648
Vanhainkodin ns. päiväkeskuksen peruskorjaus (lämmitysjärjestelmän, sähköjälkelun ja muun tekniikan muutokset)				
MUUT	726 000		389 999,35	236 002
Energiätehokkuus	75 000		50 012,35	24 988
Sisäilmaongelmat	100 000		113 973,02	-13 973
Kiinteistöjen turvajärjestelmät	45 000		26 666,24	18 334
Virasto/kaupungintalo, Front office	75 000		18 564,50	56 436
Kaupungintalon 1-kerroksen ikkunoiden uusiminen				
Kaupungintalon ja virastotalon kiinteän tietotekniikan parantaminen	25 000		13 314,47	11 686
Paloaseman pesuhuonetoiljojen muutostyöt	0			
Varikon puutyöverstaan lastauslaituri				
Varikon hiekoitushiekan ja asf.korjausmassan varastokatos	45 000		42 192,55	2 807
Urheilukentän huoltorakennus	148 000		90 225,01	57 775
- vakuutuskorvaus	-100 000		-111 790,90	11 791
Viholan päiväkodin aita				
Langattomat verkot	20 000		16 824,02	3 176
Emäkosken koulun ilmanvaihdon parantaminen	65 000		28 468,48	36 532
Lukion YO-järjestelmän rakentaminen	13 000		0,00	13 000
Kuulutusjärjestelmät	25 000		19 795,80	5 204
Kerholan juhlasali (lattia ja äänentoisto)	90 000		122 019,81	-32 020
Museorakennusten kuntokartoitus ja toimenpidesuunnitelma	0			
Harjuniityn koulun 1-vaihe			-17 000,00	17 000
Riihilahden leirintäalue			2 500,00	-2 500
Tilapalvelujen myynnit			-25 766,00	25 766
YHTEENSÄ	5 654 000		4 872 983,05	781 017
Netto	4 804 000		4 463 426,15	340 576

* poikkeaa poistosuunnitelman mukaisesta poistoajasta. Merkittävä peruskorjaus, joka pidentää rakennuksen käyttöikä.

Rahoitusosan toteutuminen

Toiminnan rahavirta poikkesi osittain alkuperäisestä talousarviosta. Vuosikate heikkeni talousarviomuutosten 0,8 miljoonaa euroa ja jäi kuitenkin kolme miljoonaa euroa muutettua talousarviota paremmaksi. Häpesuon puhdistamiseen meni 9,4 miljoonaa euroa, josta 6,4 miljoonaa oli jo varauksena vuoden 2015 tilinpäätöksessä. Maa-alueiden myyntituloja toteutui 1,6 miljoonaa euroa, kun tavoite oli 2,5 miljoonaa euroa. Toteutuneet myyntivoitot 1,5 miljoonaa euroa on siirretty investointien rahavirtaan luovutustuloihin.

Investointien rahavirta toteutui 6,3 miljoonaa euroa alle talousarvion. Investoinnit toteutuivat

suunniteltua pienempinä ja toisaalta luovutustuloja saatiin budjetoitua vähemmän.

Lainakannan muutokseen tuli vuoden aikana muutos, kun Häpesuon puhdistuksen vuoksi myös valtuutusta lainojen lisäykseen nostettiin 5,2 miljoonaa euroa 27,2 miljoonaan euroon. Uusia lainoja nostettiin vuoden aikana 27,0 miljoonaa euroa ja lainoja lyhennettiin 10,9 miljoonaa euroa.

Toteutuneet rahavirrat jäivät 4,8 miljoonaa muutoksien jälkeistä talousarviota paremmaksi.

Rahoitusosan toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	9 535 026	-770 000	8 765 026	11 772 996,29	-3 007 970
Satunnaiset erät	2 100 000	-2 400 000	-300 000	-867 011,79	567 012
Tulorahoituksen korjauserät	-5 978 500	0	-5 978 500	-10 197 107,67	4 218 608
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-19 173 000	-21 000	-19 194 000	-13 716 557,35	-5 477 443
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 172 500	0	1 172 500	272 000,00	900 500
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 510 000	0	2 510 000	4 082 083,96	-1 572 084
Toiminta ja investoinnit netto	-9 833 974	-3 191 000	-13 024 974	-8 653 596,56	-4 371 377
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset	0	0	0	-17 000,00	17 000
Antolainasaamisten vähennykset	605 000	0	605 000	764 907,83	-159 908
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	22 000 000	5 200 000	27 200 000	27 000 000,00	200 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-11 400 000	0	-11 400 000	-10 904 676,65	-495 323
Vaikutus maksuvalmiuteen	1 371 026	2 009 000	3 380 026	8 189 634,62	-4 809 609

Verotulot ja valtionosuudet

	Tuloveroprosentti	Verotettavat tulot milj. €	Muutos% ed.vuoteen
2015	19,75 %	717	1,6
2014	19,75 %	706	2,6
2013	19,75 %	689	2,1
2012	19,75 %	675	5,4
2011	19,75 %	641	6,3
2010	19,75 %	605	3,3
2009	19,00 %	584	-1,6

Verotulot (1000 €)	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	113 583	0	113 583	114 099	-516
Osuus yhteisöveron tuotosta	5 342	0	5 342	5 575	-233
Kiinteistövero	7 404	0	7 404	6 924	480
Yhteensä	126 329	0	126 329	126 598	-269

Valtionosuudet (1000 €)	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Kunnan ja peruspalv.valt.osuus	42 484	0	42 484	42 374	110
Verotul perust valtionos.tasaus	1 544	0	1 544	1 518	26
Opet.-ja kult.toimen muut valtionosuudet	-3 218	0	-3 218	-3 140	-78
Yhteensä	40 810	0	40 810	40 752	58

Kaupungin strategisten tavoitteiden toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Palvelutuotannon monipuolisuus	Palvelusetelit, ostopalvelu: tuotteistus, hinnoittelu	
	Työllisyyden hoito	Aktivointitoimenpiteitä lisätään	
	Asiakastyytyväisyyden parantaminen	Asiakastyytyväisyyttä mitataan kattavasti, jatkuva parantaminen	
	Vuorovaikutuksen lisääminen nokialaisten kanssa	Säännölliset yleisötilaisuudet, kuulemiset, palautekanava	
Talous	Tarkka talous	Tehostamisohjelma toteutettu, tiukka kk-seuranta arvioinnein	
	Tilankäytön tehostaminen	Tarvekartoitus, tiivistäminen	
	Palvelutoimintaa tukevat tilat ja infra	Palvelutuotannon tarvekartoitus, toiminnallinen ja tekninen arviointi: PTS ja kiinteistöstrategia	
Rohkea uudistuminen	Yritystoiminnan edellytysten kehittäminen	3Kulman liiketoimintakonseptin toteuttaminen, yhdyskunta-rakenteen toteuttaminen	
	Hyvinvointia tukevien toimintatapojen kehittäminen	1-3 uutta kohdetta	
	Työyhteisön ja organisaation kehittäminen	Organisaatiouudistuksen läpivienti, henkilöstöstrategia	
	Kannustava palkitseminen 2017	Palkitsemiskäytäntöjen määrittäminen	
	Digitaalisten palvelujen käyttöönotto	1-3 uutta palvelua	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Toteutumat palvelualueittain

Demokratia

1000 Demokratia	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	764	0	764	1 135	-371	148,6
Kulut	-958 149	0	-958 149	-1 076 890	118 741	112,4
Toimintakate	-957 385	0	-957 385	-1 075 755	118 370	112,4
Poistot	0	0	0	0	0	0,0
Netto	-957 385	0	-957 385	-1 075 755	118 370	112,4

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut / rohkea uudistuminen	Toimielinten työn kehittäminen	Luodaan yhtenäinen itsearviointin pohja	
	Lisätään kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia ja kiinnostusta yhteisiä asioita kohtaan.	Järjestetään kuntalaisten kyselytunteja vähintään 1 / vuosineljännes.	
		Parannetaan kaupungin www-sivuilla palautteenantomahdollisuutta kaupungin palveluista ja tarpeista.	
		Lähetetään valtuuston kokouksia verkkolähteyksinä (kokeilu). Arvioidaan kuntalaisten kiinnostusta seurata verkossa päätöksentekoa.	
	Päätetään luottamushenkilöraakenteesta 1.6.2017 lukien	Valtuuston päätös	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Toimielinten työn itsearviointimittari			kehitetään	toteutettu	Kokousten kesto alle 2 ½ tuntia %, valtuusto	75		90	71
Palvelulupaus					Kokousten kesto alle 2 ½, hallitus	69		90	53
Aloitteiden käsittelyaika alle 6 kk			80 %	90 %	Kokousten kesto alle 2 ½, Lautakunnat	73		90	91
Henkilöstö					Luottamushenkilöstö				
Henkilöstömäärä	2	2	2	1	Kokousten lukumäärä, valtuusto	8		7 - 9	7
Henkilötyövuodet, HTV	2	2	2	1	Kokousten lukumäärä, hallitus	32		30	34
					Kokousten lukumäärä, lautakunnat yht.	62			49
					Varsinaisten jäsenten osallistumis-%, valtuusto	94		95	90
					Varsinaisten jäsenten osallistumis-%, hallitus	88		90	92
					Varsinaisten jäsenten osallistumis-%, lautakunnat	86 -92		90	86

Yhteistoimintaosuudet

1200 Yhteistoimintaosuudet	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	0	0	0	0	0	0,0
Kulut	-3 960 653	0	-3 960 653	-3 787 770	-172 883	95,6
Toimintakate	-3 960 653	0	-3 960 653	-3 787 770	-172 883	95,6
Poistot	0	0	0	0	0	0,0
Netto	-3 960 653	0	-3 960 653	-3 787 770	-172 883	95,6

10 Demokratia yhteensä	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	764	0	764	1 135	-371	148,6
Kulut	-4 918 802	0	-4 918 802	-4 864 660	-54 143	98,9
Toimintakate	-4 918 038	0	-4 918 038	-4 863 525	-54 514	98,9
Poistot	0	0	0	0	0	0
Netto	-4 918 038	0	-4 918 038	-4 863 525	-54 514	98,9

Konsernipalvelut

20 Konsernipalvelut yhteensä	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	28 855 059	0	28 855 059	28 653 134	201 925	99,3
Kulut	-25 405 703	-420 000	-25 825 703	-25 640 345	-185 358	99,3
Toimintakate	3 449 356	-420 000	3 029 356	3 012 789	16 567	99,5
Poistot	-4 991 748	0	-4 991 748	-7 780 701	2 788 953	155,9
Netto	-1 542 392	-420 000	-1 962 392	-4 767 912	2 805 520	243,0

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Palvelulupaus	Dokumentoitu, mitattava palvelulupaus jokaisella tulosalueen yksiköllä	
	Asiakastyytyväisyyttä mitataan	Sisäinen asiakastyytyväisyyskysely, Johtopäätökset ja toimenpiteet	
Talous	Kaupungin maksuvalmius turvataan	Kassavirtasuunnittelun tarkentaminen	
	Tarkka talous	Tehostamisohjelma toteutettu, tiukka kk-tulosseuranta arvioinnein	
		Energiankulutuksen vähentäminen	
		Henkilöstömitoituksien tarkastus	
	Investointien tehokas toteutus	Pääkirjasto (10,3 m€) liikkeelle	
Harjuniityn liikuntahalli (3,4 m€) valmistuu			
Hankintojen tehostaminen	Hankintojen koordinoinnin keskittäminen		
Rohkea uudistuminen	Henkilöstöjohtamisen tavoiteasetanta	Henkilöstöstrategia/politiikka	
	Henkilöstön / osaamisen kehittäminen	Uusi, kattava esimiesvalmennus	
		Henkilöstösuunnitelmien päivitys	
	Työhyvinvoinnin parantaminen	Systemaattinen seurantakysely ja analysointi vuosittain	
	Hyvästä työstä palkitseminen	Kannustin- ja palkitsemisjärjestelmien arviointi, päätökset käytännöstä	
	Digitaalisten palvelujen lisäys	Vähintään 3 laajennusta/uutta palvelua ja sähköisten tilausten laajennus	
Intran/työtilojen tehokäyttö	Sisällön uudistus -> työvälineeksi		

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Konsernipalveluiden tavoitteet täyttyivät lähes kaikilta osilta. Ainoa tavoite, jota ei ehditty edes aloittaa on kassavirtasuunnittelun tehostaminen. Tämä johtui resurssien riittämättömyydestä.

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Konsernipalvelut panosti vuonna 2016 digitalisaatioon monella eri tavalla. Kaupunkiin perustettiin toimintoja läpileikkaava digi-ryhmä, pidettiin kuntalaistilaisuus digitalisaatiosta, sekä aloitettiin digitalisaation tiekartan laadinta. Uusia digitaalisia tai sähköisiä palveluita käyttöön otettiin jokaisella palvelualueella.

Kiinteistöjen osalta laadittiin Nokian kaupungin toimitila- ja kiinteistöohjelma, jonka kaupunginhallitus hyväksyi 14.11.2016. Sen pohjalta laadittiin Nokian kaupungin Rakennusomaisuuden salkutus -asiakirja, joka hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 28.11.2016. Salkutuksessa rakennuskanta on jaettu toimitila- ja kiinteistöohjelman periaatteiden mukaisesti neljään salkkuun. Jako on tehty pääosin kiinteistöjen kunnon ja käyttö-tarkoituksen perusteella.

Henkilöstöstrategia ja henkilöstöpolitiikka päivitettiin, ohjeistettiin intranettiin ja niistä järjestettiin koulutuksia sekä tiedotustilaisuuksia henkilöstölle. Vuonna 2016 käynnistettiin esimiesvalmennus. Valmennuksen aloitti vuonna 2016 noin puolet esimiehistä. Koulutus jatkuu vuoden 2017. Valmennus on saanut hyvää palautetta.

Talouden seuranta tehostettiin kuukausibudjetoinnilla ja nopeutettiin kuukausiseurantaan niin, että edellinen kuukausi valmistui seuraavan kuukauden 10. päivään. Taloushallinnon ohjelmien päivityksen myötä saatiin seuranta ajantasaisemmaksi.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Useat kosteusvauriokorjaukset kiinteistöillä aiheutti lisämääräraharapen. Tarkempi selvitys on esitetty Tilipalvelut tulosalueen kertomuksessa.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastytyväisyys (1-5)			3,7	3,3	Tukipalvelut/kaikki toimitamenot	2,28 %	2,15 %	2,12 %	1,98 %
Hyötym ²	14906 3	14906 3	160763	160763	Ateriat €/kpl	2,73	2,75	2,80	
Ateriat, milj. kpl	1,86	1,88	1,90	1,81	Henkilöstö				
Palvelussuhteet kpl	10968	11100	10400		Henkilöstömäärä	247	243	231	247
Ostolaskut kpl	37555	37000	37000	37943	Henkilötyövuosi HTV	241	235	224	230
Investoinnit milj. €	10,3	8,4	5,6	4,5	Sairauspoissaolot pv	16,6	15,3	14,7	29,8

Tukipalvelut

1400 Tukipalvelut	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio-muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	3 681 810	0	3 681 810	3 780 112	-98 302	102,7
Kulut	-4 560 138	0	-4 560 138	-4 291 239	-268 899	94,1
Toimintakate	-878 328	0	-878 328	-511 126	-367 202	58,2
Poistot	0	0	0	0	0	0,0
Netto	-878 328	0	-878 328	-511 126	-367 202	58,2

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Palvelulupaus	Dokumentoitu, mitattava palvelulupaus jokaisella tulosalueen yksiköllä	
	Asiakastytyväisyyden parantaminen	Sisäinen asiakastytyväisyyskysely	
		Johtopäätökset ja toimenpiteet	
Talous	Kassavirtasuunnittelun tehostaminen	Kassavirtasuunnittelu pv/vko/kk/v	
	Tarkka talous	Tehostamisohjelma toteutettu, tiukka kktulosseuranta arvioinnein	
Rohkea uudistuminen	Henkilöstöjohtamisen tavoitteet määriteltä	Henkilöstöstrategia/politiikka	
	Henkilöstön/osaamisen kehittäminen	Uusi, kattava esimiesvalmennus	
		Henkilöstösuunnitelmien päivitys	
	Työhyvinvoinnin parantaminen	Systemaattinen seurantakysely ja analysointi vuosittain	
Digitalisaatio	1-3 uutta sähköistä palvelua		

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Tavoitteet täyttyivät lähes kaikilta osilta. Ainoa tavoite, jota ei ehditty aloittaa on kassavirtasuunnittelun tehostaminen. Tämä johtui resurssien riittämättömyydestä.

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Tulosalueella panostettiin vahvasti sisäisen asiakaspalvelun laadun parantamiseen. Tulokset olivat tämän osalta rohkaisevia, alkuvuonna 2017 tehty sisäinen asiakastytyväisyyskysely osoitti asiakaspalvelun laadun parantumista kaikilla alueilla.

Tietohallinnon johdolla perustettiin poikkihallinnollinen digi-ryhmä. Ryhmän tavoitteena on digitalisaatiotiedon jakaminen kunnassa sekä digihankeaihioiden kerääminen ja hanke-ehdotusten tekeminen. Syksyllä järjestettiin lisäksi kuntalaisille tilaisuus, jossa esiteltiin kaupungin sähköisiä ja digitaalisia palveluita. Nokian kaupunki liittyi myös Valtiovarainministeriön digikunta-kokeiluun. Kokeilun tavoitteena on saada kokemuksia, käytännön apua sekä jakaa tietoa eri kuntien kesken.

ICT palveluissa eletään suurta murrosta. Perustietotekniikka- sekä kapasiteettipalveluiden siirto toimittajalta toiselle (Fujitsu-->Tieto) on menossa, projekti päättyy keväällä 2017. Siirtovaihe on ollut valtavan työllistävä ja siitä on aiheutunut useita pitkiä tietoverkon katkoksia. Tämä on vaikeuttanut ja jopa estänyt työskentelyn

toiminnoissa useasti. Jokainen vakava häiriö on käsitelty palvelutoimittajien kanssa yhteistyössä ja havaittuja ongelmakohtia on pyritty korjaamaan. Kyseessä on kuitenkin erittäin laaja ja moneen asiaan vaikuttaja seudullinen projekti, eikä kaikkia riskejä ole valitettavasti osattu ottaa huomioon. Olemme kuitenkin tekemässä merkittävää parannusta tietoteknisissä valmiuksissamme ja menossa kohti käyttövarmempaa ympäristöä. Uusien palvelusopimusten myötä tietohallinnon sisäiset palveluveloitukset yksiköille tippuivat noin 25%. Operaattoripalveluiden siirto toimittajalta toiselle (Sonera-->DNA) siirtyi vuoden 2017 puolelle toimittajasta johtuvista syistä.

Tiedotuksessa aloitettiin uusien www-sivujen kilpailutus. Sivujen toimittaja valitaan maaliskuussa 2017. Intranetissa päivitettiin tukipalveluiden ohjeistusta ja koulutettiin laajempaa joukkoa tekemään uutisia intranetiin.

Päätöksenteon valmistelussa yhdistettiin kaksi kirjaamoja vahvistamaan kirjaamon palveluedellytyksiä. Tiimityön kehittäminen jatkuu vuonna 2017. Valtuuston työvälineitä ei nähty tarkoituksenmukaiseksi kehittää, koska valtuustokausi vaihtuu vuonna 2017 ja välineet päivitetään silloin. Arkistonmuodostussuunnitelmaa ja sopimusten hallintamallia ei päivitetty vuonna 2016 vaan se jää vuodelle 2017.

Pysäköinninvalvonnassa aloitettiin yhteistyö Pirkkalan kunnan kanssa. Samoin käyttöön otettiin pysäköinninvalvonnan mobiililyökalu.

Talospalvelut päivittivät talousjärjestelmiä ja ottivat käyttöön mm. uuden budjetoitiohjelman kuukausi-budjetoitioimainaisuudella. Lisäksi hankittiin uusi lainanhallintajärjestelmä Apollo sekä kilpailutukseen sähköinen ohjelma Cloudia. Cloudian myötä pyritään tasalaatuiseseen ja parempaan virheettömään kilpailutukseen. Cloudian käyttö jalkautettiin palvelualueille. Controllerin resurssin myötä hankintojen koordinointi keskitettiin talospalveluihin antamalla asiantuntija-apua palvelualueille.

Henkilöstöpalveluissa oli useita uudistuksia. Henkilöstöpalveluita vahvistettiin palkkaamalla henkilöstönkehittämispäällikkö, keskityttiin Populus-järjestelmän käytön tehostamiseen sekä palvelussuhteen elinkaaren laadukkaaseen hallintaan. Jälkimmäisestä järjestettiin useita koulutuksia. Vuonna 2016 perustettiin myös työhyvinvointiryhmä parantamaan työssä jaksamisen edellytyksiä. Työterveyspalvelu Viisarin toiminta päättyi vuoden lopussa ja työterveyspalvelut siirtyivät kilpailutuksen jälkeen Terveystalo Oy:lle.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastytyväisyys (1-5)	-	-	3,7	3,4	ostolasku/€	4,37	4,51	4,50	4,13
Pääsuoritteet					sähköiset ostolaskut	57,6 %	64,6 % (16.10.15)	70 %	73,5 %
Päätteitä/joista clientteja *) kpl	2200/ 250	2300/ 280	2300/ 500		sähköiset myyntilaskut	107037/ 11 %	107000/ 11 %	107000/ 13 %	113593/ 17,4 %
Palkkalaskelmia kpl/verkkolaskelmia	33766/ 38 %	33600/ 40 %	32000/ 50 %		tulosraportointi	17. pv	17. pv	10. pv	10. pv
Palvelussuhteita kpl	10968	11100	10400		Henkilöstö				
Ostolaskut kpl	37555	37000	37000	37943	Henkilöstömäärä	33	33	31	30
Lähtevä posti kpl	83473	82000	80000	78869	Henkilötyövuosi HTV	35	34	32	31
*) (thin) client päätte = kevyt päätte, joka internet-verkkoa ja palvelimia käyttäen tarjoaa virtuaalisen työaseman					Sairauspoissaolot pv/hlö	6,5	6,5	5	6,7

Tilapalvelut

6200 Tilapalvelut	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	25 173 249	0	25 173 249	24 873 021	300 228	98,8
Kulut	-20 845 565	-420 000	-21 265 565	-21 349 106	83 541	100,4
Toimintakate	4 327 684	-420 000	3 907 684	3 523 915	383 769	90,2
Poistot	-4 991 748	0	-4 991 748	-7 780 701	2 788 953	155,9
Netto	-664 064	-420 000	-1 084 064	-4 256 786	3 172 722	392,7

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Asiakastyytyväisyyden parantaminen	Asiakastyytyväisyyttä mitataan asiakaskyselyillä	
	Palvelutuotannon monipuolisuus	Ostopalveluita monipuolistetaan lisäämällä kumppanuussopimuksia	
Talous	Tarkka talous	Energiankulutuksen vähentäminen, talouden seurannan tehostaminen	
	Palvelutoimintaa tukevat tilat	Kuntoarviot ja PTS:ät keskeisimpiin kiinteistöihin, Kiinteistöstrategia, Tarvekartoitukset	
	Tehostamisohjelman toimenpiteet käytössä	Henkilöstömitoitustarkistukset tehty	
	Pitävät aikataulut huolloille ja kuljetuksille	Huoltosuunnitelmat koneista ja ajoneuvoista, tiedotus asiakkaille	
	Kuljetusten tehokas käyttö	Kuljetusten ja varastotilausten kohdentaminen reittikuljetuksiin	
Rohkea uudistuminen	Työyhteisön ja organisaation kehittäminen	Kiinteistönhoidon tiimiperiaatteen muutokset, palvelukuvaukset asiakkaille.	
	Digitaalisten palvelujen käyttöönotto	Kiinteistötietojärjestelmän täydentäminen, RES-huoltojärjestelmän laajentaminen koskemaan kaikkia kiinteistöjä	
	Monipalvelutöiden lisääminen ruoka- ja siivouspalveluissa	Työnvaativuuden arviointi	
	Henkilöstömitoituksen tarkastaminen ruokapalveluissa	Keittiöverkoston rakenne ja muutokset.	
	Sähköiset tilaukset	Ruokapalvelussa, tunnukset kaikkiin kohteisiin ja henkilöstön koulutus, Keskusvaraston sähköinen tilaus- ja huollonvarausjärjestelmä.	
	Palvelujen turvaaminen poissaolojen aikana	Sijaispoolin rakentaminen vuokratyöfirman kanssa.	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Kuljetusten ja kuljetusreittien kehittämistyö aloitettiin 2016. Työ on jatkuvaa. Tiimiperiaatteen muutos edellyttää kiinteistönhoidon mitoituksen tarkistamista. Tarkistamistyö käynnistetty. Kiinteistötietojärjestelmän täydennystyö käynnissä. Jakautuu usealle vuodelle työvoimaresurssien vuoksi.

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Koulukiinteistöistä laadittiin rakennus- ja kosteustekniset kuntoarviot. Kuntoarvioiden pohjalta osaan koulu- rakennuksista tehtiin kosteusteknisiä kuntotutkimuksia. Terveyskeskuksen kiinteistönhoidon vuoro- ja viikonlopputöistä ei voitu luopua ennen kiinteistönhoidon mitoituksen ajantasaistamista. Samasta syystä tiimien yhdistämistä jouduttiin siirtämään. Kiinteistöjen rakennusautomaatiohälytykset siirrettiin suunnitelman mukaisesti automaatiotoimittajien keskuksiin. Samalla luovuttiin vanhasta päivystysjärjestelmästä ja kiinteistöpäivystykset ulkoistettiin.

Pääkirjaston rakentamisen aloitus lykkääntyi hankkeen kustannusarvion ylittäessä vahvistetun talousarvion määrärahan. Käynnistettiin vaihtoehtoisten toteutustapojen tarkastelu.

Jäähallin toiminta siirrettiin suunnitelman mukaisesti Nokian Jäähalli Oy:ön, jonka toimesta aloitettiin syksyllä uuden harjoitusjäähallin rakentaminen.

Ruoka- ja siivouspalveluiden toimintaan vaikuttivat Koskenmäen päiväkodin jakautuminen kahteen yksikköön. Harjuniityn yläkoulun toiminnan käynnistäminen lisäsi ruokailijamääriä ja siivottava pinta-ala lisääntyi, ja ne lisäsivät monipalvelutyötä.

Siivouspalveluissa muutettiin tiimijakoa ja jäljellä on 9 tiimiä. Vuokratyövoiman käyttö lisääntyi merkittävästi vuoden aikana. Ruoka- ja siivouspalveluissa on käytössä tulospalkkaus.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Useat kosteusvauriokorjaukset kiinteistöillä aiheutti lisämäärärahatarpeen. Lisäksi jouduttiin tekemään lisäpoistoja niiden kiinteistöjen osalta, jotka huonon kunnon vuoksi joudutaan purkamaan lähivuosina. Perusturvan kiinteistöjen todellisten vuokrakustannusten nousu johtuu pääosin kosteusvauriokorjauksiin liittyvien menojen kasvusta.

Varikon työllisyyspalvelun valmennusyksikön kustannukset ovat kasvattaneet menoja.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastyytyväisyys (1-5)	-	-	3,50	3,51	Kiinteistönhoito €/m ² /kk			0,63	1,03
Kiinteistöjä/rakennuksia	74/112	74/112	73/111	73/111	Kunnossapito €/m ² /kk			1,26	0,93
Kiinteistöjen laajuus, hym ²	149063	149063	160763	160763	Varhaiskasvatuksen tilat, vuokra €/m ² /kk	9,92	9,74	10,7	11,89**
Siivottava pinta-ala m ²	93675	96463	101307	98813	Opetustilat, vuokra €/m ² /kk	5,93	6,00	6,18	6,90
Ateriamäärä milj.kpl/vuosi	1,86	1,88	1,90	1,81	Perusturvan tilat €/m ² /kk			7,32	12,32**
Valmistuskeittiöiden määrä	9	8	7	8	Siivous, m ² /tunti	172	174	191	192
Ruokakuljetusten määrä milj.kpl/vuosi	0,8	0,9	0,9	0,9	Ateriat, €/suorite	2,73	2,75	2,80	2,71
Työllistettyjä/kuntoutujia, hlöä/vuosi	100	100	100	210*	Kaluston huoltota-pahtumat, kpl/viikko	20	20	20	22
					Varaston kierto-nopeus / vuosi	9,84	6,7	7	11,11
					Kiinteistönhoito, m ² /h	4,16	4,40	5,05	5,58
					Henkilöstö				
					Henkilöstömäärä	214	210	200	196
					Henkilötyövuosi HTV	206	200	192	178,21
					Sairauspoissaolot pv	18,85	8/2015 12,84	16,45	13,2

* sisältää myös opiskelijat.

**ennalta-arvaamattomien vaurioiden aiheuttama kustannuslisä suoriin ja välillisiin kustannuksiin.

Kaupunkikehityspalvelut

25 Kaupunkikehityspalvelut yhteensä	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	7 218 448	0	7 218 448	9 967 244	-2 748 796	138,1
Kulut	-11 712 822	-350 000	-12 062 822	-14 751 971	2 689 149	122,3
Toimintakate	-4 494 374	-350 000	-4 844 374	-4 784 727	-59 647	98,8
Poistot	-4 392 788	0	-4 392 788	-3 761 371	-631 417	85,6
Netto	-8 887 162	-350 000	-9 237 162	-8 546 098	-691 064	92,5

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/ta- voite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutu- minen
Palvelut	Palvelutuotannon tehokkuus	Tiivistetään elinkeinopalvelujen ja maankäytön yhteistyötä. Jatkuva toimintatapojen parantaminen	
Talous	Toiminnan suunnitelmallisuus	Maanmyyntitulojen toteutumisedellytysten parantaminen markkinointia lisäämällä.	
		Infran saneerauksen PTS	
Rohkea uudistuminen	Yritystoiminnan edellytysten kehittäminen	Juhansuon kaava-alueen kunnallistekniikan rakentaminen aloitettu.	
		Koko 3Kulman alue asemakaavoitettu.	
		Alueurakoinnin mahdollisuudet selvitetty	
	Keskustan kehittäminen	Asemakaavamuutosten käynnistäminen suunnittelukilpailulla saatujen ideoiden pohjalta yhteistyössä kiinteistönomistajien kanssa	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Elinkeinopalveluiden ja maankäytön toimintatapojen parantaminen on jatkuva prosessi.

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Vuoden 2016 alusta voimaan tulleessa organisaatiouudistuksessa kaupunkikehityspalvelut perustettiin uutena palvelualueena. Se koostuu neljästä tulosalueesta: elinkeino- ja työllisyyspalvelut, maankäyttö, infrapalvelut sekä rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu. Organisaatiouudistuksen tavoitteena on vahvistaa kaupungin kilpailukyvyä ja elinvoiman kehittymistä.

Kaupunkikehityspalveluiden uuden organisaation toimintamallin ja yhteistoiminnan kuvaaminen ja vakiinnuttaminen on ollut keskeinen osa toimintaa vuoden 2016 aikana. Kaupunkikehityspalveluiden ja siihen kuuluvien tulosalueiden kautta tarjotaan palveluita tarvitseville yhtenäinen palvelukokonaisuus. Toiminnan kehittäminen jatkuu edelleen ja on osa jatkuvaa palvelualueen toiminnan kehittämistä.

Vuonna 2016 painopistealueena on ollut Juhansuon alueen kunnallistekniikan rakentaminen ja 3Kulman kaava-alueen laajentaminen. 3Kulman alueen asemakaavoituksella varaudutaan tulevien vuosien työpaikkarakentamistarpeisiin niin, ettei ainakaan asemakaavoitus aseta hidasteita tai esteitä alueen kehitykselle. 3Kulman alueelle valmisteltavaa kierto- ja biotalouden sekä cleantech -liiketoiminnan konseptointia on jatkettu.

Kaupunkikehityspalvelut on osallistunut myös aktiivisesti seutuyhteistyöhön ja maakuntakaavan valmistelutyöhön ja maankäytön kehittämisen seudulliseen yhteistyöhön. Lisäksi kaupunkikehityspalvelut on ollut aktiivisesti mukana työllisyyspalveluiden kuntakokeilun valmistelussa.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Infrapalveluiden/rakennuttamisen osalta merkittävin poikkeama talousarvioon oli Häpesuon vanhan kaatopaikan laajentumisesta aiheutuneet kustannukset. Kolmenkulman keskialueen kaavoitusta ei saatu valmiiksi, koska alueelle asetettuja tavoitteita muutettiin niin että alueen kaavatalous saadaan tehokkaammaksi. Maankäytön tuotot jäivät suunniteltua pienemmiksi koska luovutetuista tonteista arvioitua suurempi osa vuokrattiin.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastytyväisyys (Työllisyyspalvelut)			3,5	3	katujen hoitokustannus/km	6550	6550	6400	6300
Ylläpidettävät kadut/ km	242	245	248	248	Rakennuspaikan merkintä, pv	3	3	3	3
Työttömyysaste %	14,2	14,6	15,0	14,5	MRL:n mukaisten lupien käsittely-aika/vk		4	3,5	4
Yritysten lukumäärä (toimipaikat)	1780	1800	1820	1840	Henkilöstö				
Tonttien luovutuksia	23	45	50	46	Henkilöstömäärä	102	98	95	97
Myönnetyt MRL:n mukaiset luvat	379	400	400	406	Henkilötyövuosi HTV	103	102	97	104,42
					Sairauspoissaolot pv	13		12	15,27

Elinkeino- ja työllisyyspalvelut

1500 Elinkeino- ja työllisyyspalv.	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	441 800	0	441 800	415 768	26 032	94,1
Kulut	-3 711 788	-350 000	-4 061 788	-3 868 267	-193 521	95,2
Toimintakate	-3 269 988	-350 000	-3 619 988	-3 452 499	-167 489	95,4
Poistot	0	0	0	0	0	0,0
Netto	-3 269 988	-350 000	-3 619 988	-3 452 499	-167 489	95,4

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	3Kulman liiketoimintakonseptin toteuttaminen	Liiketoimintakonseptista päättäminen	
		3Kulman markkinointi	
		Kunnallistekniikan rakentaminen Juhan-suolle ja Kyynejärvelle	
		Tonttitarjonnan lisääminen	
	Vapaiden toimitilojen käyttöönotto yritystoimintaan	Vapaiden toimitilojen markkinointi	
	Monipuolisten ja vaikuttavien kunnan järjestämisvastuulla olevien työllistymistä edistävien palveluiden järjestäminen	Ensisijaisiin työllistymistä edistäviin palveluihin siirtymisen varmistaminen mahdollistamalla yksilöllinen asiakas- ja palveluohjaus kuntoutusvaiheessa.	
		Työllistymispolkujen jatkumisen varmistaminen (työkokeilut, palkkatukityöllistäminen, yritys yhteistyö: piilotyöpaikkojen etsiminen)	
	Kunnan järjestämisvastuulla olevien työllistymistä edistävien palveluiden oikea-aikainen ja asiakkaan palvelutarpeen mukainen kohdentuminen	Asiakkaiden toiminta- ja työkykyyn liittyvän arviointimahdollisuuksien lisääminen (eläkeselvittelyprosessi)	
300 pv työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneiden palveluihin ohjautumisen tehostaminen.	Kunnan järjestämisvastuulla olevista työllistymistä edistävästä palveluista ja mahdollisuuksista tiedottaminen (TE -palveluiden palveluinfot, monialainen toimijayhteistyö)		
	Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP)		
Talous	Kunnallistekniikalla varustetut yritystontit myyty tai vuokrattu	Yritystonttien myynnin ja vuokrauksen markkinointi	
	Työmarkkinatuen kuntarahoitusosuuden (kasvun) hallinta	Työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää saaneiden aktiivointiaste km. 50 %	
Rohkea uudistuminen	Organisaatiouudistuksen läpivienti	Elinkeino- ja työllisyyspalveluiden yhdistyminen	

	3Kulman Eco Industrial Park - alueen kehittämisen maan johtavaksi cleantech -yritysalueeksi	Kyynijärven alueen markkinointi bio- ja kiertotalouden keskuksena	
	Pitkäaikaistyöttömien työllistymisedellytysten kasvattaminen osaamista kehittämällä kuntoutusvaiheen aikana.	Opinnollistaminen: mahdollistetaan ammatillisten osatutkintojen suorittaminen kuntoutusvaiheen aikana	
	Tiivis ja joustava monialainen yhteistyö työllisyshoidon toimijoiden kesken	Monialainen, paikallinen ja seutukunnallinen toimijayhteistyö	
		Palveluiden kehittäminen (uudet innovaatiot), seutukuntayhteistyö	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Kolmenkulman liiketoimintakonseptin toteuttaminen. Asiaa valmisteltu, mutta ei tehty päätöksiä. Valmistelu jatkuu 2017.

Työllistymistä edistäviin palveluihin osallistuvien asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn arviointiin kohdennetut resurssit ja mahdollisuudet eivät ole olleet riittävät asiakkaiden palvelutarpeisiin nähden. Työ- ja toimintakyvyn arviointia tarvitsevien asiakkaiden määrä on ollut ennakoitua suurempi.

Työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää saaneiden aktiivointiaste oli km. 41 %. Työmarkkinatukea 300 – 499 päivää saaneiden aktiivointiaste oli 27,9 %, 500 - 999 päivää saaneiden aktiivointiaste 41,6 % ja vähintään 1000 päivää työmarkkinatukea saaneiden aktiivointiaste 53,6 %.

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Elinkeinopalveluiden ja työllisyyspalvelujen yhdistyminen tapahtui vuoden 2016 alusta alkaen. Yhteistä toimintaa suunniteltiin ja kehitettiin koko toimintavuoden ajan. Uudenlaisia yhteistyömalleja yritysten käynnistettiin mm. muutosturvaan liittyen. Elinkeino- ja työllisyyspalvelut ovat olleet mukana pilotoimassa ja käynnistämässä seudullista Yritysläheistä työllistymismalli - hanketta Nokialla.

Yritystontteja luovutettiin 16 kpl, joiden pinta-ala oli poikkeuksellisen suuri yhteensä 171 238 m².

Kolmenkulman Kyynijärven alueelle alkoi rakentua bio- ja kiertotalouden yritysalue. Alueen tontit on lähes kaikki luovutettu yritystoimintaan. Verte Oy on toiminut bio- ja kiertotalousalueen kehittäjänä yhteistyössä kaupungin kanssa.

Tredea Oy on markkinoinut erityisesti Kolmenkulman aluetta valtakunnallisesti yhteistyössä kaupungin ja Verte Oy:n kanssa.

Kolmenkulman Juhansuon alueelle rakennettiin uutta kunnallistekniikkaa siten, että tontteja saadaan luovutuskuntoon vuoden 2017 aikana. Luovutusvalmiita yritystontteja vuoden lopussa oli 9 kpl, Kolmenkulman Lehtimäen alueella 3 ja Kyynijärven alueella 6 kpl ja Siurossa 2 kpl.

Haavistolle kaavoitettiin yritystoimintaan tonttimaata, jonne kunnallistekniikka rakennetaan 2017. Purson alueelle toteutettiin kaavamuutos, jossa 2017 toteutettava kunnallistekniikan rakentaminen mahdollistaa alueen yritystoiminnan laajentamisen.

Vuonna 2014 käynnistetyn työllisyyspalveluiden kehittämistyön tuloksena saavutettiin palvelu- ja toimintamalli sekä varmistettiin henkilöstöresursointi toimintamallin toteuttamiseksi.

Yhteistyö nuorisotakuuseen liittyvissä prosesseissa on jatkunut tiiviinä ja joustavana yli organisaatorajojen (AAPO -ohjaus ja etsivä nuorisotyö, TREDU).

Työllistymistä edistäviin palveluihin osallistujille mahdollistettiin työllistymisedellytysten lisääminen osamista kehittämällä. TREDUn kanssa tehdyn ja toteutetun yhteistyön tuloksena asiakkaille mahdollistui ammatillisen tutkinnon tai tutkinnon osien suorittaminen varikon eri työtehtävissä (opinnollistaminen, ammatilliset polut) Nokian kaupungin varikolla. Syksyllä 2016 tehtyjen työtehtävien ja työn sisältöjen kartoituksen perusteella löydettiin varikolta soveltuvia aloja mm. kiinteistöpalvelut / kiinteistönhoitaja, puhdistuspalveluala / toimitilahuoltaja ja laitoshuoltaja, autoala / pienkonekorjaaja ammatillisten polkujen toteuttamiseksi. Ammatillisten polkujen toimintamallia on toteutettu lisäksi yhteistyössä kumppanitoimijan kanssa (Nokian Väliasema ry.)

Mahdollisuus kunnan järjestämisvastuulla oleviin työllistymistä edistäviin palveluihin järjestyi km. 343 henkilölle kuukausittain (palvelulupaus 350). Yleinen talous- ja työmarkkinatilanne osaltaan hidasti asiakkaiden työllistymispolkujen etenemistä ensisijaisiin työllistymistä edistäviin palveluihin ja koulutukseen sekä avoimille työmarkkinoille. Palvelun osallistuvien asiakkaiden palvelutarpeet ja -tavoitteet ovat usein monimuotoisia, mikä osaltaan vaikuttaa asiakasprosessien onnistumiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen.

Kunnan järjestämisvastuulla olevien työllistymistä edistävien palveluiden lisäksi työllistymispolkujen rakentamista on edistetty lisäämällä työkokeilu- ja palkkatukityömahdollisuuksia kaupungin eri palvelualueilla.

Nokian kaupungin elinkeino- ja työllisyyspalvelut on hakeutunut yhdessä Tampereen kaupungin ja seutukunnan kuntien kanssa Työvoima- ja yrityspalveluiden alueellisen kokeiluun sekä osallistunut kokeilun jatkovalmisteluun. Kuntakokeilu on käynnistymässä vuonna 2017.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Työmarkkinatuen kuntarahoitusosuus: arvioitu määrärahavaraus 1 660 000 €, lisätalousarvio 350 000€, toteuma 2.057.101,69 €.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastyytyväisyys	3	3	3,5	3	Toimintapäivät 4)	20102	22537	26000	29139
Työttömyysaste %	14,2	14,6	15,0	14,5	Aktivointiaste 1)	34 %	47 %	50 %	41 %
Yritystonnttien luovutus lkm	5	7	10	16					
Yritystonnttien luovutus m ²	41992	116000	40000	171 238					
Myönnetyt rak.luvat yritystiloihin m ²	9518	5000	10000	37 610					
Rakennetut yritystilat m ²	18407	2500	5000	6516					
Yritysten lukumäärä (toimipaikat)	1780	1800	1820	1840					
Palvelulupaus tot			100	100	Henkilöstö				
Työmarkkinatuki saajat/ väh. 300 pv 2)	368	353	340	416	Henkilöstön määrä 5)	15	15	18	15
kuntouttava työtoiminta/ osallistujat 3)	200	346	350	343	Henkilötyövuosi HTV	16,04	17,56	18	22,45
					Sairauspoissaolot pv 6)	13	13,2	9,4	15,32

Infrapalvelut

6300 Infrapalvelut	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	1 348 072	0	1 348 072	4 575 710	-3 227 638	339,4
Kulut	-5 160 399	0	-5 160 399	-8 043 624	2 883 225	155,9
Toimintakate	-3 812 327	0	-3 812 327	-3 467 914	-344 413	91,0
Poistot	-4 383 035	0	-4 383 035	-3 751 618	-631 417	85,6
Netto	-8 195 362	0	-8 195 362	-7 219 532	-975 830	88,1

Strategian toteutuminen

Vuonna 2016 infrapalvelut aktiivisesti pyrki viemään eteenpäin tulosalueen kehittämistä. Tuotteistaminen on osa seudullista infrapalveluiden kehittämistä. Tuotteistamisen kautta on saatu hyvää informaatiota seutukunnalla toimivien kuntien palvelu määrityksistä. Tuotteistamiseen liittyy osaltaan myös kaluston kehittäminen soveltuvaksi tehtäviin töihin. Kaluston osalta vuoden 2016 aikana saatiin aikaiseksi hyvää kehitystä. Kustannusten seurantaan liittyvien järjestelmien kehittäminen on jatkuva prosessi joka aloitettiin tuotteistamisen myötä. Seurantaan liittyvien asioiden kehittäminen jatkuu edelleen ja siihen liittyen yhtenä tärkeänä asian vuoden 2016 aikana saatiin vietyä eteenpäin sähköistä tuntikirjausjärjestelmää. Kunnossapidon urakointimalliin siirtymistä on viety eteenpäin asiakirjojen sekä aluekartoitusten osalta.

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Kunnossapidon osalta toimenpideojissa pysyminen	Työtehtävien tuotteistaminen	
		Työvaiheiden seuranta ja kaluston kehittäminen toimintaa vastaavaksi	
Talous	Ylläpidon tehtävien tehostaminen ja parannettu kustannusten seuranta. Investointien tehokas kilpailutus/hankinta. Kustannustietoinen suunnittelu.	Kustannuseurantajärjestelmien kehittäminen vastaamaan tulevaa tuotteistamista.	
		Kustannuseurantajärjestelmän kehittäminen.	
Rohkea uudistuminen	Innovatiiviset hankinnat / kumppanusperusteinen kehittäminen	Selvitetään / toteutetaan siirtyminen esim. aluepohjaiseen urakointimalliin v. 2017 alusta	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Kustannuseurantajärjestelmien kehittämien on jatkuva prosessi. Seurantajärjestelmään kuuluvia osia on saatu vietyä eteenpäin kuten sähköinen tuntikirjaus ja litterointi. Kaikkia osa-alueita ei ole vielä saatu kehitettyä eteenpäin.

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Infrapalveluissa vuoden 2016 aikana vietiin läpi merkittäviä hankkeita kuten Häpesuon vanhan kaatopaikan puhdistus, 3Kulman kunnallistekniikan rakentaminen sekä Harjuniityn kaava-alueen kunnallistekniikan toteutus. 3Kulman kunnallistekniikan toteutus on merkittävä hanke joka on saatu vietyä läpi laajemmin kuin alkuperäisesti arvioitiin. Alueella on tehty massiiviset kallion louhinta työt sekä saatu hankittua muille investoinneille kiviaineksia. Harjuniityn kunnallistekniikan osalta aluetta saatiin rakennettua laajemmin kuin alkuvaiheessa arvioitiin. Alueelta saatiin luovutus kuntoon kunnallistekniikan osalta 49 omakotitalotonttia.

Alueiden kunnossapitoon vaikuttaa merkittävästi keliolosuhteet. Kunnossapidon ongelmana on edelleen rakenteiden ikä ja sitä kautta rapistuva kunto. Yleinen rakenteiden kuntotaso aiheuttaa suuria haasteita kunnossapidoille. Yleisten alueiden kunnossapidon taso pystyttiin pitämään hyvänä vuoden aikana. Yleisten alueiden kunnossapidon osalta pysyttiin määrärahojen puitteissa. Investointien osalta määrärahat riittivät kokonaisuudessa joskin yksittäisten hankintojen osalta tuli joitain ylityksiä. Toisaalta joissain hankkeissa varattu määräraha taas alittui.

Infrapalvelut toimi vuoden 2016 aikana aktiivisesti seudullisissa hankkeissa sekä osallistui ELY-keskuksen kanssa suunnitteluhankkeisiin liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Suunnittelun osalta jatkettiin hankkeiden suunnitelmallista toteutusta yhdessä kaupungin muun organisaation kanssa. Suunnittelun osalta oltiin aktiivisesti mukana kehittämässä kaupungin eri alueiden toteutusta ideoinnista rakentamiseen.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Rakennuttamisen osalta merkittävin poikkeama talousarvioon oli Häpesuon vanhan kaatopaikan laajentumisesta aiheutuneet kustannukset. Muuten infrapalveluiden tulos oli talousarvion mukainen.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastytyväisyys					katujen hoitokustannus/km	6550	6550	6400	6300
Ylläpidettävät kadut/km	242	245	248	248	työlupien läpivienti aika pv	10	10	9	8
Hoidettavat viheralueet/ha	118	119	120	120	Ulkoilureittien hoitokustannus/km	1200	1200	1190	1100
Hoidettavat ulkoilureitit	90	90	92	91	Sähkön kulutus € /valaisin	47,50	47,50	46,00	45,10
Katuvalaisimien määrä	8800	8850	8950	8910					
Kevyenliikenteen väylien määrä (km)	120	120	123	122					
					Henkilöstö				
					Henkilöstömäärä	53	51	45	47
					Henkilötyövuosi HTV	55	53	48	54,22
					Sairauspoissaolot pv	10,9	18,5	11,1	18,22

Maankäyttö

6400 Maankäyttö	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	4 940 300	0	4 940 300	4 479 386	460 914	90,7
Kulut	-1 186 992	0	-1 186 992	-1 178 036	-8 956	99,2
Toimintakate	3 753 308	0	3 753 308	3 301 351	451 957	88,0
Poistot	-7 500	0	-7 500	-7 500	0	100,0
Netto	3 745 808	0	3 745 808	3 293 851	451 957	87,9

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Palvelutuotannon monipuolisuus	Tiivistetään elinkeinopalvelujen ja maankäytön yhteistyötä	
Talous	Tarkka talous	Maanmyyntitulojen toteutumisedellytysten parantaminen markkinointia lisäämällä	
Rohkea uudistuminen	Yritystoiminnan edellytysten kehittäminen	3Kulman alue kokonaan asemakaavoitettu Porintien pohjoispuolella	
	Keskustan kehittäminen	Asemakaavamuutosten käynnistäminen suunnittelukilpailulla saatujen ideoiden pohjalta yhteistyössä kiinteistönomistajien kanssa	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Koko 3Kulman aluetta ei saatu asemakaavoitettua Porintien pohjoispuolelta, koska alueelle asetettuja tavoitteita muutettiin niin, että alueen kaavatalous saadaan tehokkaammaksi.

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Elinkeinopalvelujen ja maankäytön yhteistyötä tiivistettiin lisättynä yhteistyöllä Verte Oy:n kanssa. Yhteistyön tuloksena tarkistettiin Kolmenkulman keskialueen asemakaavan maankäytön tavoitteet ja käynnistettiin uusien toimitila-alueiden selvittäminen.

Maanmyyntitulojen toteutumisedellytysten parantaminen markkinointia lisäämällä onnistui hyvin ja tonttien menekki ylitti odotukset. Taloudellinen tulos jäi kuitenkin talousarviota pienemmäksi koska suuri osa uusista tonteista vuokrattiin. Omakotitontteja jaettiin vuokratontteina 29 kpl. Yritystontteja vuokrattiin 15 kpl. Uusia omakotitontteja myytiin 11 kpl ja vanhoja vuokratontteja 31 kpl. Lisäksi myytiin kaksi rivitalotonttia ja yksi yritystontti. Yksi omakotitontti luovutettiin lahjakirjalla.

Kolmenkulman itäpään kaavamuutokset hyväksyttiin vuoden 2016 aikana. Keskialueen asemakaavan tavoitteita oli aihetta tarkistaa josta johtuen asemakaavan eteneminen viivästyi tavoitteesta. Koukkujärjen jätteenkäsittelyalueen ja uuden jätevedenpuhdistamon asemakaavan eteneminen sidottiin viranomaisten pyynnöstä hankkeiden YVA-menettelyyn. Tästä johtuen kaavan hyväksyminen siirtyy vuodelle 2017.

Asemakaavamuutosten käynnistäminen suunnittelukilpailulla saatujen ideoiden pohjata yhteistyössä kiinteistönomistajien kanssa eteni useiden suunnittelukilpailun alueella olevan asemakaavahankkeen voimin. Matkakeskuksen suunnittelualueelle ja Poutuntien kerrostalojen suunnittelukilpailualueelle täydennettiin lähtötietoja selvityksillä. Vihuskadun hoivakodin laajennuksen asemakaavan muutos hyväksyttiin samoin kuin Kauppakatu 5, josta kuitenkin valitettiin hallinto-oikeuteen. Lauttalanmutka 1 asemakaavaa on muutettu kiinteistön myyntiä varten ja Korkeemäenkatu 18 maankäyttösopimuksesta neuvoteltiin.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Kolmenkulman keskialueen kaavoitusta ei saatu valmiiksi, koska alueelle asetettuja tavoitteita muutettiin niin että alueen kaavatalous saadaan tehokkaammaksi.

Maankäytön tuotot jäivät suunniteltua pienemmiksi koska luovutetuista tonteista arvioitua suurempi osa vuokrattiin.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastyytyväisyys					toimintamenot €/asukas	40,60	36	32	33,5
Tonttien rekisteröintejä	46	80	80	162	rakennuspaikan merkintä, pv	3	3	3	3
Tonttien luovutuksia	23	45	50	74	tontin lohkomisen, kk	3	3	3	3
Valmisteltuja suunnittelu- tarveratkaisuja ja poikkeamislupia	15+28	13+33	30+20	17+23	Henkilöstö				
Rakennuspaikkojen merkintöjä	130	160	160	137	Henkilöstömäärä	20	19	18	16,5
Sijaintikatselmuksia	246	250	250	213	Henkilötyövuosi HTV	19,83	18	17,25	15,64
Asemakaava-alue, ha	2 807	3 100	3 500	3105	Sairauspoissaolot pv	10,5	10,5	6,9	14,7

Rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu

7200 Rakennusvalvonta ja ympäristö	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	423 809	0	423 809	494 514	-70 705	116,7
Kulut	-657 526	0	-657 526	-621 563	-35 963	94,5
Toimintakate	-233 717	0	-233 717	-127 049	-106 668	54,4
Poistot	0	0	0	0	0	0,0
Netto	-233 717	0	-233 717	-127 049	-106 668	54,4

Strategian toteutuminen

Vuonna 2016 rakennusvalvonta osallistui aktiivisesti Nokian kaupungin asemakaavojen prosesseihin sekä keskustan kehittämisen projektiin. Sähköistä palvelua pyrittiin kehittämään yhdessä lupapiste.fi:n kanssa neuvonta- ja lupaprosessikysymyksissä. Rakennuslupien läpimenoaika sekä rakennustarkastajan ja lautakunnan luvissa oli yhteensä keskiarvoisesti 4 viikkoa.

Arkiston ja uusien lupien sähköisen arkistoinnin väri on keltainen (kesken) koska prosessi on jatkuvaa.

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Ylläpitää ja edistää sähköisen palveluohjelman lupapiste.fi käyttöä ja toimivuutta.	Jatketaan arkiston ja uusien lupien sähköistämistä	
Talous	Talouden jatkuva seuranta	Lupataksojen arviointi ja vertailu seudullisesti	
		Sähköisen palvelun kustannusvaikutusten vienti taksaan	
Rohkea uudistuminen	RAKI projekti	Korjatut rakennukset ja rekisteritiedot tilastoidaan	
	Rakennuslupien läpimenoaikaa aletaan kirjaamaan luvan jättöajasta päätöshetkeen.	Luvan läpimenoajasta tehdään erillinen excel -tiedosto. Lisäksi tehdään erilliset selvitykset yli 8 vkoa kestävästä rakennuslupien käsittelyistä.	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Rakennusvalvonta jatkoi vuonna 2016 rakennuslupaprosessin sähköistämistä ja sen kehittämistä. Kaikista rakennusluvista käsiteltiin sähköisesti 35 %. Rakennuslupaprosessin sähköistä käsittelyä alettiin kehittämään myös sähköisen arkiston näkökulmasta. Vuoden 2016 lopussa allekirjoitettiin lupapiste.fi:n kanssa sähköisen arkiston ylläpitösopimus.

RAKI -projekti edistyi vuoden 2016 aikana. Läpikäytyjä rakennuksia oli 1850 joista löydettiin puutteita verottajan tiedoista 9 %:sta (n. 8420 m²). RAKI -projekti vaikutti myös tehostetun jatkuvan valvonnan kautta rakennusvalvonnan tuloihin jälkikäteen myönnettyjen toimenpide- ja rakennuslupien kautta.

Rakennuslupataksat nostettiin vuoden lopussa vastaamaan enemmän seudullista tasoa. Uudet taksat tulivat voimaan helmikuussa 2017.

Ympäristönsuojeluyksikkö jatkoi vuonna 2016 normaalia lupa- ja valvontatyötä. Valvonta muuttui vuonna 2016 suunnitelmalliseksi ja osa valvonnasta muuttui myös maksulliseksi. Kestävän kehityksen koordinoitutyö päätettiin keskeyttää ja ohjata siitä vapautuneet voimavarat ympäristökasvatustyöhön, josta odotetaan ympäristön kannalta parempia tuloksia.

Ympäristönsuojeluyksikkö jatkoi suunnitelmallista vesien laadun tutkimusta sekä avusti Teernijärven suoje-
lyyhdistystä ilmastuslaitteen hankinnassa. Lisäksi ympäristönsuojeluyksikkö edusti Nokian kaupunkia kolmen kunnan yhteisessä Kolmen helmen joet-hankkeessa, joka tähtää mm. Pinsiön-Matalusjoen raakkukannan elvyttämiseen. Suunnitteluhanke jatkuu vuoden 2017 loppuun.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastytyväisyys	-	-							
myönnetyt MRL:n mukaiset luvat	379	340	400	406	MRL:n mukaisten lupien käsittely-aika / vk		4	3,5	4
MRL:N mukaiset katsel-mukset	1016	831	800	770					
RAKI- korjaukset /rak.			3000	1850	Henkilöstö				
Ympäristönsuojelu-toimialan luvat ja rekisteröinnit	8	14	8	4	Henkilöstömäärä	8	8	9	9
Ympäristönsuojelu-toimialan maksulliset tarkastukset	-	-	15	12	Henkilötyövuosi HTV	6,45	7,85	9	9
Ympäristönsuojelu-toimialan muut tarkastukset	-	100	100	111	Sairauspoissaolot pv	2,32	1,15	1,11	3,22

Perusturvapalvelut

30 Perusturvapalvelut yhteensä	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	11 535 226	0	11 535 226	12 434 756	-899 530	107,8
Kulut	-100 706 283	0	-100 706 283	-99 843 266	-863 017	99,1
Toimintakate	-89 171 057	0	-89 171 057	-87 408 510	-1 762 548	98,0
Poistot	-170 381	0	-170 381	-170 380	-1	100,0
Netto	-89 341 438	0	-89 341 438	-87 578 890	-1 762 548	98,0

Strategian toteutuminen

Palvelutuotantoa on kehitetty vastaamaan kuntalaisten palvelutarvetta kaupungin onnistumissuunnitelman mukaisesti poikkihallinnollisena yhteistyönä. Organisaatiomuutosta laitoshuollon osalta on viety eteenpäin suunnitelman mukaisesti. Perusturva on osallistunut maakuntaudistuksen esiselvityksen valmisteluun keväällä 2016 ja syksystä lähtien tiiviisti sote-projektiryhmän ja sen alatyöryhmien työhön.

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Kuntalaisten palvelutarpeen mukaiset riittävät palvelut	Toimeentulotuessa ja hammas-huollossa palveluun pääsyn nopeuttaminen lakisääteiseksi.	
		Sähköinen asiakas tyytyväisyyden mittaaminen.	
Talous	Palvelujen kokonaistaloudellisuus	Tuotteistuksessa edetään kustannuslaskentaan.	
		Palveluissa toteutuu oikea porrastus	
		Tehostamisohjelman toteuttaminen.	
Rohkea uudistuminen	Palvelurakenteiden ja toimintamallien uudistaminen uusia innovaatioita hyödyntäen	Kuntalaiset otetaan mukaan kehittämiseen mm. asiakasfoorumit.	
		Toteutetaan henkilöstölähtöisiä innovaatioita.	
		Laskutusprosessi uudistetaan.	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Tuotteistuksen osalta kustannuslaskenta on toteutunut vain tuotteissa, joita laskutetaan valinnan vapauden tai kiireellisen hoidon tarpeen vuoksi potilaan / asiakkaan kotikunnalta tai vakuutusyhtiöiltä. Ympäri vuorokautisen hoivapaikkojen puute pitkitti odotusaikoja ja ruuhkautti terveyskeskuksen vuodeosastoa.

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Palvelutuotannon arviontiin on otettu käyttöön sähköinen palvelukokemusmittaristo. Palautteen voin antaa myös kirjallisena, jolloin sen tulokset on syötetty palautejärjestelmään. Kokonaisarvio palvelusta on 4,5, asteikon ollessa 1-5. Tulokset julkaistaan kuukausittain internetsivuilla. Kuntalaiset olivat tyytyväisiä mm. henkilöstön ammattitaitoon ja asiakaspalveluun. Kehittämiskohteina ajanvarausten puhelinpalvelu ja palvelujen saatavuus, jonot.

Perusturvassa on vuosittain runsaasti sosiaali- ja terveystalouden opiskelijoita ja heidän kokemustaan harjoittelujaksoista on kartoitettu jatkuvan kyselyn avulla. Kokonaisarvio opiskelijoilta oli 9,1 (asteikko 1-10) ja he olivat kokeneet työyksiköt opiskelijamyönteiseksi, henkilöstön ammattitaitoiseksi, joskin henkilöstöressurssien ajoittainen niukkuus heikensi kokemusta.

Palvelusetelin käyttöä on laajennettu lapsiperheiden kotipalveluihin ja hammashuoltoon. Käyttö on ollut terveydenhuollossa ennakoitua vähäisempää, vaikkakin asiakkaat ovat palvelumuotoon tyytyväisiä.

Sähköistä asiointia on laajennettu ajanvarausten osalta. Vuoden aikana on valmisteltu sekä Kansa-kouluhanke että sosiaalipalveluiden omapalvelua, joka otetaan käyttöön vuoden 2017 alkupuolella. Laskutusprosessia on uudistettu laskutusohjelman päivityksen myötä.

Palvelutuotannossa toteutettu talouden tehostamisohjelmaa ja siinä onnistuminen on ollut mahdollista siirtuneen ja työtään kehittävän henkilöstön avulla.

Riskitekijänä palvelutuotannossa on ollut terveyskeskuksen tilat, jotka on todettu mikrobivaurioituneiksi. Yhteistyössä tilapalveluiden kanssa laadittu uuden hyvinvointikeskuksen hankesuunnitelma ja tavoitteena on saada vuoteen 2021 mennessä sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintaa soveltuvat tarkoituksenmukaiset tilat.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Kokonaisuudessaan perusturvan tulos jäi positiiviseksi 1,76 milj. ja 0,5 % alle vuoden 2015 toteuman.

Toimintatuotot ylittivät lähes 900 000 € johtuen myynti- ja kotikuntakorvausten kasvusta, asiakasmaksutulojen kasvusta sekä tehostetusta vakuutusyhtiö laskutuksesta. Kokonaismenot alittuivat yli 860 000 €, Henkilöstömenot toteutuivat talousarvion määrärahojen puitteissa, kun mukaan lasketaan henkilövuokrauksen kulut ja kiky-sopimuksen tuoma lomarahojen leikkaus - 295 000 €.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastyytyväisyys ¹⁾	x	x	> 3,5	4,55	peruspalvelut € / asukas ²⁾	2695	2713	2708	2638
Vastaanotto toiminnan peittävyys %	62,2	62	62	64,8					
Kotona asuvat > 75 v. %	91,8	91,6	91,6						
Lastensuojelun sijais- huollon perhehoidon osuus %	71 %	72 %	73 %	64 %	Henkilöstö				
Palvelulupaus					Henkilöstömäärä		608,1	604	604
Peruspalveluiden laki- sääteiset määräajat toteutuvat	99 %	100 %	100 %	99,9 %	Henkilötyövuosi HTV ³⁾		676	652,6	635,9
					Sairauspoissaolot pv ⁴⁾	21,7	17,3	15,8	16,46

1) Asiakaskokemusmittaristo otetaan käyttöön, asteikko 1-5

2) Vuoden 2016 kustannuksissa on vyörytettyä sisäisinä erinä ICT-kustannuksien lisäksi taloushallinnon kustannukset sekä henkilöstöhallinto, joita ei aiemmin ole sisäisinä erinä kirjattu

3) HTV toteuma pitää sisällään myös henkilöstövuokrauksen. Htv:t ovat valtuuston vahvistaman talousarvion määrärahojen mukaiset. Ta:ssa ei lukuun tehty muutosta, vaikkakin kh:n ja kv:n käsittelyssä henkilöstömenoista vähennettiin 725 000 €.

4) Sairauspoissaolot on laskettu työpäivät / HTV oma henkilöstö.

Terveyspalvelut

3000 Terveyspalvelut	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	2 380 677	0	2 380 677	3 206 683	-826 006	134,7
Kulut	-55 969 725	0	-55 969 725	-56 208 646	238 922	100,4
Toimintakate	-53 589 047	0	-53 589 047	-53 001 963	-587 084	98,9
Poistot	-119 834	0	-119 834	-119 834	0	100,0
Netto	-53 708 881	0	-53 708 881	-53 121 797	-587 084	98,9

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Palvelusetelien käytön lisääminen ja laajentaminen	Palveluseteli tekonivelleikkauksiin. Palveluseteli jalkahoitoihin	
	Hammashuollon jonot saadaan lain edellyttämälle tasolle	Jononpurku ja palveluseteli hammashuoltoon	
	Asiakastytyväisyyden mittaaminen ja parantaminen	Potilaskokemusmittari otetaan käyttöön	
	Kansansairauksien ehkäisy ja ohjaus	Diabeteksen riskitestien lisääminen sekä suuren sairastumisriskin potilaiden ohjaaminen liikunta- ja ravitsemusneuvontaan.	
Talous	Tarkka talous	Erikoissairaanhoidon kulujen parempi ennakointi ja kasvun parempi hallinta. Realistisempi tilaus sairaanhoitopiiriin tehty.	
		Ostopalvelujen hyödyntäminen sekä perusterveydenhuollon toiminnan järkevä resursointi.	
Rohkea uudistuminen	Digitaaliset palvelut	Kansalaisen ajanvaraus otetaan käyttöön. E-esitietolomake käyttöön	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

E-esitietolomakkeen käyttöönotto siirtyi alkuvuoteen 2017 tietoteknisten ongelmien vuoksi.

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Terveyskeskuksen rakennustekniset kosteusvauriot ja niistä seuranneet väistötilojen järjestelyt hankaloittivat toimintaa. Lisäksi tavallista pidemmät toiminnan supistusajat ja täyttämättömät vakanssit aiheuttivat henkilökunnan kuormittumista sekä huononsivat työssä jaksamista, mikä näkyi selkeästi myös Kunta10 tutkimuksen tuloksissa. Nämä muutokset näkyivät erityisesti vastaanotto toiminnassa. Myös lukuisat ongelmat ja katkokset tietojärjestelmien toiminnassa hankaloittivat normaalin toiminnan ylläpitämistä. Huolimatta tästä kaikesta asiakastytyväisyys oli palvelukokemusmittarissa (asteikko 1-5) 4,47.

Suun terveydenhuollon jononpurku toteutui suunnitelmien mukaan ja loppuvuodesta saatiin ylihammaslääkärin työpanosta kuntayhteistyön avulla toimintaa kehittämään.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa aikuispsykiatrian potilaiden tehokkaampi kotiuttaminen ja tiiviimpi yhteistyö sairaanhoitopiirin kanssa säästivät sairaanhoitopiirin ostoja tilaukseen nähden 355 000 € ja vuoteen 2015 nähden 430 000 €.

Terveyskeskussairaalan supistettu paikkamäärä olisi juuri riittänyt toiminnan sujumiseen, jos osastolla ei olisi ollut pitkäaikaishoivapaikan tarvitsijoita. Kesästä eteenpäin noin 10 - 20 % paikkamäärästä meni pitkäaikaishoivapaikan tarvitsijoille. Kun potilaita ei enää mahtunut jatkohoitoon omalle osastolle, niin ostopalveluna jouduttiin ostamaan muista kunnista terveystalouksien paikkoja ja tämä näkyy terveystalouksien ylimääräisinä menoina 155 000 €:n osuudella.

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin tuotekohtainen laskutus sekä loppulasku jäivät aikaisempaa vuotta pienemmäksi ja kustannuskehityksen nousu saatiin hallintaan. Alkuperäinen tuotetilaus oli aikaisempia vuosia realistisempi, jolloin lisälasku jäi myös selkeästi pienemmäksi.

Koko erikoissairaanhoidon käyttö, kun huomioidaan mukaan myös oma toiminta ja muut ostopalvelut, jäi 380 000 € edellistä vuotta pienemmäksi.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Toimintatuotot ylittyivät 826 000 €. Suun terveydenhuollon jononpuku ja maksukorotukset suurimpina selittävinä tekijöinä, myös terveystalouksien hoitopäivämaksut ja aluevastaanoton käyntimaksut nousivat. Kotikuntakorvauksista sekä vakuutusten maksuista kertyi aikaisempaa enemmän tuloja.

Henkilöstökulut alittuivat noin 430 000 €, kun huomioidaan työvoiman vuokrauksen kulut. Täyttämättömiä vakansseja ja sijaispulaa oli erityisesti aluevastaanotolla, erikoislääkäripoliklinikalla, psykiatriassa ja suun terveydenhuollossa. Palvelujen oston ylitys tuli pääosin Pirkanmaan sairaanhoitopiirin osuudesta.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastytyväisyys 1)	x	Terveyskeskus-kysely	>3,5	4,47	Perusterveydenh. vastaanottotoiminta €/asukas 6)	181,3	178,0	192,9	173,4
Lääkäreiden vastaanottokäynnit 2)	61736	61657	60600	58423	Suun terveydenhuolto €/asukas 6)	60,7	58,4	70,8	62,1
Sairaanhoitajien vastaanottokäynnit	26792	31627	30500	36322	Erikoissairaanhoito €/asukas 7)	1182	1095	1071	1086,7
Suun terveydenhuollon käynnit 3)	32167	30516	31000	32969	Terveyskesk. sair. keskimääräinen hoitopäivä	11,9	10,3	10,3	10,4
Terveyskeskussairaalan hoitopäivät 4)	27523	24577	21900	21474					
					Henkilöstö				
Vastaanottotoiminnan peittävyys % 5)	62,2	62,5	62	64,8	Henkilöstömäärä 8)	136,1	214,6	209,1	209,1
Suun terveydenhuollon peittävyys % 5)	37,4	36,4	37,3	52,3	Henkilötövuosi HTV 9)	148,6	214,0	216	202,7
					Sairauspoissaolot pv 10)	17,8	13,9	13,7	11,8

- 1) Vuonna 2015 terveyskeskuskysely, joka on tehty 2 vuoden välein. Palvelukokemusmittari on otettu käyttöön asiakastytyväisyyden mittaamisessa 2016 alkaen, asteikko 1-5.
- 2) 2015 alkaen ensiavun yöpäivystys loppunut ja nämä vastaanottokäynnit jääneet pois. TP 2016 lääkäreiden vastaanottokäynneissä näkyy pitkät toiminnan supistusajat ja sijaispula.
- 3) 2014 ja 2016 luvuissa on mukana ostopalveluna tehtyä jononpurkua.
- 4) Osastopaikkoja on vähennetty, suurempi vähennys väistöilöjen vuoksi on tehty vuoden 2015 loppupuolelta alkaen.
- 5) TP2016 luvut on otettu uudella raportointiohjelmalla, joka erityisesti suun terveydenhuollon osuudessa näyttää peittävyyden aivan erilaiseksi kuin vanhan seurannan kautta otetut tiedot.
- 6) 2016 alkaen tilavuokrat ja muita sisäisiä erä on vyörytetty kustannuspaikoille, joten 2014 - 2015 luvut eivät ole vertailukelpoisia.
- 7) Erikoissairaanhoito sisältää tässä laskelmassa kustannuspaikat 3012,3013,3030,3314.
- 8) 2014 luvuissa on vain lähipalveluihin kuuluneet kustannuspaikat.
- 9) TP2016 HTV lukuun on lisätty työvoimavuokrauksen osuus.
- 10) Laskettu työpäivät/HTV.

Perhepalvelut

3100 Perhepalvelut	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	2 539 089	0	2 539 089	2 459 453	79 636	96,9
Kulut	-12 595 427	0	-12 595 427	-11 880 042	-715 385	94,3
Toimintakate	-10 056 338	0	-10 056 338	-9 420 589	-635 749	93,7
Poistot	-21 332	0	-21 332	-21 332	0	100,0
Netto	-10 077 670	0	-10 077 670	-9 441 922	-635 748	93,7

Perhepalveluiden tulosalue sisältää neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut, perhekeskuspalvelut (puheterapia-, neuvola-, perheneuvola- ja nuorisotiimit sekä koulukuraattori- ja koulupsykologit), lapsiperheiden sosiaalipalvelut, lastensuojelun avo- ja laitoshuollon palvelut sekä aikuissosiaalityön, toimeentulotuen ja maahanmuuttajien palvelut.

Strategian toteutuminen

Perhepalveluiden kehittämistä on ohjannut Hyvinvoiva Nokia 2016-strategia sekä Lasten- ja nuorten hyvinvointiohjelmasta johdetut tavoitteet. Painopisteinä ovat olleet terveyttä ja hyvinvointia tukevien palveluprosessien selkiyttäminen, monialaisen yhteistyön tehostaminen ja ennaltaehkäisevän toiminnan vahvistaminen.

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Oppilas- ja opiskelijahuolto-suunnitelman toteutuminen	Arvioidaan tehdyn suunnitelman toteutumista ja ryhdytään tarpeen mukaisiin toimenpiteisiin	
Talous	Varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän työn vahvistaminen	Lapsiperheiden sosiaalipalveluiden monipuolistaminen: palvelusetelin käyttöönotto lapsiperheiden kotipalvelussa ja varhainen perhetyön tuki koululaisille.	
Rohkea uudistuminen	Monialaisen yhteistyön tehostaminen ja palveluprosessien selkiyttäminen	Koulupsykologit ja koulukuraattorit perhepalveluihin. Työnjaon selkiyttäminen.	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Perhepalveluiden palvelusuunnitelman tavoite on nokialaisten hyvinvoinnin edistäminen yhteistyössä muiden lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivien tahojen kanssa. Yksi keskeisimmistä tehtävistä onkin eriarvoisuuden vähentäminen tavoitteena hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen. Esimerkkinä tästä on vähävaraisten perheiden lasten harrastustoiminnan tukeminen ja/ tai tukiperheiden järjestäminen.

Varhaisen tuen palveluita on vahvistettu. Vihnukselan lastenkodin paikkalukua vähennettiin tehdyn suunnitelman mukaisesti 10 osastopaikasta seitsemään (7) osastopaikkaan. Laitoshoidon resursseista siirrettiin

kaksi (2) vakanssia lapsiperheiden sosiaalipalveluihin. Lapsiperheiden kotipalvelussa otettiin käyttöön lapsiperheiden palveluseteli. Palveluseteli on vaihtoehto kunnan omalle palvelulle.

Koulupsykologit ja koulukuraattorit siirtyivät vuoden alussa sivistyspalveluista perusturvapalveluihin perhekeskuksen alaisuuteen. Yksi koulukuraattorin toimi ja 50 % koulupsykologin toimi vakinaistettiin ja näin saatiin lukion ja ammattiopiston oppilashuoltoon pysyvyyttä. Työntekijöiden siirtyminen perusturvapalveluihin on sujunut erittäin hyvin, ja he itse ovat olleet tyytyväisiä muutokseen. Perhekeskuksen alaisuudessa he ovat kokeneet saaneensa kollegiaalista tukea työhönsä ja samalla on voitu selkiyttää perhekeskuksen ja koulun työntekijöiden työnjakoa ja palveluprosesseja. Edelleen oppilas- ja opiskelijahuoltosuunnitelman toteutuminen edellyttää resurssipanostusta, jotta nokialaiset lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa lakisääteiset oppilashuollon palvelut.

Aikuissosiaalityössä ja toimeentulotuessa on valmisteltu perustoimeentulotuen siirtämistä Kansaneläkelaitoksen (Kela) hoidettavaksi. Huolellisella valmistelulla ja riittäväällä tiedottamisella on pyritty helpottamaan asiakkaiden perustoimeentulotuen asiakkuuden siirtymistä Kela:lle vuoden 2017 alusta. Siirtoa alettiin ennakoida jo kaksi (2) vuotta aiemmin, millä vältettiin etuuskesittelijöiden mahdollinen irtisanominen.

Sähköisten palveluiden käyttöönottoa on valmisteltu liittyen muun muassa terveydenhoitajien sähköiseen ajanvaraukseen. Sosiaalialan asiakaskirjalain toimeenpanohanke Kansa-koulu on käynnistynyt. Hankkeen avulla tuetaan sosiaalialan organisaatioita liittymisessä tulevaan valtakunnalliseen asiakastiedon arkistoon (Kanta).

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Toimeentulotukea saavien kotitalouksien määrä oli ennakoitua pienempi, ja perustoimeentulotuen menot arvioitua pienemmät toteuman ollessa 85,1 %. Vastaavasti valtionosuus perustoimeentulotuesta oli arvioitua pienempi toteuman ollessa 84,5 %.

Perhekeskukseen ei saatu etukäteissuunnitelman/aikataulun mukaisesti palkattua yhteistä nuorisopsykiatria Ylöjärven kaupungin kanssa. Perhekeskuksen asiantuntijapalveluiden kustannusten toteuma on 54,8 %.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikutavuus					Tehokkuus				
Asiakastytyväisyys	-	-	>3,5	4,7	€/lastensuojelun laitoshoitovrk (oma)	318	310	436	420,48
Ryhmäneuvolan toteutuminen 6 kk:n ikäisille lapsille ja heidän perheille	-	90 %	100 %	100 %	€/lastensuojelun laitoshoitovrk km. (osto)	280	282	290	280
Lapsiperheiden kotipalvelun asiakkaat	74	90	110	86	€/lastensuojelun perhehoitovrk km.	72	77	79	82,2
Lastensuojelun sijaishuollon hoitopvt:t/oma lastenkoti/oma käyttö (osastop. max 4015 hp)	3042/ 1614	3178/ 1560	2400/ 1500	2689/ 1602					
Lastensuojelun sijaishuollon hoitopvt:t/ostopalvelut	4 660	5 963	4 500	5 271					
Lastensuojelun sijaishuollon hoitopvt:t/perhehoito	14 586	14612	16000	14 340					
Toimeentulotuen kotitalouksien määrä	1258	1408	1470	1361					
Palvelulupaus					Henkilöstö				
Asetuksen mukaiset laajat terveystarkastukset toteutuvat	80 %	90 %	100 %	100 %	Henkilöstömäärä	83	87	91,5	90
Lastensuojelu- ja toimeentulotukiasioiden lakisääteiset käsittelymääräjat toteutuvat	99 % /99 %	100 % / 99 %	100 %/ 100 %	99 %/ 99%	Henkilötyövuosi HTV	91	99	97	94,1
Nokialaiset lapset ja nuoret saavat tarvitse- mansa lakisääteiset koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut			100 %	90 %	Sairauspoissaolot työpv/hlötyövuosi	8,4	8,8	8,0	7,9

Vanhuspalvelut

3200 Vanhuspalvelut	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	4 404 117	0	4 404 117	4 484 834	-80 717	101,8
Kulut	-21 136 201	0	-21 136 201	-20 702 847	-433 355	97,9
Toimintakate	-16 732 085	0	-16 732 085	-16 218 013	-514 072	96,9
Poistot	-10 000	0	-10 000	-10 000	0	100,0
Netto	-16 742 085	0	-16 742 085	-16 228 012	-514 072	96,9

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Asiakaslähtöisempi omaishoito; asiakaskyselyyn vastanneiden osuus asiakkaista vähintään 60 %.	Asiakaskysely omaishoidon tuen asiakkaille asiakkaiden palvelutyytyväisyyden ja kehittämistarpeiden kartoittamiseksi	
Talous	Ympäri vuorokautisen hoivan uudelleenorganisoinnin suunnittelutyö on valmis.	Ympäri vuorokautisen hoivan uusi järjestämistapa ja toiminnan organisointi omassa palvelu-tuotannossa	
	Kotihoidon toiminnan joustavuuden lisääminen ja resurssien kokonaiskäytön tehostaminen; sijaisten käytön vähentäminen min.1 henkilötyövuosi.	Uuden toimintamallin käyttöönotto	
Rohkea uudistuminen	Sairauspoissaolopäivien vähentyminen vähintään 2 työpäivää/henkilötyövuosi koko vanhuspalveluissa	Työssä jaksamisen ja selviytymisen kartoittaminen sekä hyvinvointia tukevien ja edistävien toimenpiteiden kehittäminen	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Ympäri vuorokautisen hoivan uutta järjestämistapaa ja toiminnan organisointia on aloitettu vuonna 2016. Koska uudisrakennuksen rakentamisaikataulu kuitenkin siirtyi aiottua myöhäisemmäksi, jatketaan uudistamistyötä edelleen vuonna 2017. Vanhuspalveluissa on kartoitettu työssä jaksamista ja selviytymistä sekä otettu käyttöön hyvinvointia tukevia ja edistäviä toimenpiteitä. Näistä huolimatta sairauspoissaoloja ei ole saatu vähennettyä tavoitteen mukaisesti.

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Kotihoidossa toimintamallin uudistamisella on saavutettu joustavuutta ja henkilöstöresurssin tasaisempaa käyttöä koko Nokian kotihoidossa. Samanaikaisesti kotihoidon säännöllisten asiakkaiden määrä on noussut

aiempiin vuosiin verrattuna. Keskitetty asiakasohjaus on selkiyttänyt toimintaa ja tästä on saatu hyvää palautetta esimerkiksi yhteistyökumppaneilta. Kokonaisuutena kotihoidon muutos on ollut merkittävä, joten toiminnan vakiinnuttaminen uuteen malliin jatkuu vielä tulevanakin vuotena.

Kotihoidon tuntiperusteisen laskutuksen käyttöönotossa oli vuoden alussa ongelmia ja asiakaslaskutus viivästyi. Syynä tähän oli laskutusohjelmiston toiminnalliset ongelmat. Keväällä laskutus saatiin kuitenkin käynnistymään normaaliin tapaan.

65 vuotta täyttäneiden omaishoidon tuessa odotusaika kasvoi jonkin verran edellisestä vuodesta. Keskimääräinen odotusaika oli 1-1,5 kuukautta, vaikka tukien kiertonopeus oli melko hyvää. Tuen saajien määrä oli hieman talousarvioon arvioitua alhaisempi, koska useampi tuen piirissä oleva sai korkeampaa II tason tukea.

Uuden hoivakodin rakennushanke viivästyi, eikä rakennukseen tulevia lisäpaikkoja saatu ympärivuorokautisen hoivan käyttöön. Merkittävin haaste vanhustenpalveluissa vuonna 2016 olikin pitkäaikaishoivaan odotettavien keskimääräisen odotusajan merkittävä nousu edellisestä vuodesta. Paikkakierto oli edellisen vuoden tapaan melko nopeaa ja vuonna 2016 tehtiin 90 uutta pitkäaikaishoivan päätöstä. Tästä huolimatta palveluketjujen toimivuus heikentyi, joka näkyi esimerkiksi terveyskeskussairaalan ruuhkautumisena. Hoidon oikean porrastamisen parantamiseksi syksystä 2016 alkaen ostettiin kaksi ylimääräistä hoivakotipaikkaa.

Ympärivuorokautisen hoivan ja päivätoiminnan ostopalvelut kilpailutettiin syksyllä 2016. Ympärivuorokautisen hoivan kilpailutukseen osallistui useita rakenteilla olevia yksiköitä, joista kaksi valmistuu Nokialle syksyllä 2017.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Vanhuspalveluiden asiakasmaksut ovat suuressa osassa palveluita tulosidonnaisia. Näin ollen maksutuottoihin vaikuttaa kulloisenkin asiakaskunnan maksujen perusteena olevat tulot. Maksutuottojen määrä vaihtelee vuosittain eikä määrää ole mahdollista arvioida tarkasti budjetointivaiheessa. Kotihoidossa maksutuottojen nousuun vaikutti lisäksi asiakasmäärien lisääntyminen.

Sotainvalidien palveluiden korvaukset Valtiokonttorilta alittuivat merkittävästi. Vastaavasti myös sotainvalidien palveluiden ostoon varattua määrärahaa jäi käyttämättä. Korvauksiin oikeuttavien invalidien kokonaismäärä on vähäinen ja pienetkin muutokset vaikuttavat huomattavasti palveluiden järjestämiseen ja niistä syntyviin kustannuksiin.

Kokonaisuutena vanhuspalveluiden henkilöstömenot alittuivat. Kuitenkin sijaisia jouduttiin käyttämään arvioidua enemmän ja toimintakulut ylittyivät varsinaisten palkkamenojen (ml. vuokratyövoiman käyttö) osalta 134 000 euroa.

Palveluiden ostoissa säästettiin kokonaisuutena vanhuspalveluissa -33 000 €. Ostot vähenivät erityisesti kotihoidon tukipalveluissa (ateriapalvelut) sekä päivätoiminnassa. Vastaavasti tehostetussa palveluasumisessa palveluiden ostot ylittyivät.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankintoihin varattu määräraha alittui -74 000 €. Säästöä syntyi mm. lääke-, kalusto- ja leasinghankinnoista.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastyytyväisyys	8,44	8,57	8,45	8,63	€/kotihoiton käynti	31,9	27,8	28,9	26,9
Kotihoiton käynnit	165618	170508	168900	177934	€/teh.palv. as. hoitovrk (oma)	114,2	117,1	118,1	113,9
Hoitopaikkoja/lyhytaik.hoiva	18	25	27	25	€/teh.palv. as. hoitovrk (osto)	79,9	83,6	82,3	82,8
Hoitopaikkoja/pitkäaik.hoiva (yht. oma+osto)	226	236	236	239	Odotusaika pitk.aik.hoiva/ka. vrk	46	12	14	36
Omaishoidon tuki asiakkaita 31.12.	93	88	95	88	Henkilöstö				
Toimintapäivät päivätoiminta (yht. oma+osto)	6308	6217	6310	6050	Henkilöstön määrä	269,5	231,5	1) 212	212
Palvelulupaus: Palveluiden kattavuus 75 v. täyttäneistä (%)					Henkilötyövuosi HTV	293,1	268	239,2	233,1
-säänn.kotihoiton piirissä	11,8	11,5	13	13,7	2) Sairauspoissaolot työpä/hlötyövuosi	19,8	19,4	17,4	21
-omaishoidon tuen piirissä	3,1	3,1	3,0	3,0					
- tehostetussa palvelu- asumisessa	6,9	7,3	6,9	7,1					
-laitoshoidossa	1,3	1,2	1,1	1,2					

1) Ympärivuorokautisen hoivan laitoshuoltajat (19) on siirretty perusturvapalveluiden kiinteistöhuoltoon

2) Sairauspoissaoloissa on ilmoitettu työpäivien osuus suhteessa henkilötyövuosiin (Populuksen koodit 50-53, 55).

Vammaispalvelut

3400 Vammaispalvelut	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	617 921	0	617 921	690 256	-72 335	111,7
Kulut	-8 340 302	0	-8 340 302	-8 276 998	-63 304	99,2
Toimintakate	-7 722 381	0	-7 722 381	-7 586 742	-135 639	98,2
Poistot	-19 215	0	-19 215	-19 215	0	100,0
Netto	-7 741 596	0	-7 741 596	-7 605 957	-135 639	98,2

Strategian toteutuminen

Vammaispalveluiden painopisteenä on ollut palveluiden oikea kohdentaminen ja kehittäminen sekä henkilöstöresurssien uudelleen kohdentaminen vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeisiin.

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Vammaispalvelulain mukaisten päätösten tekeminen määräajan puitteissa (3kk)	Vammaispalvelulain mukaisten hakemusten käsittely, palvelutarpeen arvioiminen ja päätöksenteko alle säädetyin määräajan.	
	Vammaispalvelu - ja kehitysvammahuoltolain mukaisten palveluiden oikea kohdentaminen ja kehittäminen tarvetta vastaavaksi	Palvelusuunnitelman laatiminen asumispalveluiden ja henkilökohtaisen avun asiakkaille	
Talous	Talouden seuranta	Tarkka talouden seuranta kuukausittain kaikilla yksiköillä / kustannuspaikoilla	
Rohkea uudistuminen	Kehitysvammahuollon resurssien uudelleen kohdentaminen	Palveluohjauksen vahvistaminen itsenäisesti asuville kehitysvammaisille	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Kehitysvammahuollon asiakasmäärä on kasvanut ja tämä on lisännyt asiakkaiden palveluohjauksen tarvetta. Asiakkaiden ikääntyessä ja toisaalta itsenäisesti asuvien nuorten kehitysvammaisten ohjauksen ja avuntarve on lisääntynyt. Palveluohjausta vahvistettiin toisella palveluohjaajan vakanssilla siirtämällä asumisyksikön ohjaajan vakanssi vammaispalvelutoimiston palveluohjaajan vakanssiksi. Näin pystytään tukemaan aiempaa paremmin erityisesti itsenäisesti asuvia kehitysvammaisia.

Kehitysvammahuollon ostopalveluiden määrä on kasvanut hieman edellisestä vuodesta ja erityisesti tarvetta on ollut haastavasti käyttäytyvien ja autististen nuorten asumispalveluille ja päivätoimintapaikoille. Maununkadun lyhytaikaispaikkojen käyttöaste on laskenut edelliseen vuoteen nähden johtuen siitä, että osa lyhytaikaispaikkoja käyttäneistä asiakkaista on saanut vakituisen asumispalvelupaikan. Muutoin asumisyksiköiden toiminta on vakiintunut.

Hempankaaren työ- ja päivätoimintakeskuksen henkilökunnan tiimitoiminnan uudelleenorganisoinnin avulla on pyritty vastaamaan paremmin kasvavan asiakasmäärän tarpeisiin niukalla henkilöstöresursseilla ja kehittämään toimintaa.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta (381/2016) tuli voimaan 10.6.2016 saamaan aikaan YK:n vammaissopimuksen kanssa. Laissa on uudet säännökset itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta, itsenäisen suoriutumisen tukemisesta, rajoitustoimenpiteiden käytön vähentämisestä sekä rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksistä sekä menettelyistä, jota noudatetaan rajoitustoimenpiteistä päätettäessä. Lain soveltamisen linjauksia käytäntöön selvitettiin yhdessä muiden kehyskuntien kanssa ja koulutuksen avulla.

Omaishoidon tuen asiakkaille tehtiin palvelutyytyväisyyskysely kehittämistarpeiden kartoittamista varten. Alle 65-vuotiaiden omaishoidon tuen asiakasmäärä kasvoi vuoden aikana kahdeksalla uudella asiakkaalla.

Vammaispalveluissa kilpailutettiin asunnonmuutostöiden palveluntuottajat. Saadun asiakaspalutteen perusteella tukiviittomaopetuksen kurssitarvetta kartoitettiin. Kartoituksen perusteella suunniteltiin jatkokurssia.

Vammaispalveluiden sähköistä verkkoasiointia valmisteltiin ja käyttöönotto tapahtuu vuoden 2017 alussa.

Palveluiden kehittämisessä hyödynnettiin seutukunnallista yhteistyötä.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Vammaispalveluiden toimintatuottoja tuli arvioitua enemmän, toimintakulut alittuivat hieman.

Vammaispalveluiden kotikuntakorvaukset aiemmilta kotikunnilta oli suuremmat kuin oli arvioitu. Vuoden aikana tuli kaksi uutta kotikuntamuuttajaa, joka vaikutti toimintatuottoihin huomattavasti.

Kehitysvammahuollon palkkakustannukset ylittyivät 83 503 euroa vuokratyövoima mukaan lukien. Asumispalveluiden sijaisten tarve oli tarkoitukseen varattua määrärahaa suurempi. Etenkin ympärivuorokautisissa asumispalveluissa sijaisia on jouduttu ottamaan, jotta asiakasturvallisuus ei vaarannu.

Asiakaspalveluiden ostot alittuivat 146 992 eurolla kehitysvammahuollon asiakaspalveluiden ostojen alittumisen vuoksi.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastyytyväisyys: asteikko 1-5			kehitteillä		€/suorite henkilökohtainen apu kustannukset asukasta kohden	11,98	14,3	16,4	18,5
Pääsuorite 1/määrä: Henkilökohtaisen avun asiakasmäärät	46	52	55	69	Vammaispalvelulain mukaisten päätös- ten tekeminen mää- räajan puitteissa (3kk)	100 %	100 %	100 %	100 %
Pääsuorite 2/määrä: Lyhytaikaispaikkojen käyttöpäivät (autettu ja ohjattu lah-paikat yhteensä)	91	135	150	55	Henkilöstö				
Palvelulupaus tot: Palvelusuunnitelman laatiminen omais- hoidontuen, asumispalveluiden ja henkilökohtaisen avun asiakkaille	60 %	70 %	80 %	85%	Henkilöstömäärä	49	49	48	48
					Henkilötyövuosi HTV	46,4	52,9	51	52,7
					Sairauspoissaolot pv/työpäivät	12,9	19,3	13,7	18,1

Sivistyspalvelut

40 Sivistyspalvelut yhteensä	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	7 931 774	0	7 931 774	7 758 753	173 021	97,8
Kulut	-70 530 152	0	-70 530 152	-69 243 091	-1 287 061	98,2
Toimintakate	-62 598 378	0	-62 598 378	-61 484 338	-1 114 040	98,2
Poistot	-590 210	0	-590 210	-560 260	-29 950	94,9
Netto	-63 188 588	0	-63 188 588	-62 044 597	-1 143 990	98,2

Strategian toteutuminen

Strategiasta Hyvinvoiva Nokia johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Asiakaspalvelun laatu kehittyy ja palvelutyytyväisyys kasvaa	Palvelukokemuksen vaikuttavuuteen tähtäävä henkilöstökoulutus käynnistetään.	
		Uudelle palvelualueelle luodaan yhtenäinen, kaupunkistrategiasta johdettu toimintaohjelma, jossa linjataan monialaisesti ja -ammattillisesti tuotettavien palveluiden painopisteet elämänkaaren mukaisesti.	
		Palvelutuotannon suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota ennakointiin käyttäen EVA-menetelyä. Arvioinnissa hyödynnetään lisäksi tietoa kuntalaisten hyvinvoinnista (hyvinvointikertomus).	
Talous	Palvelualueen toiminta on kustannustehokasta ja -tietoista	Tehostamisohjelman toteuttamista jatketaan kehittämällä tuotanto- ja toimintatapoja ja kannustamalla aktiiviseen toimijuuteen työyhteisöissä	
		Taloushallinnon toimivat seurantatyökalut ovat säännöllisesti käytössä ja perehdytys niiden käyttöön on toimivaa.	
		Kehitetään palvelualueen yhteisten toimitilojen käyttöasteen laskentamalli ja hyödynnetään tuloksia sekä käyttöasteen seurannassa että tilojen käytön tehostamisessa.	
Rohkea uudistuminen	Uudistetaan toimintakulttuuria yhteisen tavoitteen suuntaisesti ja etsimällä aktiivisesti ratkaisuja yhteisesti tunnistettuihin haasteisiin.	Sähköisiä palvelujen käyttöönottamista edistetään asiakasprosesseja uudistamalla.	
		Uudistuneessa organisaatiossa huolehditaan työtä tukevien perusrakenteiden toimivuudesta perustyötä tukevien tiimien rakentamisella ja niiden toimivuutta arvioiden. Yhdessä muiden palvelualueiden kanssa laaditaan mittaristo itsearvioinnin tueksi.	
		Kehitetään kasvu-, oppimis- ja toimintaympäristöjä kannustamalla kokeilukulttuuriin ja osallistamalla kehitystyöhön myös kuntalaiset.	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Tehtävät ja tavoite

Sivistyspalvelualue on toteuttanut sille asetettua tehtävää vuonna 2016. Varhaiskasvatuksen, opetuksen ja vapaa-ajan palveluilla on edistetty nokialaisten hyvinvointia. Toiminnassa on kiinnitetty huomiota ennaltaehkäisevyyteen, avoimuuteen ja omatoimisuuteen kannustamiseen. Palvelutoiminnassa on toimittu moniammatillisesti ja kiinteässä yhteistyössä kaupungin muiden palvelualueiden sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Palvelualueen yhteiset toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääpiirteissään. Palvelualueen yhtenäisen strategian luominen aloitettiin uuden organisaation jalkauttamisella ja yhteisiä käytäntöjä linjaamalla. Uudistuneen organisaation rakenteita luotiin yhteistyössä eri tulosalueiden välillä. Sivistyspalvelualueen toimintaohjelma valmistellaan kokonaisuudessaan vuoden 2017 aikana.

Toteutumatta palvelualueen toiminnallisista tavoitteista jäi toimitilojen käyttöasteen laskentamallin kehittäminen ja käyttöönotto. Tällaisen mallin luominen on haastava kokonaisuus ottaen huomioon peruspalveluiden ja -toiminnan luonteen. Näin ollen tästä tavoitteesta on luovuttu. Tilojen käyttöä on vuoden aikana tehostettu ja opetuksen sekä vapaa-ajan tulosalueiden tilojen taksat tilojen ulkopuoliselle käytölle on määritetty uudelleen ja päätetty asianomaisissa lautakunnissa.

Toiminta 2016

Palvelualueen toiminta toteutui lähes kokonaisuudessaan suunnitellun mukaisesti. Lukuvuoden 2016 - 2017 alusta otettiin käyttöön uudet valtakunnalliset opetussuunnitelmat, joita on valmisteltu paikallisesti niin seudullisena yhteistyönä kuin myös kaupungin omana työnä. Uutta opetussuunnitelman toteuttamista varten on henkilöstöä koulutettu niin veso-koulutuspäivien kuin myös seudullisen opettajien täydennyskoulutuskeskus Osakkeen myötä.

Kevään ja kesän aikana laadittiin perusopetuksen palveluverkkoselvitys, jonka osana kaikkiin Nokian koulu-kiinteistöihin tehtiin kuntoarviot ja/tai kuntotutkimukset. Näiden kuntotutkimusten perusteella on tehty koulujen pitkän tähtäimen korjaussuunnitelmat seuraavalle kymmenelle vuodelle eteenpäin, joita kaupunki on sitoutunut toteuttamaan. Kaupunginvaltuusto päätti joulukuussa pitää kouluverkon nykyisellään lukuvuoden 2021 - 2022 alkuun asti.

Harjuniityn koulu laajeni yhtenäiskouluksi 1.8.2016 lukien, kun koulussa aloittivat opiskelun myös seitsemännen ja kahdeksannen vuosiluokkien oppilaat.

Kirjaston uudisrakennuksen suunnittelua toteutettiin monialaisena yhteistyönä kuntalaisia vahvasti osallistaen. Kirjaston uudisrakennuksesta ei tehty lopullista päätöstä vuoden 2016 aikana. Kirjaston osalta selvitetiin uudisrakennuksen rinnalla muutamaa muuta eri tilavaihtoehtoa loppuvuonna 2016.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Kiinteistöjen kunto on aiheuttanut haasteita toiminnan suunnittelulle ja osin jo toteutuksellekin. Syksyllä 2016 todettiin laaja-alaisia rakenteiden kosteusvaurioita niin Koskenmäen päiväkodissa kuin Myllyhaan koulussakin. Koskenmäen päiväkodista toiminta jouduttiin siirtämään välittömästi muihin tiloihin. Tämä nopea evakuointi tuotti painetta muihin varhaiskasvatuksen yksiköihin ja muutama ryhmä jouduttiin täyttämään ylipaikoille. Lisäksi otettiin käyttöön jo käytöstä poistettuja tiloja väliaikaisesti. Myllyhaan koulu sai luvan jatkaa toimintaa nykyisessä koulurakennuksessa lukuvuoden 2016 - 2017 loppuun asti. Molemmat rakennukset todettiin elinkaarilaskelman myötä korjauskelvottomiksi ja ne tulee purkaa.

Sivistyspalvelualueen talous toteutui suurelta osin suunnitellun mukaisesti. Päätetyn talouden säästöohjelman mukaisesti henkilöstömäärä väheni 20 henkilöllä, vaikka henkilöstöä myös lisättiin Harjuniityn koululle. Tämä näkyy henkilöstötyövuosissa, joissa ei olla tavoitteena olleella tasolla. Henkilötyövuodetkin ovat kuitenkin vähentyneet 12 vuoden 2015 tilinpäätöksestä. Tarkalla toiminnan mitoituksella ja suunnittelulla varhaiskasvatuksen ja vapaa-ajan tulosalueilla päädyttiin selvästi ylijäämäisiin tilinpäätöksiin. Opetuksen tulosalueella Harjuniityn koulu ylitti talousarvionsa 658 000 eurolla. Eniten ylitystä tapahtui henkilöstökuluissa. Koulun budjetointi vuodelle 2016 ei ollut realistisella tasolla. Myös Pirkan opisto ylitti sille annetun kuntasuuden yli 90 000 eurolla. Tämä johtuu virheellisestä budjetoinnista Pirkan opiston Nokian kuntasuuden osalta vuodelle 2016. Asia on korjattu vuoden 2017 talousarviossa. Muutoin opetuksen tulosalue pysyi raamissaan tai pääsi sen alle.

Sivistyspalveluiden nettokustannuksissa asukasta kohden päästiin yhdeksän euroa tavoiteltua alemmalle tasolle.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Palvelutytyväisyys (Palvelualueen mittaus tapa kehitetään vuoden 2016 aikana. Käytettävä asteikko 1-5*)			3,8	-	Sivistyspalveluiden nettokustannukset € / asukas			1877 €	1868 €
Palvelulupaus: EVA-menetelmä on ennakoidun palvelusuunnittelun toimintakäytäntönä	Ei	Ei	Kyllä	Kyllä	Palvelukokeilut / vuosi / tulosalue	0	0	2	2-4
Toteutunut: kyllä / ei									
Yhteisten toimitilojen kokonaiskäyttöaste (mittaaminen edellyttää yhteisten toimitilojen määrittämistä 2016)			%	-	Asukkaiden osallisuus palveluiden kehittämisessä: järjestetyt tilaisuudet ja kyselyt (kpl)		6	10	12
Sähköisen palvelun osuus palveluista: (%) / kuvatut prosessit			%	-	Henkilöstö				
Palvelutuotannon itsearviointi toteutuu	Ei	Ei	Kyllä	Kyllä	Henkilöstömäärä	953	950	933	930
					Henkilötyövuosi HTV	923	926	909	914
					Sairauspoissaolot pv	13,7	13,4	8,0	14,4

Opetuspalvelut

4100 Opetuspalvelut	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	3 664 282	0	3 664 282	3 599 146	65 136	98,2
Kulut	-37 818 366	-50 000	-37 868 366	-37 964 998	96 632	100,3
Toimintakate	-34 154 084	-50 000	-34 204 084	-34 365 852	161 768	100,5
Poistot	-457 946	0	-457 946	-429 319	-28 627	93,7
Netto	-34 612 030	-50 000	-34 662 030	-34 795 172	133 142	100,4

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Digitalisaation hallittu lisääminen	Avustusten aktiivinen hakeminen ja viisas kohdentaminen	
		Täsmäkoulutukset. Koulutusten erityinen kohdentaminen uuden opetussuunnitelman käyttöönottoon ja opusteknologian hyödyntämiseen.	
		Sähköisten yo-kirjoitusten toteuttaminen ja arviointi	
Talous	Esimiesten kustannustietoisuuden edelleen lisääminen	Täsmäkoulutus esimiehille	
		Säännöllinen seuranta ja ohjeistus.	
		Selkeät, yhteiset pelisäännöt.	
		Toimivat seurantatyökalut.	
Rohkea uudistuminen	Palvelutuotannon uusien ja vaihtoehtoisten tapojen aktiivinen pohdinta	Nykytekniikan rohkeampi hyödyntäminen	
		Palvelutuotannon mallien avoin harkinta ja rohkeat kokeilut	
		Kannustimet ja palkitsemisjärjestelmät hyvästä työsuorituksesta	
		Koulukuljetusjärjestelmän uudistaminen	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Tieto- ja viestintätekniikan hyötykäyttö opetuspalveluissa jatkaa laajenemistaan. Opetuksen siirtyminen digiaikaan etenee hallitusti, sillä sitä painotetaan sekä opetussuunnitelmassa että hankkeiden kautta. Toimikauden aikana koulutusta niin ICT- kuin OPS-asioissa on järjestetty Osakkeen, Tampereen seudun opetus- ja kasvatustalon henkilöstölle suunnattu osaamisen kehittämispalvelun kautta ja järjestämällä paikallista koulutusta.

Ylioppilastutkinto aloitti siirtymisensä sähköiseen ylioppilaskirjoituskauteen syksyllä 2016. Sähköisesti suoritettavien kokeiden lukumäärää lisätään koekerroittain. Ensimmäisinä sähköisiä kokeita pääsivät suorittamaan filosofian, maantieteen ja saksan kokeisiin osallistuvat kokelaat. Keväällä 2019 kaikki ylioppilastutkintoaineet suoritetaan sähköisesti.

Opetuspalvelualueen esimiehet seurasivat talousarvion etenemistä aktiivisesti ja sillä oli vaikutusta talousarvion toteutumiseen, sillä talousarvio toteutui tai alittui Harjuniityn koulua lukuun ottamatta.

Palvelutuotannon uusien ja vaihtoehtoisten tapojen aktiivinen pohdinta jatkui toimikaudella. Iltapäiväkerhotoiminnan järjestämiseen etsittiin uusia palveluntuottajia ja Harjuniityn koululla ip-toiminnan vetovastuun otti Danny's Bollywood Dance Crew Oy, jonka iltapäiväkerhon tavoitteena on innostava tanssiharrastus, englannin kielen alkeiden opettelu ja laadukas iltapäiväkerhotoiminta.

Palvelusuunnitelmassa osiossa talous ja rohkea uudistuminen olevista tavoitteista tilikaudella jäivät aikataullisista syistä johtuen kesken pelisääntöjen luominen ja toimivan seurantatyökalun kehittäminen. Näiden tavoitteiden toteuttaminen jatkuu 2017. Koulukuljetusjärjestelmän uudistaminen siirtyi käsiteltäväksi maaliskuulle 2017.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Myllyhaan koulussa havaittiin kuntokartoituksessa niin laajoja rakenteiden kosteusvaurioita, että kiinteistö on korjauskelvoton. Kiinteistössä ei ole mahdollista jatkaa koulunpitoa lukuvuoden 2016 - 2017 jälkeen. Väliaikainen koulupitolupa saatiin koulurakennuksessa tehdyn ilmastonin ylipaineistuksen ansiosta. Vauriot olivat niin suuria, että terveystarkastajan mukaan koulun pitoa ei kyseisessä kiinteistössä voida jatkaa enää syksyllä 2017.

Opetuspalvelujen talous toteutui muiden koulujen osalta hyvin, mutta Harjuniityn koulu ylitti talousarvionsa noin 660 000 eurolla. Ylitys perustuu Harjuniityn koulun nopeaan kasvamiseen, jota ei riittävästi osattu ottaa huomioon talousarviota toimintavuodelle 2016 tehtäessä.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastyytyväisyys			4,0 (*		€/suorite:				
Perusop. huoltajat					Perusopetus	7014	7309	7058	7532
Perusop, oppilaat									
Lukio				3,6	Lukio	7452	7634	7083	7639
Pirkan opisto, otanta				4,0					
Tuntikehys perusopetus lukio	6688 562	6881 547	6881 528	6951 527	€/opetustunti Pirkan opisto	79,8	76,7	75,0	76,8
Toteutuva tuntimäärä, Pirkan opisto	45668	45800	44600	46020	prosessi/läpimeno:				
					Lukion yli 3-vuotiset opp.	37	38	28	19
Opetusryhmän keski- koko: * perusopetuksessa * lukiossa pakollisten kurssien osalta	21,1 24,1	21,2 26,5	22,6 30	19,9 26,7	Lukion oppimäärän suorittaneet Pirkan opisto Suunnitellusta opetuksesta toteutuu	110 90 %	110	100 92 %	95 91
Palvelulupaus, tot					Henkilöstö				
Perusopetus: Oppilaat, huoltajat ja henkilökunta osallistuvat uuden OPSin suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. kyllä/ei			kyllä	kyllä	Henkilöstömäärä	520	515	510	497
					Henkilötyövuodet, HTV	507	507	501	471,59
					Sairauspoissaolot pv	7,9		7,0	11,41
Lukio: Kaikilla opiskelijoilla on lukiokoulutuksen aikana mahdollisuus kansainväliseen opiskelijavaihtoon.			kyllä	kyllä					
Pirkan opisto: Kaikki suunnitellut kurssit toteutetaan opiskelijoiden minimimäärän ylittyessä.			kyllä	kyllä					
Pääsuoritteet 3-5: Opetusryhmän keski- koko: perusopetuksessa lukiossa pakollisten kurssien osalta	21,1 24,1	21,2 26,5	22,6 30	19,9 30					
Koulujen määrä, Peruskoulut 1 - 6 Peruskoulut 7 - 9 Yhtenäiskoulut	9,5 2	9,5 2	9,5 2 0,5	9,5 2 1					
Oppilasmäärä, perus- opetus Oppilasmäärä, lukiokoulutus	3694 343	3819 350	3945 350	3954 337					

Varhaiskasvatus

4400 Varhaiskasvatus	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	3 474 400	0	3 474 400	3 171 772	302 628	91,3
Kulut	-26 084 156	50 000	-26 034 156	-24 964 814	-1 069 341	95,9
Toimintakate	-22 609 756	50 000	-22 559 756	-21 793 042	-766 713	96,6
Poistot	-126 669	0	-126 669	-126 667	-2	100,0
Netto	-22 736 425	50 000	-22 686 425	-21 919 709	-766 715	96,6

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Varhaiskasvatuspalvelut tuotetaan asiakkaiden tarpeita vastaavasti.	Toimivan palveluohjauksen avulla perheille tarjotaan heidän tarpeitaan vastaavia palveluja.	
Talous	Suunnitteilla olevia lakiuudistuksia ennakoiva toiminta.	Palvelutuotannon ja henkilöstön määrän sopeuttaminen tarvetta vastaavaan palvelutuotantoon.	
		Määräaikaisten ohjaajien vähentäminen 1.8.2016 alkaen.	
		Päiväkotihoidon kustannuksissa pyritään pääsemään seutukunnalliselle keskitasolle.	
Rohkea uudistuminen	Suunnitteilla olevia lakiuudistuksia ennakoiva toiminta.	Pienemmän tuntimäärän (alle 90h/ kk) pilottiryhmät Puropuiston ja Harjuniityn päiväkodeissa toimintavuotena 2015-16.	
		Suunniteltujen lakiuudistusten toteutuksessa tämän toiminnan laajentaminen syksystä 2016 alkaen.	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

1.8.2016 voimaan tullutta uutta lakia, joka rajoittaa subjektiivisen päivähoito-oikeuden käytön 20 viikkotuntiin, ei otettu Nokiolla käyttöön. Samanaikaisesti tuli voimaan muutos päivähoitoasetukseen, jonka mukaan suhdelukua yli 3-vuotiaiden ryhmässä oli mahdollistaa kasvattaa 1:8. Muutosta ei otettu Nokiolla käyttöön ja enimmäisryhmäkoko yli 3-vuotiaiden, kolmen kasvattajan ryhmässä pysyi ennallaan ollen 21 lasta.

1.8.2016 otettiin käyttöön hoitoaikaperustainen asiakaslaskutus. Huoltajat varaavat vähintään viikkoa aikaisemmin tarvitsemansa palvelun sähköisen järjestelmän kautta. Hoitoaikaperustaiseen asiakaslaskutukseen siirtyminen vähensi varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuottoa.

Laatukäsikirja otettiin käyttöön varhaiskasvatuksessa. Suunnitelman mukaisesti vuonna 2016 laadunarviointiin liittyvä kysely kohdistettiin huoltajille. Kyselyyn saatiin yhteensä 630 vastausta. Saadun palautteen perusteella valittiin sekä varhaiskasvatuksen yhteiset että yksikkökohtaiset kehittämiskohteet. Huoltajia tiedotettiin yksikön keskeisistä tuloksista ja niiden pohjalta tehdyistä kehittämistoimenpiteistä..

Varhaiskasvatusyksiköiden määrä pieneni yhdellä vuoden 2016 alkupuolella, kun Kankaantaan päiväkodin toiminta siirrettiin osaksi Puropuiston päiväkotia. Muutoksen jälkeen varhaiskasvatuksessa on 11 varhaiskasvatusyksikköä, jotka muodostuvat 19 päiväkodista ja perhepäivähoidon 29 vakanssista.

Koskenmäen päiväkodin toiminta Ruskeepäänkatu 5:n tiloissa lopetettiin nopealla aikataululla lokakuussa. Osa lapsista ja henkilöstöstä siirrettiin muihin yksiköihin. Osa Koskenmäen päiväkodin toiminnasta siirrettiin perhepäivähoidolta vapautuneisiin tiloihin Orelinkatu 6:n, josta perhepäivähoidon varakoti oli muuttanut Notkotielle Myllyhaan päiväkodilta vapautuneisiin tiloihin. Osa Koskenmäen päiväkodin toiminnasta siirrettiin Pinsiöntie 26:ssa sijaitsevaan väistötilaan.

Palveluntarjonta supistui vuoden 2016 aikana pääsääntöisesti Koskenmäen päiväkodin toiminnan supistamisen vuoksi. Perhepäivähoidon kolmea avointa toimea ei täytetty, koska kysyntään pystyttiin vastaamaan olemassa olleilla resursseilla. Sen sijaan yksityisen palvelutuotannon tarjonta lisääntyi, kun syksyllä toimintansa aloittivat Peppi&Bobby - (126 paikkaa) sekä Ipanala -päiväkodit (42 paikkaa).

Henkilöstön sairauspoissaoloissa tapahtunut kasvu selittyy erilaisella laskentatavalla. Talousarvioon tehdyssä laskelmassa sairauspoissaolot laskettiin suhteessa henkilöstömäärään. Tilinpäätöksessä määrä on laskettu suhteessa henkilötöyvuosimäärään.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

Henkilöstömäärän sopeuttamista tehtiin loppuvuodesta 2016 alkaen Koskenmäen päiväkodin toiminnan lopettamisen vuoksi. Sopeuttaminen tulee jatkumaan lähivuodet.

Varhaiskasvatuksen toimintakate vuoden lopussa osoitti ylijäämää 766 713 euroa (96,6%). Suurin säästö muodostui henkilöstömenoista 601 612 euroa (96%). Säästöä selittävät sekä vakituisen henkilöstömäärän vähentäminen että määräaikaisista ohjaajista luopuminen 1.8.2016 alkaen.

Palveluiden ostoihin varatusta määrärahasta säästy 125,444 euroa (96,8%), josta merkittävin osa muodostui majoitus- ja ravitsemuspalveluihin varatusta määrärahasta (146 544 euroa). Sen sijaan maksutuottoja ei kertynyt odotetusti, vaan arvioitu kertymä alittui 342 535 eurolla (89,5%). Asiakasmaksutuottojen arvioitua pienempään kertymään vaikutti siirtyminen hoitoaikaperustaiseen asiakasmaksuun 1.8.2016 alkaen, joka pienensi asiakasmaksutuottoa arvioitua enemmän. Osittain arvioitua pienempään kertymään vaikutti valtakunnan tasolla suunniteltujen asiakasmaksujen korotusten peruuntuminen, joka kuitenkin huomioitiin talousarviota laadittaessa syksyllä 2016.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Asiakastyytyväisyys/ asiakastyytyväisyysky- sely tehty ja tulosten pe- rusteella kehittämiskoh- teet valittu (1-5)			kehite- tään	4.4	€ /suorite / lapsi/ vuosi	10214	10214 (2014)	9800	10074 (2015)
Pääsuorite 1/ käyttöaste	90	89	90	89					
Pääsuorite 2/ lapsia esiopetuksessa ikäluokasta		98 %	100 %	99%					
Palvelulupaus tot.		100 %	100 %	100%	Henkilöstö				
Varhaiskasvatusyksiköt / hoitopaikat	12/ 1999	12/ 1947	11/ 1900	11/ 1863	Henkilöstö- määrä	436	442	435	428
Lapsia palvelusetelin pii- rissä		156	241	198	Henkilötyövuosi HTV	367	405	405	403
					Sairauspoissa- olot pv	18,8	16,4	11	17,5

Vapaa-aika

5000 Vapaa-aika	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma-%
Tuotot	783 755	0	783 755	983 768	-200 013	125,5
Kulut	-5 797 826	0	-5 797 826	-5 599 741	-198 085	96,6
Toimintakate	-5 014 071	0	-5 014 071	-4 615 973	-398 098	92,1
Poistot	-5 595	0	-5 595	-4 273	-1 322	76,4
Netto	-5 019 666	0	-5 019 666	-4 620 246	-399 420	92,0

Strategian toteutuminen

Strategiasta 'Hyvinvoiva Nokia' johdetut tavoitteet			
Strategian painopiste/tavoite 2016	Vastuualueen tavoite	Toiminta - teko	Toteutuminen
Palvelut	Palveluita kehitetään asukkaita kuullen ja luomalla edellytyksiä asukkaiden omaehtoiselle aktiivisuudelle	Uuden kirjastotalon suunnitteluun otetaan asukkaat mukaan käyttäen monipuolisesti erilaisia osallistamisen ja viestinnän tapoja kaikki ikäryhmät huomioiden.	
		Nokialla järjestettävien tapahtumien teema 2016 on aktiivisen ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen elämäkaaren eri vaiheissa.	
Talous	Tilahallintaa ja tilankäyttöä tehostetaan	Tilojen käyttöastetta nostetaan keskittämällä tilojen käyttöä ja luopumalla tarpeettomista tiloista.	
		Käynnistetään yhden palvelupisteen toimintamalli, jossa tilojen hallinta ja luovutus asukkaiden käyttöön toimii yhtenä kokonaisuutena.	
Rohkea uudistuminen	Palveluiden tuottamistapoja arvioidaan kriittisesti ja lisätään sekä monialaista yhteistyötä että edistetään kolmannen sektorin ja yritysten toimintaedellytyksiä	Laaja-alainen yhteistuotanto otetaan kaikissa vapaa-ajan palveluissa toimintakäytännöksi.	
		Selvitetään sähköisen asioinnin laajentamismahdollisuudet asiakasprosessit huomioiden sekä palveluiden käyttämällisyydet omatoimisesti myös perinteisten aukioloaikojen ulkopuolella.	

vihreä = toteutui keltainen = kesken punainen = ei toteutunut

Palvelusuunnitelman 2016 toteutuminen

Vapaa-aikapalveluiden organisaatorakenne muuttui merkittävästi vuoden 2016 alussa, kun neljästä tulosalueesta siirryttiin yhteen. Organisaatorakenteen muuttuminen ja henkilöstön väheneminen heijastuivat toiminnan järjestämiseen, kun samalla sekä toimintatavat että henkilöstön tehtäväkuvaukset uudistuivat. Tulosalue koostuu neljästä eri yksiköstä: liikunta-, kirjasto-, kulttuuri- ja nuorisopalveluista, joiden yhteisenä tavoitteena on edistää asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Vapaa-aikapalvelutarjontaa kehitettiin

kaupunkistrategian painopisteiden mukaisesti vuonna 2016 ottaen asukkaat mukaan ja luomalla edellytyksiä omaehtoiselle toiminnalle. Vapaa-aikapalveluilla on vaikutusta kaupungin vetovoimaan ja niillä on hyvin järjestettynä merkitys kaupungin elinvoimaisuuden lisäämisessä.

Vuonna 2016 liikuntapalveluissa kehitettiin ohjaustoimintaa ottamalla käyttöön kaikille kuntalaisille avoin liikumisryhmätoiminta perinteisen säännöllisen ryhmätoiminnan rinnalle. Lisäksi ohjaustoimintaa kohdennettiin lapsiperheille sekä ylipainoisille terveytenä kannalta liian vähän liikkuville työikäisille nokiaalaisille. Eri-tyistä huomiota kiinnitettiin myös hyvinvointitilinpäätöksen kehityskohteiden mukaisesti elintapa- ja liikuntaneuvonnan kehitystyöhön ja terveiden ravitsemustottumusten edistämiseen. Kulttuurikasvatuksessa otettiin vuoden 2016 aikana suuri askel, kun Kulttuuripolkusuunnitelma hyväksyttiin osaksi perusopetuksen uutta opetussuunnitelmaa ensimmäisten kuntien joukossa maassamme. Kulttuuripalvelut valmistautui kirjasto- ja kulttuuritalohankkeeseen teettämällä näyttelysuunnitelman uudisrakennuksen näyttelytiloihin. Nuorisopalveluissa jatkettiin kiinteää seutuyhteistyötä ja seudullinen nuorisosiames vakinaistettiin elokuussa 2016. Harjuniityn koulun uuden nuorisotilan toiminta saatiin käynnistettyä täydellä teholla syksyn aikana. Myös nuorten vaikutusmahdollisuudet paranivat sivistyspalveluissa, kun molempiin lautakuntiin saatiin nuorisovaltuuston edustajille vakituinen puhe- ja läsnäolo-oikeus. Sekä etsivä nuorisotyö että erityisnuorisotyö onnistuivat kohderyhmänsä tavoittamisessa hyvin. Kirjastopalveluissa 2016 näyttäytyy suunnittelu- ja muuttovuotena, kun pääkirjasto siirtyi väistötilaan ja Koskenmäen kirjaston toiminta sulautettiin pääkirjaston toimintaan. Uudisrakennuksen suunnitteluun otettiin asukkaat mukaan eri menetelmiä käyttäen. Osallistava suunnittelu kuitenkin päättyi syksyllä, kun kirjaston uudisrakennuksen suunnittelu keskeytettiin ja siirryttiin muiden ratkaisuvaihtoehtojen selvittämiseen.

Nokialla järjestettävien tapahtumien teema vuonna 2016 oli aktiivisen ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Vapaa-aikapalvelut järjesti yhteistyössä eri toimijoiden kanssa lukuisia tapahtumia, joissa oli vuoden aikana noin 37 500 kävijää. Alkukesästä Nokialla järjestettiin myös kansainvälinen frisbeegolfin European Open ja elokuussa Tapsan Tahdit, joka laajeni nelipäiväiseksi tapahtumaksi keräten noin 10 000 osanottajaa. Taidetalon näyttelytoimintaa uudistettiin ja kesänäyttelyksi valmistunut Nokian historiaa käsittelevä Paperin ja kalossien kaupunki saavutti suuren suosion keräten lähes 2 800 kävijää.

Tilojen käyttö tehostui vuonna 2016, kun tilojen hallinnassa ja luovutuksessa siirryttiin yhden pisteen palveluperiaatteeseen ja koulujen liikuntatilat siirtyivät vapaa-aikapalveluiden hallintaan. Tilahallinnan ja luovutuksen keskittäminen vaikutti myönteisesti myös tulokehitykseen ja asiakaspalvelukokemus parani. Vapaa-aikapalvelut luopui kahdesta nuorisopalvelun hallinnassa olleesta toimitilasta ja Etelä-Nokian nuorisotilan toiminta siirrettiin entisen Koskenmäen kirjaston toimitilaan. Vuoden 2016 aikana luovuttiin myös Yrittäjäkadun liikuntatilasta vuokrasopimuksen päättyessä ja toiminta siirrettiin nykyaikaiset vaatimukset täyttävään liikuntatilaan Etelä-Nokialle. Pääkirjaston toiminta siirrettiin vanhasta keskustan kirjastotalosta Etelä-Nokialle väistötilaan odottamaan kirjastorakennuksen valmistumista.

Vuoden 2016 aikana vapaa-aikapalveluiden eri yksiköt ja henkilökunta ovat kehittäneet palvelutuotantoa monialaisesti eri ammattiryhmien osaaminen ja vahvuudet huomioiden. Kolmannen sektorin toimijoita on hyödynnetty palvelutuotannossa aiempia vuosia laajemmin. Sähköistä asiointia lisättiin erityisesti tilojen luovutuksen ja käytön prosesseissa, kun useisiin koulujen liikuntatiloihin vaihdettiin vuoden aikana sähköinen kulunvalvonta ja avainten päivityksiä tehtiin myös etänä. Ensimmäiseen omatoimikirjastoon liittyvä selvitystyö valmistui ja henkilöstö tutustui vuoden aikana useampaan jo toiminnassa olevaan kohteeseen hyvien käytäntöjen mallintamiseksi.

Merkittävimmät poikkeamat toiminnassa ja taloudessa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna

- Jäähalliyhtiön toiminnan käynnistyminen siirtyi ja vapaa-aikapalvelut hallinnoi jäähallia suunnitellusta poiketen alkuvuodesta kaksi kuukautta, mikä vaikutti liikuntapalveluiden tulokertymään.
- Kirjaston uudisrakennuksen suunnittelu keskeytettiin ja siirryttiin eri vaihtoehtojen selvittämiseen.
- Harjuniityn liikuntahallin rakentamisaikataulu siirtyi ja rakentaminen käynnistyi vasta loppuvuodesta 2016.
- Vapaa-aikapalveluiden yhteistä palvelutyytyväisyyden mittaustapaa ei saatu kehitettyä vuonna 2016. Eri yksiköt mittasivat asiakastyytyväisyyttä kuitenkin omilla kyselyillään. Liikuntapalvelut osallistui vuonna 2016 ensimmäistä kertaa seudulliseen uimahalli- ja liikuntapalvelukyselyyn.

AVAINMITTARIT									
	2014	2015	TA2016	TP2016		2014	2015	TA2016	TP2016
Vaikuttavuus					Tehokkuus				
Palvelutyytyväisyys (Mittaustapa kehitetään vuoden 2016 aikana. Käytettävä asteikko 1-5)			3,5	-	Vapaa-aikapalveluiden nettokustannukset: - €/asukas* Nuorisopalvelut: - €/asukas Kirjastopalvelut: - €/asukas Kulttuuripalvelut: - €/asukas Liikuntapalvelut: - €/asukas *33202	146	149	151	139
Tapahtumien kävijämäärä	41 575	39 500	42 500	37 435	Vakiovuorohakemuksen käsittely / läpimeno vrk	1/60	1/55	1/40	1/36
Palvelulupaus: käyttövuorohakemusten käsittelyaikojen lyhentäminen Toteutunut: kyllä / ei	Ei	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Vapaa-aikatilojen käyttöaste*		30 %	40 %	40 %
Palvelukäynnit**	487655	366946	490000	488506	Henkilöstö				
Uusia kumppaneita palvelutuotantoon	1	2	3	3	Henkilöstömäärä	46	42	39	39
Ohjatun toiminnan käyttäjät***	33 673	32 260	35 000	36 781	Henkilötyövuosi HTV	48,9	46,2	44,2	43,32
					Sairauspoissaolot pv / hlö/ HTV*	18	18	8	17,2*

*Liikuntatilat (koulujen liikuntasalit ja muut liikuntatilat), Kulttuuritilat (Kerhola, Nokia-sali), Nuorisotilat (Etelä-Nokia, keskusta). Käyttöaste on laskettu käyttökausittain ulosvuokrattavissa tiloissa.

**Palvelukäynnit: uimahallikäynnit, näyttelytoiminta, fyysiset käynnit (kirjasto), verkko- ja mobiilikäynnit (kirjasto), klubitoiminta (nuoriso), nuorten tilat.

***Ohjattu toiminta: käyttäjäkoulutukset (kirjasto), kulttuurikasvatus, liikuntaneuvonta, liikunnanohjaus, ryhmätykset (nuoriso), etsiväntyöhen osallistuneet, erityisnuorisotyössä tavoitetut.

Yhteenvedo määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

	Sito- vuus 1)	Määrärahat					Tuloarviot				
		Alkup. talousarvio	TA:n muutok- set	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Alkup. talousarvio	TA:n muutok- set	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poik- keama
KÄYTTÖTALOUS											
Demokratia	N	4 918 038	0	4 918 038	4 863 525	54 513					
Demokratia	N	957 385		957 385	1 075 755	-118 370					
Yhteistoiminta	N	3 960 653		3 960 653	3 787 770	172 883					
Konsernipalvelut	N						3 449 356	-420 000	3 029 356	3 012 788	16 568
Tukipalvelut	N	878 328		878 328	511 127	367 201					
Tilapalvelut	N						4 327 684	-420 000	3 907 684	3 523 915	383 769
Kaupunkikehityspalvelut yhteensä (sisältää tulosalueiden ja hallinnon määrärahat ja tuloarviot sekä niiden toteutumien)	B / N	9 434 674	350 000	9 784 674	9 264 113	520 561	4 940 300		4 940 300	4 479 386	460 914
Elinkeino- ja työllisyyspalvelut	N	3 269 988	350 000	3 619 988	3 452 499	167 489					
Infrapalvelut	N	3 812 327		3 812 327	3 467 914	344 413					
Maankäyttö	B	1 186 992		1 186 992	1 178 036	8 956	4 940 300		4 940 300	4 479 386	460 914
Rakennus- ja ympäristö	N	233 717		233 717	127 049	106 668					
Perusturvapalvelut yhteensä (sisältää tulosalueiden ja hallinnon määrärahat ja tuloarviot sekä niiden toteutumien)	N	89 171 057		89 171 057	87 408 510	1 762 547					
Terveyspalvelut	N	53 589 048		53 589 048	53 001 963	587 085					
Perhepalvelut	N	10 056 338		10 056 338	9 420 589	635 749					
Vanhuspalvelut	N	16 732 084		16 732 084	16 218 013	514 071					
Vammaispalvelut	N	7 222 381		7 222 381	7 586 742	135 639					
Sivistyspalvelut yhteensä (sisältää tulosalueiden ja hallinnon määrärahat ja tuloarviot sekä niiden toteutumien)	N	62 598 378		62 598 378	61 484 338	1 114 040					
Opetuspalvelut	N	34 154 084	50 000	34 204 084	34 365 852	-161 768					
Varhaiskasvatus	N	22 609 756	-50 000	22 559 756	21 793 042	766 714					
Vapaa-aikapalvelut	N	5 014 071		5 014 071	4 615 973	398 098					
TUOSSLASKELMAOSA											
Verotulot	B						126 329 000		126 329 000	126 598 485	-269 485
Valtionosuudet	B						40 810 217		40 810 217	40 752 032	58 185
Korkotulot	B						450 000		450 000	248 332	201 668
Muut rahoitustulot	B						924 800		924 800	794 710	130 090
Korkokulut	B	1 192 500		1 192 500	1 044 566	147 934			0	0	0
Muut rahoituskulut	B	54 000		54 000	47 687	6 313			0	0	0
Satunnaiset erät	B		2 400 000	2 400 000	3 014 627	-614 627	2 100 000		2 100 000	2 147 614	-47 614
INVESTOINTIOSA											
Maa- ja vesialueet	B	535 000		535 000	55 614	479 386	80 000		80 000	82 675	-2 675
Tilatekniikka	B	5 654 000		5 654 000	4 872 983	781 017	850 000		850 000	476 256	373 744
Infrapalvelut	B	10 169 000		10 169 000	5 953 839	4 215 161	172 500		172 500	0	172 500
Koneet ja kalusto	B	515 000		515 000	497 642	17 358	150 000		150 000	5 213	144 787
Sijoitukset	B	2 300 000	21 000	2 321 000	2 336 479	-15 479	180 000		180 000	0	180 000
RAHOITUSOSA											
Antolainuksen muutokset	N						605 000		605 000	747 908	-142 908
Lainakannan muutokset	N						10 600 000	5 200 000	15 800 000	16 095 323	-295 323
Pakollisen varauksen purku	B	3 728 500		3 728 500	6 407 168	-2 678 668					
Vaikutus maksuvalmiuteen	N	1 371 026	2 009 000	3 380 026	8 189 631	-4 809 605					
YHTEENSÄ		191 641 173	4 780 000	196 421 173	195 457 722	963 451	191 641 173	4 780 000	196 421 173	195 440 722	980 451

1) N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio, B = sitovana eränä toimintamenojen yhteissumma

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

Tuloslaskelma

	2016		2015	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	8 267 538,92		4 760 228,09	
Maksutuotot	12 380 983,11		11 183 905,62	
Tuet ja avustukset	2 967 661,51		3 426 016,30	
Muut toimintatuotot	6 180 888,95	29 797 072,49	5 818 899,21	25 189 049,22
Valmistus omaan käyttöön		2 113 636,76		2 390 302,15
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palvelut	-67 055 220,95		-68 959 191,80	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-15 511 075,21		-16 624 226,25	
Muut henkilösivukulut	-4 279 411,40		-3 943 288,18	
Palvelujen ostot	-72 106 035,06		-68 374 644,89	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-11 226 373,61		-11 013 532,96	
Avustukset	-12 441 218,63		-11 543 593,11	
Muut toimintakulut	-4 819 684,41	-187 439 019,27	-4 199 535,04	-184 658 012,23
Toimintakate		-155 528 310,02		-157 078 660,86
Verotulot		126 598 485,84		124 582 056,48
Valtionosuudet		40 752 032,00		40 089 740,00
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	248 331,57		490 701,57	
Muut rahoitustuotot	794 710,17		1 114 747,67	
Korkokulut	-1 044 566,30		-1 097 708,18	
Muut rahoituskulut	-47 686,97	-49 211,53	-112 300,45	395 440,61
Vuosikate		11 772 996,29		7 988 576,23
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-12 272 711,71		-10 602 876,11	
Arvonalentumiset	0,00	-12 272 711,71	0,00	-10 602 876,11
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot	2 147 613,90			
Satunnaiset kulut	-3 014 625,69	-867 011,79		-5 200 000,00
Tilikauden tulos		-1 366 727,21		-7 814 299,88
Poistoeron muutos		67 207,96		67 207,96
Tilikauden alijäämä		-1 299 519,25		-7 747 091,92

Tase

VASTAAVAA	2016	2015
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettoman hyödykkeet	105 430,44	266 834,85
Aineettomat oikeudet	0,00	30 326,72
Muut pitkävaikutteiset menot	105 430,44	236 508,13
Aineelliset hyödykkeet	126 918 100,17	128 213 473,17
Maa- ja vesialueet	21 602 425,88	21 559 569,11
Rakennukset	72 731 196,25	79 217 302,15
Kiinteät rakenteet ja laitteet	26 352 735,33	23 138 473,61
Koneet ja kalusto	2 020 713,68	2 516 027,69
Muut aineelliset hyödykkeet	50 984,55	50 984,55
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	4 160 044,48	1 731 116,06
Sijoitukset	51 721 816,80	50 016 331,55
Osakkeet ja osuudet	37 213 197,96	34 759 804,88
Muut lainasaamiset	14 271 959,89	15 036 867,72
Muut saamiset	236 658,95	219 658,95
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	178 745 347,41	178 496 639,57
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	4 467,44	42 712,54
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	6 739,79	5 949,76
Muut toimeksiantojen varat	228 141,63	211 804,83
TOIMEKSIANTOJEN VARAT YHTEENSÄ	239 348,86	260 467,13
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	1 159 119,66	1 640 381,77
Aineet ja tarvikkeet	1 159 119,66	1 640 381,77
Saamiset	7 254 948,13	6 447 696,48
Pitkäaikaiset saamiset	386 703,40	423 251,10
Lainasaamiset	386 703,40	423 251,10
Lyhytaikaiset saamiset	6 868 244,73	6 024 445,38
Myyntisaamiset	4 749 822,30	2 715 188,36
Lainasaamiset	0,00	84,48
Muut saamiset	995 140,14	2 168 718,30
Siirtosaamiset	1 123 282,29	1 140 454,24
Rahoitusarvopaperit	7 240 466,08	6 981 519,75
Osakkeet ja osuudet	29 197,86	29 197,86
Muut arvopaperit	7 211 268,22	6 952 321,89
Rahat ja pankkisaamiset	16 690 784,30	10 277 129,46
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	32 345 318,17	25 346 727,46
VASTAAVAA YHTEENSÄ	211 330 014,44	204 103 834,16

VASTATTAVAA	2016	2015
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	83 853 598,46	83 853 598,46
Edellisten tilikausien ylijäämä	12 845 983,82	20 476 161,66
Tilikauden alijäämä	-1 299 519,25	-7 747 091,92
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	95 400 063,03	96 582 668,20
POISTOERO JA VAPAAEHT VARAUKSET		
Poistoero	1 071 401,31	1 138 609,27
POISTOERO JA VAPAAEHT VARAUKSET YHTEENSÄ	1 071 401,31	1 138 609,27
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	0,00	6 407 167,76
PAKOLLISET VARAUKSET YHTEENSÄ	0,00	6 407 167,76
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	23 127,42	29 952,36
Lahjoitusrahastojen pääomat	6 758,89	6 448,86
Muut toimeksiantojen pääomat	435 946,95	370 491,20
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT YHTEENSÄ	465 833,26	406 892,42
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen	71 640 768,84	55 720 659,22
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	70 450 000,00	53 425 000,00
Lainat julkisyhteisöiltä	1 190 768,84	2 295 659,22
Lyhytaikainen	42 751 948,00	43 847 837,29
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	9 475 000,00	9 300 000,00
Lainat julkisyhteisöiltä	1 104 890,39	1 104 676,66
Saadut ennakot	342 408,95	621 551,35
Ostovelat	7 284 060,36	6 472 224,32
Muut velat	10 461 841,93	7 024 850,06
Siirtovelat	14 083 746,37	19 324 534,90
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	114 392 716,84	99 568 496,51
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	211 330 014,44	204 103 834,16

Rahoituslaskelma

	2016		2015	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	11 772 996,29		7 988 576,23	
Satunnaiset erät	-867 011,79		-5 200 000,00	
Tulorahoituksen korjauserät	-10 197 107,67	708 876,83	-10 860 386,59	-8 071 810,36
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-13 716 557,35		-14 852 441,81	
Rahoitusosuudet investointeihin	272 000,00		700 900,00	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovotustulot	4 082 083,96	-9 362 473,39	1 529 444,58	-12 622 097,23
Toiminnan ja investointien rahavirta		-8 653 596,56		-20 693 907,59
Rahoituksen rahavirta				
Antolainojen muutokset				
Antolainasaamisten lisäys	-17 000,00		0,00	
Antolainasaamisten vähennys	764 907,83	747 907,83	766 830,97	766 830,97
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	27 000 000,00		32 000 000,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-10 904 676,65	16 095 323,35	-11 804 319,45	20 195 680,55
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	80 059,11		-16 997,80	
Vaihto-omaisuuden muutokset	481 262,11		-1 459 174,31	
Saamisten muutos	-807 251,65		-28 272,89	
Korottomien velkojen muutos	-1 271 103,02	-1 517 033,45	4 960 223,86	3 455 778,86
Rahoituksen rahavirta		15 326 197,73		24 418 290,38
Rahavarojen muutos		6 672 601,17		3 724 382,79
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31. 12.	23 931 250,38		17 258 649,21	
1. 1.	17 258 649,21	6 672 601,17	13 534 266,42	3 724 382,79

Konsernilaskelmat

TULOSLASKELMA

	1.1. - 31.12.2016	1.1. - 31.12.2015
Toimintatuotot	88 472 762,01	82 332 631,73
Toimintakulut	-234 781 074,74	-230 858 548,99
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	43 841,27	22 062,06
Toimintakate	-146 264 471,46	-148 503 855,20
Verotulot	126 432 188,05	124 420 210,58
Valtionosuudet	41 283 804,86	40 633 633,67
Rahoitustuotot ja -kulut:		
Korkotuotot	83 068,82	126 018,71
Muut rahoitustuotot	545 774,98	928 993,83
Korkokulut	-1 632 621,69	-1 725 671,42
Muut rahoituskulut	-272 261,71	-347 143,27
Vuosikate	20 175 481,84	15 532 186,89
Poistot ja arvonalentumiset:		
Poistot	-18 603 846,47	-16 637 735,98
Omistuksen eliminointi erot	-4,33	92 761,68
Arvonalentumiset	-14 704,30	
Satunnaiset erät	-2 877 732,07	-5 200 000,00
Tilikauden tulos	-1 320 805,33	-6 212 787,41
Tilinpäätössiirrot	13 059,23	46 604,66
Tilikauden verot	-147 661,52	-139 308,72
Laskennalliset verot	-211 559,91	-178 396,07
Vähemmistöosuudet	-141 204,29	-67 685,61
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	-1 808 171,82	-6 551 573,16

KONSERNITASE

VASTAAVAA	31.12.2016	31.12.2015
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet:		
Aineettomat oikeudet	1 001 119,12	859 774,47
Muut pitkävaikutteiset menot	552 907,80	724 527,35
Ennakkomaksut		7 488,68
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	1 554 026,92	1 591 790,50
Aineelliset hyödykkeet:		
Maa- ja vesialueet	24 347 791,28	23 837 891,96
Rakennukset	115 211 971,42	118 403 657,92
Kiinteät rakenteet ja laitteet	51 517 838,05	48 920 086,12
Koneet ja kalusto	4 413 145,07	5 003 099,32
Muut aineelliset hyödykkeet	82 725,68	83 853,08
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	10 565 009,59	8 079 545,96
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	206 138 481,10	204 328 134,36
Sijoitukset:		
Osakusyhtiöosuudet	660 369,23	314 195,18
Muut osakkeet ja osuudet	7 800 445,70	7 846 451,66
Muut lainasaamiset	79 656,70	10 267,67
Muut saamiset	332 593,48	306 536,35
Sijoitukset yhteensä	8 873 065,11	8 477 450,86
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	384 819,98	318 320,97
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	7 502,75	6 723,40
Muut toimeksiantojen varat	228 141,63	211 804,83
Toimeksiantojen varat yhteensä	620 464,36	536 849,20
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus:		
Aineet ja tarvikkeet	2 038 331,46	2 543 074,39
Keskeneräiset tuotteet	15 461,33	13 035,14
Muu vaihto-omaisuus	662,43	647,94
Vaihto-omaisuus yhteensä	2 054 455,22	2 556 757,47
SAAMISET		
Pitkäaikaiset saamiset:		
Myyntisaamiset		41,26
Lainasaamiset	386 703,40	423 251,10
Laskennalliset verosaamiset	14 539,75	7 269,86
Muut saamiset	11 028,41	93,28
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset (ly)	7 718 362,69	6 261 304,43
Lainasaamiset (ly)	4 044 540,39	3 695,37
Laskennalliset verosaamiset (ly)	116,71	116,71
Muut saamiset (ly)	1 611 769,26	2 617 205,01
Siirtosaamiset (ly)	1 658 594,38	1 734 437,08
Saamiset yhteensä	15 445 654,99	11 047 414,10
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	29 197,86	29 197,86
Joukkovelkakirjalainasaamiset	198 558,51	198 419,50
Muut arvopaperit	7 257 417,26	6 998 094,49
Rahoitusarvopaperit yhteensä	7 485 173,63	7 225 711,85
Rahat ja pankkisaamiset	31 278 164,67	19 080 524,13
VASTAAVAA YHTEENSÄ	273 449 486,00	254 844 632,47

VASTATTAVAA	31.12.2016	31.12.2015
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	83 853 598,45	83 853 598,46
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma	12 992,67	10 074,82
Arvonkorotusrahasito	19 096,50	19 096,50
Muut omat rahastot	81 477,71	94 559,92
Ed.tilikausien yli-/alijäämä	15 909 446,26	22 487 258,01
Tilikauden yli-/alijäämä	-1 808 171,82	-6 551 573,16
Oma pääoma yhteensä	98 068 439,77	99 913 014,55
Vähemmistöosuudet	895 308,91	681 697,24
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	2 159 275,24	8 475 844,17
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	23 127,42	29 952,36
Lahjoitusrahastojen pääomat	231 888,89	213 432,86
Muut toimeksiantojen pääomat	817 956,90	646 930,61
Toimeksiantojen pääomat yhteensä	1 072 973,22	890 315,83
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen:		
Joukkovelkakirjalainat		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	108 523 225,80	87 722 432,55
Lainat julkisyhteisöiltä	1 219 976,88	2 328 249,25
Lainat muilta luotonantajilta	5 880 590,19	2 617 087,13
Saadut ennakot		152,46
Ostovelat		612,98
Liittymismaksut ja muut velat	826 021,84	432 086,17
Laskennalliset verovelat	24 732,76	
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	116 474 547,47	93 100 620,53
Lyhytaikainen:		
Joukkovelkakirjalainat (ly)		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta (ly)	11 227 098,95	10 932 912,31
Lainat julkisyhteisöiltä (ly)	1 108 860,56	1 107 751,19
Lainat muilta luotonantajilta (ly)	22 798,18	26 732,86
Saadut ennakot (ly)	555 244,82	781 600,54
Ostovelat (ly)	10 228 372,83	9 114 705,37
Liittymismaksut ja muut velat (ly)	10 115 438,09	3 319 348,91
Siirtovelat (ly)	19 983 080,20	25 181 449,95
Laskennalliset verovelat (ly)	1 538 047,77	1 318 639,01
Lyhyt aikainen vieras pääoma yhteensä	54 778 941,40	51 783 140,15
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	273 449 486,00	254 844 632,47

Konsernin rahoituslaskelma (1000 eur)

	2016	2015
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	20 175	15 532
Satunnaiset erät	-2 878	-5 200
Tilikauden verot	-148	-139
Tulorahoituksen korjauserä	-7 955	-11 101
Toiminnan rahavirta yhteensä	9 195	-908
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-24 020	-24 065
Rahoitusosuudet investointi menoihin	499	701
Pysyvien vastaavien luovutusvoitot	2 121	1 860
Investointien rahavirta yhteensä	-21 401	-21 504
Toiminnan ja investointien rahavirta	-12 206	-22 412
Rahoituksen rahavirta		
Antolainojen muutokset		
Antolainojen lisäykset		
Antolainojen vähennykset	10	767
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35 799	36 198
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-12 257	-14 372
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-294	-25
Oman pääoman muutokset (korjaukset)	2 397	73
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen po. ja varojen muutokset	99	37
Vaihtomaisuuden muutos	502	-1 594
Saamisten muutos	-4 391	-236
Korottomien velkojen muutos	2 904	3 870
Rahoituksen rahavirta yhteensä	24 663	24 718
RAHAVAROJEN MUUTOS	12 457	2 306
Rahavarat 31.12	38 763	26 306
Rahavarat 1.1.	26 306	24 000
RAHAVAROJEN MUUTOS	12 457	2 306

Liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvät vastaavat on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelmanmukaisten poistojen perusteet.

Kaupunginhallitus päätti 27.2.2017, että taseesta poistettiin lisäpoistoina kokonaan rakennukset, jotka eivät ole enää kaupungin palvelutuotannossa

- Työväenopiston rakennus 1.048,39 euroa
- Työväenopiston Lauttalan rakennus 6.054,39 euroa
- Koskenmäen päiväkodin rakennus 296.302,71 euroa

Lisäksi kaupunginhallitus päätti tehdä lisäpoiston ja muuttaa poistoaikaa vastaamaan sekä taloudellista että tosiasiallista käyttöikää niin että kaupungin taseesta poistettiin

- Myllyhaan koulun rakennus viimeistään 31.5.2017; lisäpoisto vuodelle 2016 on 1.167.198,80 euroa.
- Terveyskeskus viimeistään 31.12.2019; lisäpoisto vuodelle 2016 on 1.264.383,23 euroa.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien osakkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen hankintamenoon tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaiset sisältävät koronavaihtosopimuksen. Koronvaihtosopimus on tehty suojaamistarkoituksessa. Korkojohdannaisesta aiheutuneet kassavirrat on kirjattu tilikauden aikana korkokulujen oikaisuksi. Sopimus on voimassa 24.4.2017 asti.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt, osakkuus- ja yhteisyhteisöt sekä kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Uutena yhtiönä konserniin on tullut Nokian Jäähalli Oy, jonka Nokian kaupunki omistaa 95,9 % omistuksella.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaisia sisäisiä katteita pysyvissä vastaavissa ei ole ollut.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen keskinäisen omistuksen eliminointi on tehty pariarvomenetelmällä.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Osakkuus- ja yhteisyhteisöt

Osakkuus- ja yhteisyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilin-päätökseen.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Nokian Vuokrakodit Oy:n rakennusten poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli-/alijäämän oikaisuksi.

Poistoerot ja vapaaehtoiset varaukset

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on jaettu konsernituloslaskelmassa laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden ylijäämään sekä konsernitaseessa omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan.

6) Toimintatuotot tehtäväalueittain				
	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Demokratia	1135,04	52 840,16	391 568	393 907
Konsernipalvelut	2 378 614,99	2 448 267,35	9 186 533	8 700 707
Kaupunkikehityspalvelut	9 243 575,89	4 741 249,19	8 229 537	4 863 663
Perusturvapalvelut	10 737 201,08	10 073 702,13	56 260 856	54 104 255
Sivistyspalvelut	7 436 545,49	7 872 990,39	7 617 090	7 956 014
Vesihuolto			6 787 179	6 314 088
Yhteensä	29 797 072,49	25 189 049,22	88 472 762	82 332 634

7) Verotulojen erittely		
	2016	2015
Kunnan tulovero	114 099 113,54	110 913 636,08
Osuus yhteisöveron tuotosta	5 575 405,71	6 656 787,00
Kiinteistövero	6 923 966,59	7 011 633,40
Verotulot yhteensä	126 598 485,84	124 582 056,48

8) Valtionosuuksien erittely		
	2016	2015
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	42 374 661,00	42 522 028,00
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	1 517 668,00	1 842 156,00
Järjestelmämuutoksen tasaus	0,00	-794 232,00
Opetus- ja kulttuuri-toimen muut valtionosuudet	-3 140 317,00	-3 480 212,00
Valtionosuudet yhteensä	40 752 012,00	40 089 740,00

9) Palvelujen ostojen erittely		
	2016	2015
Asiakaspalvelujen ostot	47 844 008,68	47 890 319,66
Muiden palvelujen ostot	24 262 026,38	20 484 325,23
Palvelujen ostot yhteensä	72 106 035,06	68 374 644,89

11) Selvitys suunnitelman mukaisista poistoista

Nokian kaupungin poistosuunnitelma

Kv 29.10.2012 § 116

OMAISUUSLAJI

Aineettomat hyödykkeet

- 1000 Aineettomat oikeudet
- 1005 Tietokoneohjelmistot
- 1010 Muut pitkävaikutteiset menot
  - Tutkimus- ja kehittämismenot
  - Liikearvo
  - Muut

Rakennukset

- 1110 Asuinrakennukset
- 1115 Hallinto- ja laitosrakennukset
- 1120 Tehdas- ja tuotantorakennukset
- 1123 Muut rakennukset/talouksrakennukset
Rakennusten perusrakennukset/
vanhana ostetut rakennukset
Hyödykkeen perusrakennusmeno lisätään hyödykkeen poistamattomaan hankintamenuon ja poistetaan jäljellä olevan poistoajan kuluessa, jollei erilliseen poistosuunnitelmaan ole erityistä syytä. Perusrakennusmenon poikkeavaa poistoaikaa koskeva määrittely tehdään perusrakennushankeen taloudelliseen merkitykseen perustuen hankesuunnitelman yhteydessä.

Kiinteät rakenteet ja laitteet

- 1130 Maa- ja vesirakenteet
  - Kadut, tiet, torit, puistot
  - Sillat, laiturit, uimalat
  - Muut maa- ja vesirakenteet
- 1140 Johtoverkostot ja laitteet
  - Vedenjakelu verkosto
  - Viemäriverkosto
  - Kaukolämpöverkko
  - Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitt.
  - Puhelin- ja tietoliikenneverkko, keskusasema ja alakeskukset
  - Maakaasuverkko
  - Muut putki- ja kaapeliverkot
- 1150 Muut kiinteät rakenteet ja laitteet
  - Sähkö-, vesi-yms laitojen koneet ja laitteet
  - Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet
  - Liikenteen ohjauslaitteet
  - Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet

Koneet ja kalusto

- 1160 Kuljetusvälineet
  - Rautaiset alukset
  - Puiset alukset ja uivat työkoneet
  - Muut kuljetusvälineet
- 1170 Muut koneet ja kalusto
  - Muut liikkuvat työkoneet
  - Muut raskaat koneet/Kuorma-autot
  - Muut kevyet koneet
  - Laitoskoneet ja laitteet
  - Atk-laitteet
  - Muut laitteet ja kalusteet
- 1175 Viestintälaitteet
  - Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet
  - Mittauslaitteet ja optiset instrumentit

Muut aineelliset hyödykkeet

- 1180 Luonnonvarat
- 1184 Arvo- ja taidesineet

Investointiraja on 10.000 euroa. Ensikertaisen kalustamisen osalta ei noudateta rakennusten poistoaikaa vaan kaluston.

POISTO- MENE- TELMÄ	POISTO- AIKA VUOSINA	POISTO %
välyksestä käytetään lyhintä poistoaikaa, jos kv ei muuta päättä		
tasa	5	
tasa	2	
tasa	2	
tasa	2	
tasa	30	
tasa	20-30	
tasa	20	
tasa	10	
menoj.		15-20
menoj.		15-25
menoj.		20
menoj.		8-10
menoj.		8-10
menoj.		15
menoj.		20
menoj.		22
menoj.		15
menoj.		20
tasa	10-20	
tasa	15	
tasa	10	
tasa	10	
tasa	15	
tasa	8	
tasa	4	
tasa	5	
tasa	10	
tasa	5	
tasa	5	
tasa	3	
tasa	3-5	
tasa	5	
tasa	5	
käytön mukainen poisto ei poistoaikaa		

12) Pakollisten varausten muutokset				
	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Eläkevaraus 1.1.	0,00	0,00	0,00	909,72
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	-909,72
Eläkevaraus 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Potilasvahinkovastuuvaraus 1.1.	0,00	0,00	2 034 403,28	2 011 986,54
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00	27 371,53	22 416,73
Potilasvahinkovastuuvaraus 31.12.	0,00	0,00	2 061 774,81	2 034 403,27
Häpesuon kaatopaikan puhdistusvaraus 1.1.	6 407 167,76	15 857 066,63	6 407 167,76	15 857 066,63
Lisäykset tilikaudella	2 400 000,00	5 200 000,00	2 400 000,00	5 200 000,00
Vähennykset tilikaudella	-8 807 167,76	-14 649 898,87	-8 807 167,76	-14 649 898,87
Häpesuon kaatopaikan puhdistusvaraus 31.12.	0,00	6 407 167,76	0,00	6 407 167,76
Muut pakolliset varaukset 1.1.	0,00	0,00	34 273,14	36 938,13
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00	69 410,28	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00	-6 182,99	-2 664,99
Muut pakolliset varaukset 31.12.	0,00	0,00	97 500,43	34 273,14

13) Pysyvien vastaavien myyntivoitot ja tappiot				
	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Muut toimintatuotot				
Maa-alueiden myyntivoitto	1 481 969,76	1 122 626,45	1 481 969,76	1 122 626,45
Muu pysyv.vastaavien myyntivoitot	180 785,37	296 464,68	225 508,90	570 824,35
Myyntivoitot yhteensä	1 662 755,13	1 419 091,13	1 707 478,66	1 693 450,80
Muut toimintakulut				
Maa-alueiden myyntitappiot	0,00	8 527,78	0,00	8 527,78
Muiden pysyvien vastaavien myyntitappiot	20429,12	75,63	67 276,12	-14 943,06
Myyntitappiot yhteensä	20 429,12	8 603,41	67 276,12	-6 415,28

14) Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely				
	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Satunnaiset tuotot				
- Tullink. työterv. Oy:n liiketoiminnan myynti			29 178,50	0,00
- Suomen yliopistokiinteistöt kiinteistökauppa			69 553,13	0,00
- Tuomi Logistiikan liiketoiminnan myynti			38 722,84	0,00
- TAYS:n Tukisäätiön lahjoitusvarojen siirto			186 297,62	0,00
- Jäähalli-kiinteistön myyntivoitto	2 147 613,90		0,00	0,00
Satunnaiset tuotot yhteensä	2 147 613,90	0,00	323 752,08	0,00
Satunnaiset kulut				
- Parkanon Teollisuustalo Oy:n myyntitappio			560,86	0,00
- TAYS:n Tukisäätiön lahjoitusvarojen siirto			186 297,62	0,00
- Pakollinen varaus Häpesuon puhdistukseen	3 014 625,69	5 200 000,00	3 014 625,69	5 200 000,00
Satunnaiset kulut yhteensä	3 014 625,69	5 200 000,00	3 201 484,16	5 200 000,00

15) Osinkotuotot ja osuuspääomat		
	2016	2015
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä		
Pirkanmaan sair.hoitopiiri	220 837,45	202 853,71
Osinkotuotot muista yhteisöistä	309 796,60	286 933,06
Yhteensä	530 634,05	489 786,77

16) Erittely poistoeron muutoksista		
	2016	2015
Kertynyt poistoero 1.1.	1 138 609,27	1 205 817,23
Kauden poistoero		
Rakennukset/Paloasema	-67 207,96	-67 207,96
Kertynyt poistoero 31.12.	1 071 401,31	1 138 609,27

Tasetta koskevat liitetiedot
Taseen vastaavia koskevat liitetiedot
19) Pysyvät vastaavat

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet				
	Aineettomat hyödykkeet			Yhteensä €
	Tietokoneohjelmitot	Muut pitkävaikuttiset menot	Ennakkomaksut ja kesk.eräiset hankinnat	
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	30 326,72	236 508,13	0,00	266 834,85
Lisäykset tilikauden aikana				0,00
Rahoitusosuudet tilikaudella				0,00
Vähennykset tilikauden aikana				0,00
Siirrot erien välillä		0,00		0,00
Tilikauden poisto	30 326,72	131 077,69		161 404,41
Arvonlennukset ja niiden palautukset				
Poistamaton hankintameno 31.12.2016	0,00	105 430,44	0,00	105 430,44
Arvonkorotukset				
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	0,00	105 430,44	0,00	105 430,44
Olennaiset lisäpoistot				
Erittely olennaisista lisäpoistoista	0,00	0,00		0,00

	Aineelliset hyödykkeet						Yhteensä €
	Maa- ja vesialueet, Liittymismaksut	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja kesk.er.h.	
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	21 559 569,11	79 217 302,15	23 138 473,61	2 516 027,69	50 984,55	1 731 116,06	128 213 473,17
Lisäykset tilikauden aikana	125 531,27	1 034 172,67	5 591 131,51	574 242,40	0,00	4 055 000,50	11 380 078,35
Rahoitusosuudet tilikaudella		17 000,00	0,00			255 000,00	272 000,00
Vähennykset tilikauden aikana	82 674,50	112 685,82	4 955,10	91 828,63			292 144,05
Siirrot erien välillä		0,00	1 371 072,08			-1 371 072,08	0,00
Tilikauden poisto		7 390 592,75	3 742 986,77	977 727,78			12 111 307,30
Arvonlennukset ja niiden palautukset							0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.2016	21 602 425,88	72 731 196,25	26 352 735,33	2 020 713,68	50 984,55	4 160 044,48	126 918 100,17
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	21 602 425,88	72 731 196,25	26 352 735,33	2 020 713,68	50 984,55	4 160 044,48	126 918 100,17

Pysyvien vastaavien sijoitukset							Muut laina- ja muut saamiset			
	Osakkeet ja osuudet					Yhteensä €	Saamiset konserni- yhteisöt	Saamiset muut yhteisöt	Muut saamiset muilta	Yhteensä €
	Osakkeet konserni- yhtiöt	Kunta- yhtymä- osuudet	Osakkuus- yhteisö osakk. ja -osuudet	Osakkeet omistusyht. t. yhteisöt	Muut osakkeet ja osuudet					
Tilit	1201	1203	1205	1207	1212		1231	1238	1246	
Hankintameno 1.1.2016	18 312 826,33	9 292 554,75	22 100,00	176 434,08	7 072 803,80	34 876 718,96	15 026 776,44	10 091,28	219 658,95	15 256 526,67
Lisäykset	2 316 341,00	0,00		0,00	20 138,00	2 336 479,00			17 000,00	17 000,00
Vähennykset					0,00	0,00	754 816,55	10 091,28		764 907,83
Siirrot erien välillä						0,00				0,00
Hankintameno 31.12.2016	20 629 167,33	9 292 554,75	22 100,00	176 434,08	7 092 941,80	37 213 197,96	14 271 959,89	0,00	236 658,95	14 508 618,84
Arvonlennukset						0,00				
Arvonkorotukset						0,00				
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	20 629 167,33	9 292 554,75	22 100,00	176 434,08	7 092 941,80	37 213 197,96	14 271 959,89	0,00	236 658,95	14 508 618,84

Maa- ja vesialueet	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	597 063,08	527 145,92	1 260 965,13	1 131 078,60
Muut maa- ja vesialueet	21 005 362,80	21 032 423,19	23 086 826,13	22 706 813,36
Maa- ja vesialueet yhteensä	21 602 425,88	21 559 569,11	24 347 791,27	23 837 891,96

20 - 22) Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuus- ja yhteisyhteisöt						
Nimi	Kotipaikka	Kunnan omistus- osuus	Konsernin omistus- osuus	Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
				omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/ tappiosta
Tytäryhteisöt						
Nokian Vesi Oy	Nokia	100 %	100 %	14 788	17 342	635
Nokian Vuokrakodit Oy	Nokia	100 %	100 %	3 329	26 668	3
As Oy Nokian Myllymatti	Nokia	0 %	100 %	2 500	6 134	1
Siuron Liiketalo Oy	Nokia	79 %	79 %	52	25	-6
Verte Oy	Nokia	59,5 %	60,7 %	141	19	-10
Nokian Jäähalli Oy	Nokia	95,9 %	95,9 %	2 280	118	-36
Kuntayhtymät						
Pirkanmaan sairaanhoitopiirin ky	Tampere	5,84 %	5,84 %	12 578	19 607	953
Pirkanmaan liitto	Tampere	6,10 %	6,10 %	103	63	6
Tampereen kaupunkiseudun ky	Tampere	8,80 %	8,80 %	38	32	1
Sastamalan koulutusky	Sastamala	1,52 %	1,52 %	572	160	-2
Osakkuusyhteisöt						
Kuntien Hankintapalvelut Oy	Pirkkala	22,1	22,1	143	16	4
Yhteisyhteisöt						
Kiint. Oy Tuuliharjun Pysäköinti Oy	Nokia	50 %	50 %	170	396	7

23) Saamisten erittely	2016		2015	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		571 621,33		159 061,11
Lainasaamiset				
Siirtosaamiset		19 064,96		36 752,99
Saamiset yhteisyhteisöiltä				
Lainasaamiset	385 002,40		417 085,92	
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kaupunki on jäsenenä				
Myyntisaamiset		61 187,56		2 530,46
Siirtosaamiset		227 016,15		205 677,41
Saamiset yhteensä	385 002,40	878 890,00	417 085,92	404 021,97

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät				
	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Siirtyvät korot	239 902,41	239 876,35	239 902,41	203 123,36
Kelan korvaus työterveyshuollosta	406 163,94	424 391,08	565 199,20	580 794,20
Ulkopuolisen rahoituksen jaksotus	155 574,63	246 526,08	212 354,12	397 818,55
Lääkäreiden koulutuskorvaukset			12 353,01	17 688,34
Muut tulojäämät	321 641,31	229 660,73	626 050,15	529 263,52
Tulojäämät yhteensä	1 123 282,29	1 140 454,24	1 655 858,88	1 728 687,97
Menoennakot				
Etukäteen maksetut maksut	0,00	0,00	2 735,74	0,00
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	1 123 282,29	1 140 454,24	1 658 594,62	1 728 687,97

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

25) Oman pääoman erittely				
	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Peruspääoma 1.1.	83 853 598,46	83 853 598,46	83 853 598,46	83 853 598,46
Peruspääoma 31.12.	83 853 598,46	83 853 598,46	83 853 598,46	83 853 598,46
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 1.1.			10 074,82	10 074,82
Siirrot pääomaan tilikaudella			2 917,85	0,00
Siirrot pääomasta tilikaudella			0,00	0,00
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 31.12.			12 992,67	10 074,82
Arvonkorotusrahasto 1.1.			19 096,50	19 096,50
Siirrot rahastoon tilikaudella			0,00	0,00
Siirrot rahastosta tilikaudella			0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto 31.12.			19 096,50	19 096,50
Muut rahastot				
Lainanlyhennysrahastot 1.1.			10 107,05	10 107,05
Siirrot rahastoon tilikaudella			0,00	0,00
Vähennykset			0	0,00
Lainanlyhennysrahasto 31.12.			10 107,05	10 107,05
Rakennusrahasto 1.1.			47 826,46	57 968,30
Vähennykset			0,00	0,00
Rakennusrahasto 31.12.			47 826,46	57 968,30
Rahastopääomat 1.1.			36 591,62	73 089,23
Lisäykset			73,57	68,46
Vähennykset			-13 121,00	-46 673,13
Rahastopääomat 31.12.			23 544,20	26 484,57
Muut rahastot yhteensä			81 477,71	94 559,92
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	20 476 161,66	26 490 072,19	22 487 258,01	28 824 510,62
Siirto edelliseltä tilikaudelta	-7 747 091,92	-6 013 910,53	-6 551 573,16	-6 346 292,34
Lisäykset	116 914,08			-21 101,52
Kirjausmuutokset			-26 238,59	30 141,25
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	12 845 983,82	20 476 161,66	15 909 446,26	22 487 258,01
Tilikauden yli-/aliäämä	-1 299 519,25	-7 747 091,92	-1 808 171,82	-6 551 573,16
Oma pääoma yhteensä	95 400 063,03	96 582 668,20	98 068 439,78	99 913 014,55

27) Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät viiden vuoden tai pitemmän ajan kuluttua		
	2016	2015
Lainat kotimaisilta talletuspankeilta	9 500 000,00	13 150 000,00
Lainat muilta kotimaisilta	49 552,49	8 771 587,18
Lainat muilta lainanantajilta	9 549 552,49	21 921 587,18

29) Pakolliset varaukset				
	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvahinkovastuuvaramus (ky)	0,00	0,00	2 061 774,81	2 034 403,28
Häpesuon puhdistus	0,00	6 407 167,76	0,00	6 407 167,76
Muut pakolliset varaukset			97 500,43	34 273,13
Muut pakolliset varaukset yhteensä	0,00	6 407 167,76	2 159 275,24	8 475 844,17

30) Vieras pääoma		
	2016	2015
Velat tytäryhteisöille	Lyhytaik.	Lyhytaik.
Ostovelat	64 334,24	58 281,90
Muut velat	8 447 264,59	4 938 956,85
Siirtovelat	2 579,81	4 960,67
Velat kuntayhtymille, joissa jäsenenä		
Ostovelat	151 655,89	214 421,56
Siirtovelat	652 189,82	4 843 693,90

32) Muiden velkojen erittely				
	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Muut velat				
Liittymismaksut	0,00	0,00	31 935,53	0,00
Muut velat	10 461 841,93	7 024 850,06	10 083 502,56	3 319 348,91
Muut velat yhteensä	10 461 841,93	7 024 850,06	10 115 438,09	3 319 348,91

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Jakotetut tuet ja avustukset	117 169,00	77 430,00	468 557,93	221 103,27
Menojäämät				
Jaksotetut palkat	748 308,05	832 263,81	1 070 740,82	1 174 613,94
Lomapalkkavelka	10 422 600,32	11 370 570,01	14 677 016,20	15 796 839,46
Sosiaalikulut	1 294 772,95	1 410 856,76	1 345 872,22	1 469 463,68
Nokian Vesi Oy	2 579,81	4 960,67	0,00	0,00
Korkojaksotukset	185 288,89	233 112,32	490 802,46	514 978,90
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri	652 189,82	4 843 693,90	614 129,98	4 561 030,46
Potilasvahinkovak. seur.vuoden lyh.			241 906,10	
Muut menojäämät	660 837,53	551 647,43	1 074 054,50	1 441 181,89
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	14 083 746,37	19 324 534,90	19 983 080,20	25 179 211,59

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

38) Leasingvastuiden yhteismäärä				
	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	977 273,99	967 687,76		
Myöhemmin maksettavat	1 497 057,16	1 246 720,79		
Yhteensä	2 474 331,15	2 214 408,55	3 509 861,70	4 318 118,16

38) Vuokravastuiden yhteismäärä		
	Kaupunki	Konserni
	2016	2016
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	1 085 028,72	1 138 451,96
Myöhemmin maksettavat	21 537 418,48	24 489 015,92
Yhteensä	22 622 447,20	25 627 467,88

40) Vastuusitoumukset				
	Kaupunki		Konserni	
	2016	2015	2016	2015
Tytäryhteisöjen puolesta annetut takaukset				
Alkuperäinen pääoma	44 060 892,48	41 860 892,48		
Jäljellä oleva pääoma	30 592 734,15	29 626 316,97		
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	7 037 352,83	6 837 352,83	7 090 346,01	6 871 136,05
Jäljellä oleva pääoma	2 492 114,55	2 764 916,76	2 513 637,59	2 768 214,27

40) Muut vastuusitoumukset		
	2016	2015
Jäljellä oleva rahastosijoitus- sitoumus Tamseed Ky	0,00	5 541,67
Kuntien takauskeskus		
Kunnan osuus Kuntien takauskeskuksen takausvastuusta	159 906 418,00	156 644 033,62
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta	119 359,53	111 625,44

Kaupunginvaltuusto on päättänyt 13.6.2016 §51 myöntää 10,8 miljoonan euron ehdollisen takauksen 30 vuodeksi Vihnusrinnesäätiön lainalle Hoivakoti B:n rakentamiseksi. Takausta ei ole käytetty, vaan Vihnusrinnesäätiö on järjestänyt Hoivakoti B:n rahoituksen ja takauksen muilla tavoin.

Seuraavalle tilikaudelle kohdentuvina vuokravastuina mainitaan lisäksi Vihnusrinnesäätiön rakentaman hoivakoti B -rakennuksen vuokra, joka määräytymään maksettavaksi perustuen lopullisiin rakennuskustannuksiin rakennuksen valmistuttua.

41) Muut taseen ulkopuoliset järjestely

	2016	2015
Oikeudenkäyntien korvausriski	328.532,88	
Sopimusvastuut		
Maankäyttösopimuksista aiheutuvat veloitteet		
CityPrisma	1 900 000,00	2 900 000,00
SRV Rakennus Oy	425 375,00	425 375,00
Purso Oy	600 000,00	
Keho-Pappila	350 000,00	
Sahanranta	800 000,00	
Kirjaston uudisrakennuksen taidehankinta prosenttiperaatteella toteutettava taideteoksen avustus käyttöaika 2016 - 2017	35 000,00	
Johdannaissopimukset		
Korkojohdannaiset		
Koronvaihtosopimus		
Alkuperäinen pääoma 5.000.000 €		
Sopimuksen erääntymispäivä 24.4.2017		
Jäljellä oleva pääoma	250 000,00	750 000,00
Markkina-arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-68 365,00	-360 448,00

**Pirkanmaan sairaanhoitopiirin
Korkosuojauksiin liittyvät johdannaissopimukset**
Nokian kaupungin konsernin osuus arvoista

Rahalaitos	Nimellisarvo 31.12.2016	Käypäarvo	Sopimuksen luonne	Päättymis päivä
Johdannaissopimukset				
OP Yrityspankki Oyj	100 615,52	-10 423,39	koronvaihtosopimus	20.12.2021
Nordea Bank AB	201 231,16	-19 141,97	koronvaihtosopimus	23.8.2021
Nordea Bank AB	385 035,87	-100 073,38	koronvaihtosopimus	3.11.2036
Nordea Bank AB	583 570,00	-29 473,09	purettava swap	27.1.2045
Nordea Bank AB	2 100 852,00	-21 971,64	koronvaihtosopimus	9.12.2026
Kuntarahoitus Oyj	353 751,67	-78 902,05	koronvaihtosopimus	1.11.2037
Kuntarahoitus Oyj	408 499,00	-76 858,56	koronvaihtosopimus	1.5.2017
Yhteensä	4 133 555,22	-336 844,09		
Myöhemmin alkavat				
Kuntarahoitus Oyj	1 141 203,58	45 380,33	koronvaihtosopimus	25.4.2041
Yhteensä	1 141 203,58	45 380,33		
OTC Cap sopimukset				
Nordea Bank AB	770 071,79	433,24	korkokatto	1.11.2021
Nordea Bank AB	770 071,79	-668,36	korkokatto	1.11.2021
Yhteensä	1 540 143,59	-235,12		

**Pirkanmaan sairaanhoitopiirin
Sopimusvastuut**
Nokian kaupungin konsernin osuus arvoista

	2016	2015
Coxa Oy maanvuokrasopimus/rakennuksen lunastusvelvollisuus	917 824,96	972 513,72
Maankäyttö Sopimus/Tampereen kaupunki Potilasvakuutuskeskus	0,00	514 708,74
- vammaispalvelulain mukaiset etuudet, tuleva tuettu asuminen	463 991,37	465 716,46
Sopimusvastuut yhteensä	1 381 816,33	1 952 938,93
Arvonlisäveron palautusvastuu	1 797,26	3 284,09

Henkilöstöä ja tilintarkastajan palkkioita koskevat liitetiedot

42) Henkilöstön lukumäärä		
	2016	2015
Hallintokeskus	0	31
Tekninen keskus	0	301
Kasvatus- ja opetuskeskus	0	949
Vapaa-aikakeskus	0	43
Perusturvakeskus	0	733
Yhteensä	0	2 057

42) Henkilöstön lukumäärä		
	2016	2015
Demokratia	3	
Konsernipalvelut	247	
Kaupunki kehityspalvelut	97	
Perusturvapalvelut	702	
Sivistyspalvelut	967	
Yhteensä	2 016	

43) Henkilöstökulut		
	2016	2015
Palkat ja palkkiot	67 055 220,95	68 959 191,80
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	15 511 075,21	16 624 226,25
Muut henkilösivukulut	4 279 411,40	3 943 288,18
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	86 845 707,56	89 526 706,23
Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen	259 448,14	290 166,55

Palkat ja sivukulut sisältävät jaksotukset

44) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2016	2015
Kokoomus	7 259,50	8 281,06
Suomen Kristillinen Liitto	356,00	284,88
Keskustapuolue	1 279,50	1 232,63
SDP	8 718,75	8 763,60
Vasemmistoliitto	5 395,00	5 937,45
Perussuomalaiset	2 242,00	2 251,63
Nokian Vihreät	4 714,00	4 511,21
SKP:n Nokian aluejärjestö	2 528,00	2 555,98
Palkkiot yhteensä	32 492,75	33 818,44

45) Tilintarkastajan palkkiot		
	2016	2015
Tilintarkastuspalkkiot	22 154,35	26 522,10
Muut tilintarkastajalle kuuluvat tehtävät	2 250,78	1 705,30
Tarkastuslautakunnan avustaminen	8 442,50	9 654,75
Muut palkkiot	1 215,00	7 671,23
Palkkiot yhteensä	34 062,63	45 553,38

ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

NOKIAN KAUPUNKI

Tilinpäätös tilikaudelta 1.1.-31.12.2016

Nokialla, 27. päivänä maaliskuuta 2017

NOKIAN KAUPUNGIN HALLITUS

Arja Laitinen

Piila Paalanen

Mika Laakso

Esa Alanne

Jarmo Kork

Anneli Lehtonen

Johanna Matikka

Raija Nurminen

Eero Salonen

Mikko Väre

Eero Väätäinen
kaupunginjohtaja

Tarkastajan merkintä:

Edellä oleva tilinpäätös on laadittu hyvän kirjanpitotavan mukaisesti.

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Nokialla,
BDO Auditor Oy, JHTT-yhteisö

Ari Virolainen
Tilintarkastaja, JHTT

Luettelo käytetyistä kirjanpito kirjista sekä tositelajeista

	Pääkirja		Laskutusjärjestelmien tulosteet	
	Päiväkirja		Palkkalaskennan tulosteet	
	Tasekirja		Saatava- ja velkareskontrien tulosteet	
			Käyttöomaisuuslaskennan tulosteet	
			Konsernitilinpäätöksen yhdistely- ja eliminointitulosteet	
			Varastokirjanpidon tulosteet	
Tositelajit				
ALKUSA	Nrosarja	1000	Alkusaldot	
BUD	Nrosarja	2000	Talousarvio	
BUDL	Nrosarja	3000	Lisämäärärahat	
BUDKS	Nrosarja	5000	Käytösuunnitelma	
MUIST1	Nrosarja	10000	Muistio, ulkoinen RD	
MUIST4	Nrosarja	13000	Muistio, Saatavien poistot	
MUIST2	Nrosarja	14000	Muistio, ulkoinen RD	
MUISIS	Nrosarja	20000	Muistio, sis. RD	
KOMTOS	Nrosarja	34000	Käyttöomaisuus	
SISROP	Nrosarja	40000	Muistio, sis. Rondo	
KOMMUI	Nrosarja	48000	Käyttöomaisuus, muistio	
PANKKI	Nrosarja	101000	Pankin tiliote	
PALKAT	Nrosarja	100000	Palkat	
EFFSOS	Nrosarja	113000	Effica sos.toimi	
YMR10	Nrosarja	10000000	MR Laskulaji 10	Vuokrat
YMR11	Nrosarja	11000000	MR Laskulaji 11	Halit ja keuhut/monistus
YMR12	Nrosarja	12000000	MR Laskulaji 12	Yleislaskutus/talouspalvelut
YMR13	Nrosarja	13000000	MR Laskulaji 13	Venepaikat
YMR14	Nrosarja	14000000	MR Laskulaji 14	Kuntalaskut/perusturva
YMR15	Nrosarja	15000000	MR Laskulaji 15	Hempankaari
YMR16	Nrosarja	16000000	MR Laskulaji 16	Teke varasto
YMR17	Nrosarja	17000000	MR Laskulaji 17	Teke hallinto
YMR18	Nrosarja	18000000	MR Laskulaji 18	Tekninen keskus
YMR19	Nrosarja	19000000	MR Laskulaji 19	Perusturva
YMR21	Nrosarja	21000000	MR Laskulaji 21	Esij.sairaala(Effica)
YMR23	Nrosarja	23000000	MR Laskulaji 23	Kuntalaskut
YMR24	Nrosarja	24000000	MR Laskulaji 24	Perusturva/vuokrat
YMR25	Nrosarja	25000000	MR Laskulaji 25	Esij.terv.keskus maks.(Effica)
YMR35	Nrosarja	35000000	MR Laskulaji 35	Esij.hammashoito (Effica)
YMR40	Nrosarja	40000000	MR Laskulaji 40	Vapaa-aikakeskus
YMR41	Nrosarja	41000000	MR Laskulaji 41	Nuoriso/Vake
YMR42	Nrosarja	42000000	MR Laskulaji 42	Kulttuuri/Vake
YMR43	Nrosarja	43000000	MR Laskulaji 43	Kuntalaskut/kasvatuskeskus
YMR44	Nrosarja	44000000	MR Laskulaji 44	Kuntalaskut/opetuskeskus
YMR45	Nrosarja	45000000	MR Laskulaji 45	Ruokahuolto
YMR49	Nrosarja	49000000	MR Laskulaji 49	Timmi-tilavuokralaskutus/koulu
YMR50	Nrosarja	50000000	MR Laskulaji 50	Timmi-tilavuokralaskutus/liikunta
YMR51	Nrosarja	51000000	MR Laskulaji 51	Timmi-tilavuokralaskutus/nuoriso
YMR52	Nrosarja	52000000	MR Laskulaji 52	Timmi-tilavuokralaskutus/kulttuuri
YMR53	Nrosarja	53000000	MR Laskulaji 53	Päivähoitolaskut
YMR54	Nrosarja	54000000	MR Laskulaji 54	Esij.vanhainkoti (Effica)
YMR58	Nrosarja	58000000	MR Laskulaji 58	Esij.kotihoito (Effica)
YMR68	Nrosarja	68000000	MR Laskulaji 68	Teke tilapalvelu
YMR69	Nrosarja	69000000	MR Laskulaji 69	Varasto
YMR70	Nrosarja	70000000	MR Laskulaji 70	Kuljetus (ATKSLA)
YMR72	Nrosarja	72000000	MR Laskulaji 72	Tontinvuokrat
YMR73	Nrosarja	73000000	MR Laskulaji 73	Rakennusvalvonta
YMR78	Nrosarja	78000000	MR Laskulaji 78	Varasto (Sonet ulk.)
YMR80	Nrosarja	80000000	MR Laskulaji 80	Pirkan opisto
YMR81	Nrosarja	81000000	MR Laskulaji 81	Pirkan opisto/kuntalaskutus
YMR82	Nrosarja	82000000	MR Laskulaji 82	Pirkan opisto/musiikki
YMRK	Nrosarja	5410000	Tileistä poisto	
YMRMAN	Nrosarja	5110000	Manuaalisuoritukset	
YMRVII	Nrosarja	5210000	Viitesuoritukset	
YMRHYV	Nrosarja	5310000	Hyvitys laskujen kuittaus	
OSTOT	Nrosarja	8000000	Ostolaskut	
OMAKSU	Nrosarja	8990000	Ostomaksut	

